

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

**Veřejné knihovny Euroregionu
Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński**

Diplomová práce

Praha 2011

Bc. Dagmar Ruszová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Dagmar Ruzsová

**Veřejné knihovny Euroregionu
Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński**

**Public Libraries in Euroregion
Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński**

Praha 2011

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Milena Černá

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, řádně jsem citovala všechny použité informační zdroje a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne ...

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o činnosti vybraných českých a polských veřejných knihoven v Euroregionu Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński. Jádrem práce tvoří charakteristika příhraniční spolupráce knihoven v rámci Euroregionu. Předestřeno je rovněž historické, kulturní a společenské pozadí Euroregionu, které bezprostředně ovlivňuje činnost knihoven a jejich spolupráci.

Klíčová slova

veřejné knihovny, spolupráce knihoven, Euroregion Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński

Abstract

Diploma thesis deals with the activity and services of selected Czech and Polish public libraries in Euroregion Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński. An essential element of the thesis is the characteristics of library cooperation throughout the Euroregion. There is also described the historical, cultural and social background of Euroregion which has influenced public libraries and their cooperation.

Keywords

Public libraries, library cooperation, Euroregion Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński

Obsah

PŘEDMLUVA	7
1. EUROREGION TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO – ŚLĄSK CIESZYŃSKI A JEHO VÝZNAM PRO PŘÍHRANIČNÍ SPOLUPRÁCI V OBLASTI KULTURY A KNIHOVEN	9
1.1 HISTORICKÉ POZADÍ REGIONU TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO (TĚŠÍNSKO)	9
1.1.1 Vymezení pojmu Těšínsko, Těšínské Slezsko, Zaolží	9
1.1.2 Historie Těšínského Slezska	9
1.2 EUROREGION TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO – JEHO VZNIK, GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ, CÍLE, REALIZOVANÉ PROJEKTY, KULTURA	17
1.2.1 Výklad pojmu euroregion, euroregiony v České republice	17
1.2.2 Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński	18
1.2.2.1 Vnitřní uspořádání Euroregionu	18
1.2.2.2 Cíle Euroregionu	19
1.2.2.3 Společné česko-polské projekty v rámci Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński	20
1.2.2.4 Kultura v Euroregionu	21
2. VYBRANÉ VEŘEJNÉ KNIHOVNY ČESKÉ ČÁSTI EUROREGIONU (HAVÍŘOV, KARVINÁ, ČESKÝ TĚŠÍN, TŘINEC)	25
2.1 MĚSTSKÁ KNIHOVNA HAVÍŘOV	27
2.1.1 Historie	27
2.1.2 Činnost knihovny na základě Knihovního řádu	28
2.1.3 Pobočky a oddělení Městské knihovny Havířov	28
2.1.4 Elektronické katalogy a databáze	33
2.2 REGIONÁLNÍ KNIHOVNA KARVINÁ	35
2.2.1 Historie knihovny	35
2.2.2 Poslání a činnost knihovny dle Knihovního řádu	36
2.2.3 Regionální funkce	37
2.2.4 Pobočky, střediska, oddělení Regionální knihovny Karviná	37
2.2.4.1 Jednotky poskytující univerzální knihovnicko informační služby	37
2.2.4.2 Jednotky poskytující specializované služby	38
2.2.5 Elektronické služby Regionální knihovny Karviná	42
2.2.5.1 Prezentace knihovny v prostředí virtuálního prostředí Second Life	42
2.2.5.1.1 Způsob poskytování služeb v prostředí Second Life	42
2.2.5.2 Biblioset	43
2.2.5.3 Další elektronické služby poskytované Regionální knihovnou Karviná	46
2.3 MĚSTSKÁ KNIHOVNA ČESKÝ TĚŠÍN	49
2.3.1 Historie	49
2.3.2 Činnost knihovny dle Knihovního řádu	50
2.3.3 Pobočky a oddělení Městské knihovny Český Těšín	50
2.3.4 Projekty	53
2.3.5 Elektronické informační zdroje vytvářené Městskou knihovnou Český Těšín	55
2.4 MĚSTSKÁ KNIHOVNA TŘINEC	56
2.4.1 Historie knihovny	56
2.4.2 Činnost a funkce knihovny na základě Zřizovací listiny	57
2.4.3 Organizační struktura knihovny	57
2.4.4 Služby jednotlivých oddělení (vybrané jednotky)	58
2.4.5 Projekty	63
2.4.6 Městská knihovna Třinec na sociální síti Facebook	65
3. VYBRANÉ VEŘEJNÉ KNIHOVNY POLSKÉ ČÁSTI EUROREGIONU (CIESZYN, JASTRZĘBIE-ZDROJ, WISŁA)	67
3.1 BIBLIOTEKA MIEJSKA W CIESZYNIE – MĚSTSKÁ KNIHOVNA V CIESZYNIE	69

3.1.1	Obecné informace o knihovně.....	69
3.1.2	Historie.....	70
3.1.3	Organizační jednotky Městské knihovny v Cieszynie a jejich služby.....	71
3.1.3.1	Jednotky poskytující univerzální knihovnicko informační služby.....	71
3.1.3.2	Jednotky poskytující specializované služby.....	73
3.1.4	Projekty a programy.....	74
3.1.5	Publikační činnost.....	76
3.2	MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W WIŚLE IM. JANA ŚNIEGONIA – MĚSTSKÁ VEŘEJNÁ KNIHOVNA JANA ŚNIEGONIA V WIŚLE.....	77
3.2.1	Obecné informace o knihovně.....	77
3.2.2	Historie.....	78
3.2.3	Právní ukotvení a činnost vyplývající ze Statutu knihovny.....	78
3.2.4	Organizační uspořádání knihovny a činnost jednotlivých oddělení.....	79
3.3	MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W JASTRZĘBIU-ZDROJU – MĚSTSKÁ VEŘEJNÁ KNIHOVNA V JASTRZĘBIU-ZDROJU.....	81
3.3.1	Obecné informace o knihovně.....	81
3.3.2	Historie.....	82
3.3.3	Pobočky a oddělení Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju a jejich služby.....	82
3.3.4	Vzdělávací činnost knihovny.....	87
3.3.4.1	Jazyková zóna (Strefa językowa).....	87
3.3.4.2	Prázdninová Akademie – učíme se po celý život.....	87
3.3.4.3	Univerzita třetího věku.....	88
4.	PŘÍHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE MEZI KNIHOVNAMI V RÁMCI EUROREGIONU TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO – ŚLĄSK CIESZYŃSKI.....	90
4.1	HISTORICKO-POLITICKÉ A KULTURNĚ-JAZYKOVÉ ASPEKTY EUROREGIONU JAKO VÝCHODISKO PRO PŘÍHRANIČNÍ SPOLUPRÁCI KNIHOVEN.....	90
4.1.1	Poláci v české části Euroregionu Těšínské Slezsko.....	91
4.1.2	Těšínské (slezské) nářečí.....	93
4.1.3	Souvislosti.....	94
4.2	PŘÍHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE NA PŘÍKLADU REGIONÁLNÍ KNIHOVNY KARVINÁ A MĚSTSKÉ VEŘEJNÉ KNIHOVNY V JASTRZĘBIU-ZDROJU.....	96
4.2.1	Spolupráce Regionální knihovny Karviná s Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju.....	97
4.2.1.1	Grafika bez hranic, polsko-česká setkání mládeže.....	100
4.2.1.2	Česko-polské setkávání seniorů – moudré a radostné.....	103
4.2.2	Elektronický biografický slovník Těšínského Slezska.....	105
4.3	PARTNERSTVÍ MĚSTSKÉ KNIHOVNY ČESKÝ TĚŠÍN A MĚSTSKÉ KNIHOVNY V CIESZYNIE.....	108
4.3.1	Společné počiny knihoven.....	109
4.3.1.1	Literárně-výtvarná soutěž „Moje město“.....	109
4.3.1.2	Mezinárodní festival čtení nad Olzou.....	111
4.3.1.3	Čtení sbližuje národy.....	114
4.3.1.4	Publikační činnost.....	115
4.4	PERSPEKTIVY PŘÍHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE KNIHOVEN V EUROREGIONU TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO-ŚLĄSK CIESZYŃSKI V KONTEXTU MOŽNOSTI ZÍSKÁNÍ FINANČNÍ DOTACE Z PROSTŘEDKŮ EVROPSKÉ UNIE.....	117
	ZÁVĚR.....	121
	POUŽITÉ ZDROJE.....	124
	PŘÍLOHY.....	131

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Přehled kulturních akcí za rok 2010 – Městská knihovna Havířov

Příloha č. 2 – Přehled kulturních akcí za rok 2010 – Regionální knihovna Karviná

Příloha č. 3 – Přehled kulturních akcí za rok 2010 – Městská knihovna Český Těšín

Příloha č. 4 – Přehled kulturních akcí za rok 2010 – Městská knihovna Třinec

Příloha č. 5 – Přehled kulturních akcí za rok 2010 – Městská knihovna v Cieszyńie

Příloha č. 6 – Přehled kulturních akcí za rok 2010 – Městská veřejná knihovna Jana Śniegonia v Wiśle

Příloha č. 7 – Přehled kulturních akcí za rok 2010 – Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju

Příloha č. 8 – Plakát k výstavě „Dawny krajobraz Górnego Ślaska“

Předmluva

Euroregion Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński je v mnoha ohledech pozoruhodný. S ohledem na četné historicko-politické změny, které se na tomto území udály, jej charakterizuje (mezi jinými) bohatá kulturní tradice. Ta je patrná již na první pohled. Navzdory tomu, že zejména u starší generace přetrvávají vzpomínky na nepříznivé historické zvraty a způsobené křivdy, můžeme říci, že v současné době žijí Češi a Poláci na Těšínském Slezsku ve vzájemném porozumění bez kulturních a jazykových bariér. K této skutečnosti jistě přispěl vznik Euroregionu Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński v roce 1998 a vstup České republiky a Polska do Evropské unie v roce 2004.

Knihovny, jakožto instituce zabezpečující přístup k informacím pro všechny, a to bez jakýchkoliv rozdílů. V současné době kromě výpůjčních služeb plní funkci kulturních a vzdělávacích center nabízejících pestrou škálu služeb pro všechny skupiny obyvatel, včetně hendikepovaných a seniorů. Díky finanční podpoře Evropského fondu pro regionální rozvoj (ustanoveného Evropskou unií) mají knihovny možnost spolupracovat na zajímavých projektech, a obohacovat tak místní komunity. Státní hranice dělící kdysi jednotné území Těšínského Slezska mezi dva státy zde není překážkou, právě naopak.

Cílem této diplomové práce je charakterizovat vybrané knihovny působící na české a polské straně Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński a rovněž zhodnotit rozsah spolupráce mezi veřejnými knihovnami v rámci Euroregionu. Práce je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol, které jsou následně bohatě členěny do několika úrovní. Vše v závislosti na rozsahu konkrétního tématu. První kapitola je stručným exkurzem do historie Těšínského Slezska. Následně se zabývá vznikem Euroregionu Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński a jeho cíli. Pro názornost jsou zmíněny rovněž vybrané společné projekty realizované partnery Euroregionu a také pravidelné kulturní akce probíhající ve spolupráci českých a polských institucí. Ve druhé kapitole jsou charakterizovány čtyři nejvýznamnější knihovny české části Euroregionu (určeno na základě počtu uživatelů a rozsahu poskytovaných služeb) – Regionální knihovna Karviná, Městská knihovna Havířov, Městská knihovna Český Těšín, Městská knihovna Třinec. Třetí kapitola charakterizuje tři vybrané knihovny polské části Euroregionu – Městskou veřejnou knihovnu v Jastrzębiu-Zdroju, Městskou knihovnu v Cieszyńie a Městskou veřejnou knihovnu Jana Śniegonia v Wiśle. Knihovny v Jastrzębiu-Zdroju a Cieszyńie představují z hlediska čtenářské základny, rozsahu služeb a příhraniční spolupráce nejvýznamnější knihovny nejen co se týče polské části Euroregionu, ale

Euroregionu jako takového. Čtvrtá kapitola hodnotí spolupráci veřejných knihoven v rámci Euroregionu. Její jádro tvoří popis spolupráce Regionální knihovny Karviná s Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju a Městské knihovny Český Těšín s Městskou knihovnou v Cieszyńie. Předestřeno jsou rovněž východisko pro potenciální spolupráci dalších knihoven Euroregionu. Součástí kapitoly je bohatý obrazový aparát demonstrující konkrétní typy spolupráce.

Oproti původnímu záměru zaznamenanému v zadání diplomové práce, došlo v průběhu shromažďování zdrojů a důkladnějšího obeznámování s tématem práce k několika změnám. Namísto Městské knihovny v Jablunkově byla do práce zahrnuta Městská knihovna Havířov. Důvodem bylo nedostatečné množství dostupných materiálů o jablunkovské knihovně. Oproti tomu Městská knihovna Havířov disponuje přehlednými a pravidelně aktualizovanými webovými stránkami a s ohledem na počet registrovaných uživatelů a velikost knihovního fondu patří spolu s Regionální knihovnou Karviná k nejvýznamnějším knihovnám české části Euroregionu. Ke změnám došlo rovněž u knihoven v polské části Euroregionu. Pomineme-li webové stránky Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju a Městské knihovny v Cieszyńie, nejsou stránky ostatních polských knihoven Euroregionu pravidelně aktualizovány, mnohdy obsahují pouze nejzákladnější informace o knihovně, v některých případech dokonce knihovny webové stránky zcela postrádají. Z uvedeného důvodu byly dvě původně předpokládané knihovny nahrazeny novými. Městské knihovny v Golezowiu a Ustroni byly nahrazeny Městskou veřejnou knihovnou Jana Śniegonia v Wiśle a již zmiňovanou Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju.

Co se týče citování práce, byla použita metoda číselných odkazů. Autorka diplomové práce se domnívá, že tento způsob citování je pro práci nejúčelnější a nejprehlednější. V souvislosti s tímto je nutné podotknout, že v seznamu použitých zdrojů na konci práce je literatura rozčleněna do čtyř bloků, a to na základě čtyř hlavních kapitol.

U některých obrázků je uveden zdroj „*vlastní*“. Znamená to, že obrázky vznikly vlastním zachycením (prostřednictvím fotoaparátu) a úpravou předem obdržených materiálů, které byly poskytnuty ředitelkou Městské knihovny Český Těšín – Janou Galášovou a vedoucí Střediska polské literatury Regionální knihovny Karviná – Helenou Lechowicz.

Na závěr bych chtěla poděkovat PhDr. Mileně Černé za vedení práce, dále pak Mgr. Helenie Legowicz a Mgr. Janě Galášové za zpřístupnění informačních zdrojů stěžejních pro tuto práci a osobní rozhovory.

1. Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński a jeho význam pro příhraniční spolupráci v oblasti kultury a knihoven

Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński má bohaté historické a kulturní tradice. Pro to, abychom mohli pochopit jeho současnost, je nutné podívat se do minulosti a vymezit si stěžejní historické události a milníky, které zásadním způsobem ovlivnily jak minulost, tak současnost, a beze sporu i budoucnost území, na kterém se Euroregion nachází.

1.1 Historické pozadí regionu Těšínské Slezsko (Těšínsko)

Pro účely této práce si nejprve vymezíme pojmy jako Těšínsko, Těšínské Slezsko, Zaolží. Poté přejdeme k jednotlivým historickým obdobím, se zvláštním důrazem na XX. století. Zároveň je nutné podotknout, že jelikož se nejedná o historickou práci, nebylo možné záležitost pojmut detailně.

1.1.1 Vymezení pojmu Těšínsko, Těšínské Slezsko, Zaolží

Pojem Těšínsko byl po dlouhou dobu vnímán jako geopolitický problém. Jak uvádí Gašior: *Těšínsko představuje zejména kulturní pohraničí Čechů a Poláků, vzniklé jako výsledek rozhodnutí Velvyslanecké konference z roku 1920 o rozdělení Těšínského Slezska mezi – na první pohled blízké – národy vstoupivší do vzájemného konfliktu záhy po zakončení druhé světové války. Zmíněné pohraničí se ovšem nestalo vzájemných pojitkem. Neumožnily to totiž další dramatické události, jež ve 20. století poznamenaly nejen popisované území, ale také lidskou paměť a v ní uložená příkoří* (1).

Pokud mluvíme o území Těšínského Slezska, můžeme se setkat rovněž s pojmy jako „Zaolzie“ (Zaolží) a „Těšínsko“. „Zaolží“, v polské terminologii, definuje tuto oblast jako část Těšínského Slezska, která se nachází v České republice a je obývána polským obyvatelstvem. Oproti tomu český termín „Těšínsko“ má hned tři významy. V nejužším slova smyslu vymezuje nejbližší okolí Českého Těšína. Dále pak se používá k vymezení celého historického území Těšínského Slezska nebo jeho části nacházející se na české straně hranice. (1)

1.1.2 Historie Těšínského Slezska

Územní a státoprávní vývoj Těšínského Slezska jako zvláštní územně správní jednotky začal na konci 13. století. Po smrti opolského knížete Vladislava z polské dynastie Piastovců

v roce 1281, se toto území vyčlenilo z původně většího hornoslezského celku - Knížectví opolského. Získal je jeden z Vladislavových čtyř synů, Měšek. Na přelomu let 1289-90 se Měškovým sídlem stal těšínský hrad (první písemná zmínka o hradu pochází již z roku 1155). Měšek se stal prvním těšínským knížetem a rovněž zakladatelem linie těšínských Piastovců, která pak dědila Těšínské Slezsko z generace na generaci po 362 let. (2)

V roce 1291, po dohodě s českým králem Václavem II., připojil Měšek (společně se svým bratrem Boleslavem) Těšínské Slezsko ke středověkému českému státu. Roku 1305 následoval sňatek Měškovy dcery Violy Těšínské s českým králem Václavem III. z dynastie Přemyslovců. V roce 1327 holdoval králi Janu Lucemburskému Měškův syn Kazimír, který Těšínské Slezsko přijal od krále jako dědičné léno. Spojení Těšínského Slezska s českým státem bylo následně stvrzeno tzv. trenčínským mírem, uzavřeným mezi českým a polským králem roku 1335 a jako jedna z tzv. Korunních zemí sv. Václava pak po téměř sedm staletí sdílelo osud českého státu. Navzdory tomu, že spadalo Těšínské Slezsko pod tehdejší český stát, si udrželo značnou míru nezávislosti. Od roku 1592 byla práva a povinnosti občanů upravena vlastním zemským zákoníkem. V Těšíně sídlil zemský sněm, zemský soud a rovněž zemská dvorská kancelář. (2)

V roce 1653 došlo k smrti kněžny Alžběty Lukrécie, poslední z rodu těšínských Piastovců, a tímto rod vymřel. Knížectví přešlo jako odumřelé léno České Koruny pod přímou správu českých králů. V Těšíně pak vládli knížata z habsburské a následně rovněž habsbursko-lotrinské dynastie. (2)

Po prohraných prusko-rakouských válkách v roce 1742 přišla Marie Terezie, rakouská císařovna a česká královna o celé Dolní Slezsko, Kladsko a většinu Horního Slezska. Do té doby sjednocené Slezsko bylo rozděleno mezi Prusko a Rakousko. Rakousku zůstala pouze malá část původního Slezska zvaná Rakouským Slezskem (resp. Českým Slezskem) s hlavním městem Opavou. Rakouské Slezsko bylo tvořeno částmi Knížectví nisského (Jesenicko), krnovského, opavského a ratibořského (Bohumínsko) a Knížectvím těšínským, které jako jediné zůstalo ve svých původních hranicích další desítky let. (2)

Díky tereziánským a josefínským správním reformám byly v Rakouském Slezsku vytvořeny dva kraje - Slezsko Západní, s krajským městem Opavou, a Slezsko Východní, s krajským městem Těšínem. Toto území si zachovalo status tzv. korunní země až do roku 1918. (2)

Po první světové válce a zároveň konci Rakousko-Uherské monarchie, zaniklo i původní Těšínské knížectví. Toto vždy jednotné území se stalo jádrem sváru mezi nově vzniklými státy – Československou republikou a Polskou republikou. (2)

Ve sporu mezi Československem a Polskem hrál ústřední roli strategický význam tohoto území. Nešlo v něm pouze o obyvatelstvo, které na tomto území bylo národnostně velmi heterogenní, ale především o zásoby černého uhlí a přístup ke Košicko-bohumínské dráze. (3)

Každý z národů žijících na území Těšínského Slezska si vytvořil své vlastní správní orgány. K těm nejdůležitějším patřila *Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego* ustanovená polskou stranou a *Zemský národní výbor pro Slezsko* ustanovený stranou českou (resp. československou) v roce 1918. Oba orgány si nárokovaly celé Těšínské Slezsko, avšak moc vykonávaly pouze na části území. Dne 5. listopadu 1918 došlo mezi nimi k podepsání provizorní úmluvy o rozdělení správy na Těšínsku (Československá republika obdržela okres Frýdek a šest fryštátských obcí). Tato úmluva však měla být pouze krátkodobým východiskem a stálo v ní, že konečné rozhodnutí přísluší československé a polské vládě. (3)

Mezi Čechy a Poláky docházelo v tomto období k častým konfliktům, které se postupně začaly vyostřovat. Šířily se agitační letáky. Obě strany sporu vedly demagogickou kampaň. Polská strana, pro niž byla dohoda z listopadu 1918 výhodnější, začala zdůrazňovat její definitivní charakter, s čímž československá nesouhlasila. Koncem listopadu 1918 vypsala polská vláda volby, které se měly konat 26. ledna 1919 rovněž v polské části Těšínského Slezska. Toto rozhodnutí však bylo v rozporu s provizorní úmluvou z 5. listopadu, proti čemuž československá strana podala protest. Tento protest byl polskou stranou zamítnut a Československo se chopilo radikálnějšího řešení situace. (3)

Dne 23. ledna 1919 zahájilo československé vojsko obsazování území na východ od demarkační linie stanovené úmluvou z 5. listopadu 1918. Jelikož v této době věnovala polská armáda větší pozornost bojům s Ruskem na východě, dařilo se československé armádě vcelku rychle a bez větších bojů obsazovat sporné území dokud se frontová linie neustálila na řece Visle. Vojenská akce byla zastavena dne 31. ledna 1919 po odmítavých reakcích Dohody z Paříže, pro niž bylo Polsko cenným spojencem proti bolševickému Rusku. (3)

Na přelomu ledna a února 1919 probíhaly v Paříži jednání, na kterých jak polská, tak československá delegace uplatňovaly nárok na celé sporné území a žádaly o definitivní rozhodnutí sporu. Dne 3. února 1919 byla v Paříži ustanovena staro-nová demarkační čára,

probíhající kolem Košicko-bohumínské dráhy. Toto rozhodnutí se nezamlouvalo ani jedné ze stran, jelikož se jednalo pouze o dočasné řešení. Jak Československá republika, tak Polsko předložily své vlastní územní požadavky mezinárodnímu fóru pařížské mírové konference. Tehdejší československý premiér Kramář prosazoval požadavek přiřčení celého historického Těšínska ČSR. Rovněž Polsko požadovalo celé Těšínsko vyjma frýdeckého okresu. (3)

28. července 1920 se konala v belgickém letovisku Spa velvyslanecká konference a na arbitrážním rozhodnutí měly podíl Francie, Británie, Itálie, USA a Japonsko. Tentýž den byla v Paříži vydána deklarace o rozdělení původního území Těšínského Slezska. Správa nad svěřenými územími byla předána československým a polským úřadům dne 10. srpna 1920 (2). Více o arbitráži z 28. července 1920 viz Valenta (4).

Těšínské Slezsko bylo rozhodnutím světových velmocí rozděleno na dvě části – československé (později české) Těšínské Slezsko a polské Těšínské Slezsko. Československé republice bylo přiděleno 56% původního území s rozlohou cca 1275 km² a celkem 115 obcemi. Polská republika získala zbývajících 44% území s rozlohou cca 1005 km², čítající 81 obcí. Kromě toho bylo 17 obcí, mezi nimi i bývalé zemské a krajské město Těšín, rozděleno nově vzniklými státními hranicemi. Původní předměstí města Těšína, ležící na levém břehu řeky Olše (Olza), kde bylo vystavěno nádraží významné košicko-bohumínské dráhy, se transformovalo na samostatné město nazvané Český Těšín. (2)

Jak dále uvádí Baran: *Rozhodnutím Rady velvyslanců z července 1920 však česká strana kromě toho, co žádala, získala také cosi, oč vůbec nestála, totiž silnou polskou menšinu ve své části Těšínska. Otázka polské menšiny na československém Těšínsku hrála po celé meziválečné období významnou roli ve vztazích mezi oběma státy a zvláště ve třicátých letech se stala ze strany polské diplomacie předmětem zvláštního zájmu a oficiálním důvodem k nepřátelské politice Polska vůči ČSR* (5).

Po rozdělení Těšínska československá administrativa přikročila k opatřením, která měla zajistit co nejrychlejší splynutí tohoto území s celkem československého státu. Nelze přitom pochybovat o tom, že tento cíl sledovalo i sčítání lidu, které se mělo na Těšínsku i v celé republice konat 16. února 1921 (5). U tohoto sčítání byl uplatněn princip svobodné volby národnosti a kromě polské, české a německé národnosti dostali obyvatelé možnost zvolit si národnost slezanskou (šlonzáckou). Do šlonzácké kategorie spadaly konkrétně tyto možnosti: Šlonzák-Čech (respektive Čechoslovák), Šlonzák-Polák, Šlonzák-Němec. Tímto bylo

umožněno lidem hovořícím polským dialektem, kteří se však necítili býti Poláky, „uniknout“ před polskou národností. Především však chtěly československé úřady tímto počinem docílit, aby se k polské národnosti přihlásilo co nejméně obyvatel. (5)

Rozhodnutí o zavedení šlonzácké kategorie se setkala s odporem polské národnostní menšiny na Těšínsku, která snahy o to, aby se při sčítání lidu k polské národnosti přihlásilo co nejméně lidí, prohlédla. Na stránkách deníku Robotnik Śląski (Slezský dělník), patřícímu jediné relevantní polské politické síle na československém Těšínsku (socialistům), byly opakovaně uveřejňovány výzvy, aby se všichni polsky, respektive polským dialektem hovořící Slezané při sčítání lidu zapsali jako Poláci. Podobné výzvy, avšak v opačném smyslu, byly uveřejňovány česky psanými časopisy. Výsledky sčítání lidu v roce 1921 byly zcela jiné než ty uskutečněné ještě za Rakouska-Uherska v roce 1910. Celkový počet obyvatel československé části Těšínska poklesl na 273 000 (v roce 1910 zde žilo 287 000). K polské národnosti se přihlásilo 69 000 osob. Ke kategorii Šlonzák-Čech (Čechoslovák) se při sčítání přihlásilo 24 299 občanů. Počet Čechů na tomto území se pak oproti roku 1910 zvýšil o 65 000 osob. Za viditelným poklesem obyvatel polské národnosti stála kromě šlonzácké kategorie rovněž skutečnost, že *mnoho polských přistěhovalců z někdejší rakouské Haliče nezískalo do roku 1918 domovskou příslušnost v některé z obcí na československém území, a neměli tudíž nárok na československé občanství. Jistý počet Poláků také z československé části Těšínska po jeho rozdělení emigroval* (5). Představitelé polské národnostní menšiny v československé části Těšínska výsledky sčítání lidu z roku 1921 nikdy neuznali (5). Více o plebiscitu Szelong (6).

Dne 7. listopadu 1921 byla mezi ČSR a Polskem uzavřena dohoda o uznání hranic a potírání nepřátelské propagandy proti druhému státu. S nástupem velké hospodářské krize ve 30. letech se však začaly vyostřovat sociální rozpory. Začalo docházet k radikalizaci dělnické třídy, která byla na průmyslovém Těšínsku dobře organizovaná. Konaly se masové akce nezaměstnaných, stávky dělníků a zaměstnanců textilních podniků. Atmosféra krize 30. let spojená se zmíněnými sociálními rozpory dala podnět k růstu radikálního nacionalismu na obou stranách hranice. Můžeme říci, že do počátku roku 1934 byly československo-polské vztahy navzdory mnoha rozporům ještě ve znamení vzájemné spolupráce. Ke změně situace došlo v lednu 1934, kdy Beckova vláda v Polsku podepsala polsko-německý pakt o neútočení a zároveň nastolila ostrou protičeskoslovenskou politiku, v níž Těšínsko hrálo významnou roli. Brzy po podepsání paktu s Německem bylo z Polska vypovězeno téměř 15 % československých občanů žijících v Polsku. Polský tisk psal o československém Těšínském

Slezsku jako o okupované části Polska a osud Poláků žijících v této části Těšínska byl popisován jako jedno velké utrpení a pronásledování. Docházelo k demolování českých škol v příhraničí, československé státní symboly byly nahrazovány těmi polskými a byly ničeny železniční koleje. Odezva československé strany se projevila zejména nacionální aktivizací politických stran, publicistikou a činností kulturních, legionářských a školských spolků. (7)

V říjnu 1938 si tehdejší polská vláda vynutila změnu hranic z roku 1920 a podstatná část československého Těšínského Slezska (cca 830 km²) byla obsazena polskou armádou. Následně zde byla zavedena polská státní správa. V listopadu a prosinci 1938 došlo k podpisu delimitačních protokolů, které určovaly průběh nově upravené hranice. (2)

Po obsazení československé části Těšínského Slezska polskou armádou v roce 1938 započaly hromadné přesuny obyvatelstva a později násilné vystěhovávání českého obyvatelstva z tohoto území. Zároveň docházelo k přílivu Poláků z polského vnitrozemí, což zásadně ovlivnilo národnostní složení na Těšínsku. Odhaduje se, že odešlo či bylo vysídleno více než 30 tis. Čechů a kolem 5 tis. Němců. Na Těšínském Slezsku tak zůstalo okolo 200 tis. obyvatel, z toho asi 80 tis. Čechů, 15 tis. Němců a 100 tis. Poláků. (7)

Ihned po rozpoutání 2. světové války, která započala přepadením Polska Německem 1. září 1939, bylo území zabraného československého Těšínského Slezska připojeno k Německu (2). Parma uvádí: *Podle výnosu o začlenění a správě dobytých východních oblastí z 26. října 1939 se Těšínsko stalo součástí Německé říše. Nově vytvořený okupační okres Teschen vzniknul sloučením polských okresů Cieszyn a Frysztat. Svou rozlohou to byl druhý největší okres v říši. Za německé okupace zavládly úplně nové formy spravování oblasti a došlo rovněž k podstatné změně národnostní skladby obyvatelstva* (7).

S nástupem 2. světové války se vztahy mezi Čechy a Poláky zlepšily. Spory utichly a započala vzájemná spolupráce proti společnému nepříteli, nacistickému režimu. Spolupráce se začala projevovat ještě před začátkem války (stále jde však o rok 1939), kdy docházelo ke společnému organizování ilegálních přechodů hranic přes Těšínsko do Polska, odkud se dále naskytovala možnost odchodu do emigrace v zahraničí. Těšínské Slezsko se tak stalo nejfrekventovanějším místem tajných přechodů, a to především díky své výhodné příhraniční poloze a členitosti pohraničního terénu. Převáděcí střediska se nacházela téměř v každé pohraniční obci. Trasy vedly přes Beskydy, po železničních tratích a v okolí pohraničních uhelných šachet. Podle odhadů přešlo hranice více než 5 tis. osob ohrožených nacistickým

režimem nebo usilujících o účast v boji proti fašismu v zahraničí. K organizacím, které tyto utajené ilegální přechody umožňovaly, patřily Obrana národa a skupina Slezského odboje. Rovněž komunisté měli dobře organizovanou a rozvětvenou síť, která sloužila zejména k záchraně vlastních funkcionářů. (7)

Po 2. světové válce byl na Těšínském Slezsku obnoven předválečný stav. Polská komunita na československé straně se ihned po osvobození od nacistické okupace začátkem roku 1945 začala organizovat a spolčovat v místních organizacích. Příkladem mohou být Polský kulturně osvětový svaz (Polski Związek Kulturalno Oświatowy, PZKO) a Sdružení polské mládeže (Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej) vzniklé na základě smlouvy o přátelství a vzájemné pomoci podepsané mezi Československem a Polskem dne 10. března 1947. Tato smlouva určovala mezi jinými rovněž postavení a národní práva menšin na území druhého státu. (7)

Dne 13. června 1958 byla ve Varšavě podepsána *Smlouva mezi Polskou lidovou republikou a Československou republikou o konečném vytyčení státních hranic*. Můžeme říci, že současné geografické vymezení polského a českého Těšínského Slezska je téměř shodné se stavem platným od 28. července 1920. (2)

Období komunizmu bylo pro polskou menšinu na československé straně a československou menšinu na polské straně hranice oproti předchozímu období vcelku příznivé. Docházelo k asimilaci menšin. V československé části Těšínského Slezska se rozvinulo polské školství, vznikla rovněž polská divadelní scéna, stejně tak polský rozhlas a tisk. Polská menšina v Československu, v čele s PZKO, se zapojila také do Pražského jara v roce 1968. V druhé polovině 20. století došlo k poklesu příslušníků polské národnostní menšiny, což je viditelné zejména na zmenšení počtu polských škol v regionu. (7)

Charakteristická pro 90. léta XX. století a počátek XIX. století je snaha české i polské strany Těšínského Slezska o opětovnou integraci (8).

V roce 1990 se v tehdejším Československu a Polsku konaly svobodné volby do místní samosprávy. Vznik demokratických politických struktur na regionální úrovni měl pozitivní dopad rovněž na vzájemné česko-polské vztahy v příhraničí. V letech 1990-1992 se spolupráce na obou stranách Těšínského Slezska projevovala zejména na základě kontaktů starostů Českého Těšína a Cieszyna, tvořících v minulosti jedno město. Ostatní obce zůstávaly v této době ve většině případů pasivní. (8)

V roce 1993, po vzniku samostatné České republiky, došlo k vytvoření *Regionální rady spolupráce a rozvoje* se sídlem v Třinci a *Svazu obcí okresu Karviná*. V polské části Těšínského Slezska vzniknul *Związek Komunalny Ziemi Cieszyńskiej*. Vznik uvedených organizací byl novým impulsem pro vzájemné polsko-české vztahy v popisované oblasti a 23. března 1993 byl v Českém Těšíně podepsán protokol o spolupráci. V roce 1996 došlo k prohloubení již existující spolupráce a dne 10. ledna 1996 bylo podepsána nová dohoda, která předpokládala vznik formální koordinační skupiny mající zodpovědnost za realizaci dohodnutého programu vzájemné spolupráce, přičemž za priority této spolupráce byly pokládány výměna informací z oblasti kultury a prohlubování vztahů v oblasti turistiky, sportu apod. Byla rovněž vytvořena mapa, která zobrazovala celé Těšínské Slezsko, tedy obě jeho části – polskou i českou. Prohloubená spolupráce vyústila až ve vznik myšlenky na vytvoření společného euroregionu. Nezůstalo pouze u neuskutečněných představ a dne 7. ledna 1998, na setkání představitelů české i polské strany, došlo k rozhodnutí vytvořit smlouvu zakládající Euroregion Těšínské Slezsko. (8)

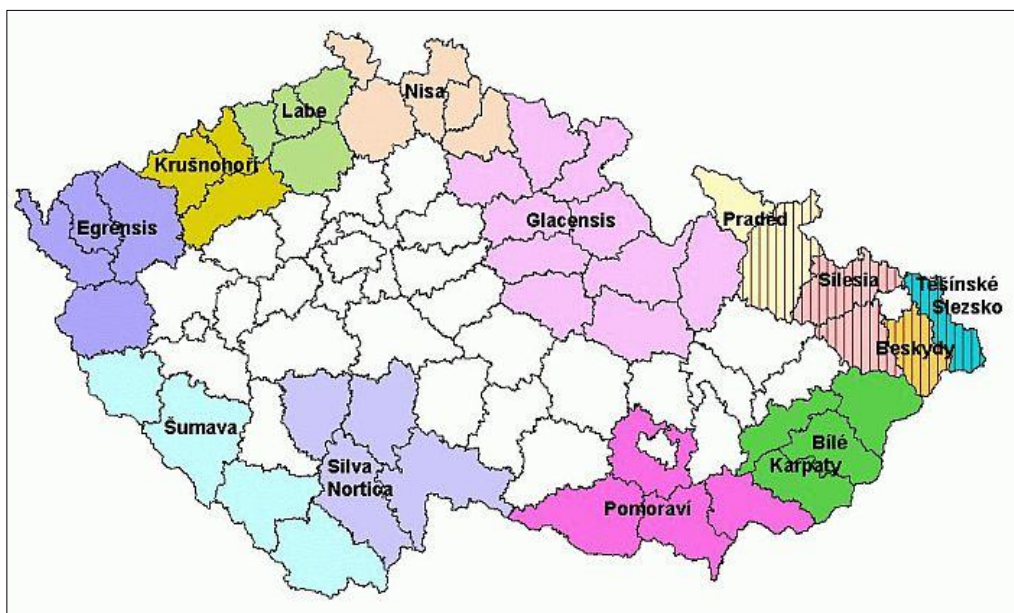
Bylo dohodnuto, že bude Euroregion složen ze dvou částí spravovaných dvěma organizacemi. Dne 13. března 1998 bylo vytvořeno *Regionální sdružení pro česko-polskou spolupráci Těšínského Slezska* se sídlem v Českém Těšíně, které vzniklo sloučením tří do té doby nezávislých organizací - *Regionální rady spolupráce a rozvoje* se sídlem v Třinci, *Svazu obcí okresu Karviná* a *Sdružení obcí Jablunkovska*. Na polské straně vzniklo dne 30. března 1998 *Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza“* se sídlem v Cieszyňnie, a to díky dohodě *Związku Komunalnego Ziemi Cieszyńskiej* a zainteresovaných obcí. Po vytvoření těchto dvou zastřešujících organizací došlo ke vzniku samotného euroregionu, ke kterému oficiálně došlo dne 22. dubna 1998 podpisem *Dohody o vzniku Euroregionu Těšínské Slezsko*. (8)

1.2 Euroregion Těšínské Slezsko – jeho vznik, geografické vymezení, cíle, realizované projekty, kultura

1.2.1 Výklad pojmu euroregion, euroregiony v České republice

Pro začátek si definujme pojmu *euroregion*. Euroregion je formou přeshraniční spolupráce místních či regionálních samospráv. Jedná se o sdružení dvou či více přímo sousedících subjektů na opačných stranách hranice. Můžeme zde řadit obce, kraje, regiony, popřípadě další úrovně (např. departementy), jejich sdružení a jiné právnické osoby. Vznik euroregionů je motivován zejména snahou o společné řešení problémů přesahujících hranice jednoho státu (ku příkladu otázka životního prostředí, územní plánování a dopravní infrastruktura, ekonomika, cestovní ruch, kultura a řada dalších) a získáváním finančních prostředků z programů Evropské unie. První euroregiony začaly vznikat v západní Evropě v 50. letech XX. století, přičemž k prvním patřily ty mezi zeměmi Beneluxu a Německem. Po roce 1989 došlo k prudkému rozvoji euroregionů podél původní železné opony. (9)

Na území dnešní ČR datujeme vznik euroregionů od roku 1991 a v současné době existují po celé délce hranice státu (viz. Obr. 1 a Tab. 1).

Obr. 1: Vymezení českých euroregionů

Zdroj: <http://www.czso.cz/xl/edicniplan.nsf/p/13-5120-04>

Přehled euroregionů a výborů pro spolupráci v Česku			
<i>Oficiální název</i>	<i>Vznik</i>	<i>Okresy</i>	<i>Sousední stát</i>
Neisse/Nisa/Nysa	1991	Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily, Děčín (část)	Německo, Polsko
Elbe/Labe	1992	Ústí nad Labem, Litoměřice, Děčín (část), Teplice (část)	Německo
Krušnohoří/Erzgebirge	1992	Most, Chomutov, Louny, Teplice (část)	Německo
Egrensis	1992	Karlovy Vary, Cheb, Sokolov, Tachov	Německo
Šumava/			
Bayrischer Wald/	1993	Domažlice, Klatovy, Prachatice, Český Krumlov	Německo, Rakousko
Muhlviertel			
		Trutnov, Náchod, Rychnov nad Kněžnou,	
Glacensis	1996	Ústí nad Orlicí, Šumperk (část), Jeseník (část),	Polsko
		Hradec Králové, Pardubice, Chrudim, Svitavy	
Paděd/Pradziad	1997	Bruntál, Jeseník (část), Vrbno pod Pradědem	Polsko
Silesia	1997	Opava, Bruntál (část), Nový Jičín	Polsko
Pomoraví/Záhorie/			
Weinviertel	1997	Znojmo, Břeclav, Hodonín, Brno-město, Brno-venkov	Rakousko, Slovensko
Těšínské Slezsko/			
Śląsk Cieszyński	1998	Karviná (část), Frýdek-Místek (část)	Polsko
Beskydy	2000	Karviná, Frýdek-Místek	Polsko, Slovensko
Bílé/Biele Karpaty	2000	Kroměříž, Vsetín, Zlín, Uherské Hradiště	Slovensko
Silva-Nortica	2002	České Budějovice, Jindřichův Hradec, Jihlava	Rakousko, Slovensko

Tab. 1: Přehled euroregionů pro spolupráci v ČR

Zdroj: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování, str. 127

1.2.2 Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński

Jak již bylo uvedeno v závěru kapitoly 1.1, Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński vzniknul v dubnu roku 1998, a to podpisem dohody mezi oběma zúčastněnými stranami, polskou a českou. Co se jeho geografické polohy týče, nachází se v pohraniční oblasti severovýchodní části České republiky a jižního Polska, v těsném sousedství se Slovenskem. (9)

Euroregion se rozkládá na území ca 1400 km². Obývá ho zhruba 630 tis. obyvatel (z toho 360 tis. na české straně a 270 tis. straně polské). Přírozenou osu území tvoří řeka Olše, na které leží města Český Těšín a Cieszyn. Oblast Euroregionu se rozprostírá od Godowa po Istebnou na území Polska a od Bohumína po Hřčavu na území České republiky. Na polské straně zahrnuje Euroregion 16 obcí Slezského vojvodství a jeden okres – Cieszyn. Na straně české více než 40 obcí v okresech Karviná a části okresu Frýdek-Místek. (10)

1.2.2.1 Vnitřní uspořádání Euroregionu

Orgány Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński tvoří Rada Euroregionu a Sekretariát Euroregionu. Radu Euroregionu pak následně dělíme na čtyři členy za polskou část a čtyři členy za českou část, předsedu a místopředsedu rady. Sekretariát je tvořen dvěma sekretáři, po jednom za každou ze zúčastněných stran. (11)

Rada je nejvyšším orgánem Euroregionu a její funkční období se shoduje s funkčním obdobím orgánů delegujících stran. Zasedání Rady jsou svolávána nejméně dvakrát ročně. Schůze svolává Sekretariát Euroregionu. Hlavní úkoly Rady: schválení přijetí statutu Euroregionu, přijetí společných cílů, rozhodování o podmínkách využití společných finančních zdrojů, přijímání zpráv o využití finančních prostředků, jmenování členů sekretariátu, vytváření pracovních skupin, delegování zástupců mimo Euroregion. (10)

Sekretariát je výkonným orgánem Euroregionu. K hlavním úkolům Sekretariátu patří: reprezentace euroregionu navenek, svolávání schůzí Rady Euroregionu, příprava a předkládání projektů usnesení Rady Euroregionu a příprava informačních materiálů pro Shromáždění zástupců národních komunálních asociací, realizace usnesení Rady Euroregionu a vedení kanceláře Sekretariátu. (10)

Euroregion sám o sobě právní subjektivitu nemá, avšak vedou jej organizace, které právní subjektivitu mají. (10)

1.2.2.2 Cíle Euroregionu

Euroregion si klade za cíl podporovat rozvoj zejména v následujících oblastech (11):

- *výměna zkušeností a informací při rozvoji regionu,*
- *výměna zkušeností a informací z oblasti trhu práce,*
- *spolupráce při územním plánování,*
- *řešení společných zájmů v oblasti dopravy, komunikací, spojů a bezpečnosti obyvatel,*
- *řešení společných problémů ekologie a životního prostředí,*
- *spolupráce při prevenci a řešení důsledků živelných pohrom,*
- *spolupráce v oblasti hospodářské a obchodní,*
- *rozvoj turismu a cestovního ruchu včetně rozvoje a dalšího zlepšování hraničního styku,*
- *akce podporující rozvoj kultury, osvěty a sportu, zejména poskytování informací o jednotlivých aktivitách,*
- *kulturní výměna a péče o společné kulturní dědictví,*
- *vzájemná spolupráce záchranných a horských služeb na území Euroregionu,*

- spolupráce mezi školami a mládeží na území Euroregionu.

1.2.2.3 Společné česko-polské projekty v rámci Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński

Od svého vzniku v roce 1998 se v rámci Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński podařilo realizovat mnoho úspěšných projektů. Zde jsou ty nejzásadnější (10):

Program	Název projektu (zkratka)	Charakteristika projektu	Termín realizace	Rozpočet projektu	Dotace
Phare Credo	Regiotour	Zřízení cyklistických tras v rámci euroregionu	8/1999 - 8/2000	385 875 EUR	271 000 EUR
Phare CBC	Border Crossing	Modelová studie překračování hranic v roce 2005	6/2001 - 3/2002	11 250 EUR	8 400 EUR
Phare CBC	Interturism	Společná strategie pro rozvoj cestovního ruchu ve Slezských a Moravskoslezských Beskydech	6/2001 - 3/2002	9 933 EUR	7 400 EUR
Phare CBC	Image Prospect	Propagační materiál Euroregionu Těšínské Slezsko	7/2001 - 4/2002	4 186 EUR	3 100 EUR
Phare CBC	Infobusiness	Shromažďování, sestavování a šíření ekonomických informací v Euroregionu Těšínské Slezsko	8/2001 - 2/2002	7 527 EUR	5 300 EUR
Phare CBC		Modernizace přístupových komunikací k hraničním přechodům v oblasti Těšína	11/2001 - 4/2004	3 000 000 EUR	2 000 000 EUR
Interreg IIIA	Inforeg 2006	Budování sítě přeshraničního veřejně-soukromého partnerství podporovaného informacemi	10/2006 - 1/2008	147 500 PLN	110 662

Tab. 2: Nejdůležitější společné projekty realizované partnery Euroregionu Těšínské Slezsko

Zdroj: <http://www.polonica.cz/prezentace/index.php?h=126582766058358863>

V současné době je aktuální *Operační program Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko 2007 – 2013*, jeden z operačních programů v rámci Cíle 3 - Evropské územní spolupráce. Z fondů EU na něj bylo vyčleněno zhruba 219,46 mil. EUR, které mají být z českých a polských národních veřejných zdrojů doplněny o 38,73 mil. EUR. Program se zaměřuje na zlepšení dopravní dostupnosti přeshraničního regionu, ochranu životního prostředí, podporu hospodářské spolupráce, podporu rozvoje přeshraniční infrastruktury i služeb cestovního

ruchu, podporu vzdělávání, kulturních a společenských aktivit, spolupráci územních samospráv a dalších subjektů na obou stranách hranice. Předkládány mohou být pouze společné projekty, tedy takové, na kterých se podílí partneři z obou zemí (pravidlo: společná příprava, společná realizace, společný personál, společné financování). (12)

Specifickým nástrojem pro financování menších projektů místních iniciativ v rámci tohoto operačního programu je tzv. Fond mikroprojektů, jehož cílem je podporovat rozvoj spolupráce mezi komunitami na obou stranách hranice (zejména pak zlepšení sociálních, kulturních a ekonomických vztahů). Fond mikroprojektů je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj. Vedoucím partnerem Fondu mikroprojektů v rámci Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński je *Regionální sdružení územní spolupráce Těšínské Slezska*, v roli partnera projektu pak vystupuje *Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza“*. (12)

Konkrétním příkladem projektu, který obdržel finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko 2007 – 2013, je projekt *Jedno město - jedna kultura, Jedno miasto - jedna kultura*, jenž byl realizován v období 7/2008 – 10/2010 a podílely se na něm města Český Těšín a Cieszyn. (12)

1.2.2.4 Kultura v Euroregionu

- **Kino na hranici**

„Kino na hranici“ je nekomerční a nesoutěžní filmovou přehlídkou, která je zaměřena na prezentaci české a slovenské kultury, zejména pak kinematografie. Koná se v Českém Těšíně a Cieszynie. Idea přehlídky se zrodila mezi členy *Sdružení polsko-česko-slovenské solidarity*, jež je rovněž spolu s *Kulturním a společenským střediskem „Strělnice“ Český Těšín* jejím hlavním stálým organizátorem. Během festivalu jsou prezentovány produkce, které nejsou v Polsku příliš známé. Jedná se o nekomerční filmy vysoké umělecké hodnoty, vždy doprovázené jejich představením tvůrci/kritiky. K doprovodným akcím přehlídky patří různé hudební produkce jak jednotlivců, tak skupin. 11. ročník přehlídky v roce 2009 byl spolufinancován Evropskou unií v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj a Visegrádským fondem a z příspěvku města Český Těšín na činnost KaSS v roce 2009. (13)

- **Svátek tří bratří**

Svátek se váže k legendě o založení města Těšína. Oslavy se konají každoročně (v červnu), a to v Českém Těšíně a Cieszyńie, přičemž zahajovací ceremonie se koná jeden rok na polské straně řeky Olše, další rok na straně české. K hlavním organizátorům této akce patří *Kulturní a společenské středisko „Střelnice“* v Českém Těšíně a *COK Dom Narodowy* v Cieszyńie. Svátek tří bratří představuje lidové slavnosti na náměstích, folklórní programy, programy křesťanských církví, přehlídky dechových orchestrů a rovněž výstavy a literární/historické soutěže. Každoročně jej navštíví ca 7.000 návštěvníků. V letech 2009 a 2010 byla akce součástí projektu *Jedno město - jedna kultura, Jedno miasto - jedna kultura*, jenž je spolufinancován Evropskou unií v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj. (13)

- **Poklady z těšínské truhly**

Tato akce si klade za cíl upozornit na tradice a zvyky Těšínského Slezska. Jak již samotný název napovídá, koná se v městech Český Těšín a Cieszyn. Jelikož se jedná o událost primárně určenou dětem je důraz kladen na názornost, srozumitelnost a poutavost podání. Během akce se mohou účastníci seznámit s těmito oblastmi: výroba předmětů a nástrojů, tradiční kuchyně, odívání, zvyky, zábava. Do aktivit se mohou sami aktivně zapojit či pouze přihlížet. Akci doprovází výstavy, koncerty a soutěž pro děti. K hlavním organizátorům patří *Kulturní a společenské středisko „Střelnice“* v Českém Těšíně (příspěvková organizace města Český Těšín) a *COK Dom Narodowy* v Cieszyńie. V letech 2008-2010 byla akce součástí projektu *Jedno město - jedna kultura, Jedno miasto - jedna kultura*, jenž je spolufinancován Evropskou unií v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj. (13)

- **Vánoční strom**

Akce se pojí k Vánocům a jedná se o řetěz adventních, vánočních a novoročních akcí určených obyvatelům a návštěvníkům měst Český Těšín a Cieszyn. Jejimi hlavními organizátory jsou *Kulturní a společenské středisko „Střelnice“* v Českém Těšíně a *COK Dom Narodowy* v Cieszyńie. Součástí akce jsou koncerty, výstavy a besedy s vánoční tematikou. Nechybí rovněž tzv. Mikulášský jarmark, spojený s prodejem perníčků, medoviny, punče a doprovodným kulturním programem – koledami apod.) a tradiční novoroční ohňostroj. V letech 2008-2009 byla akce součástí projektu *Jedno město - jedna kultura, Jedno miasto - jedna kultura*, jenž je spolufinancován Evropskou unií v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj. (13)

Kromě výše uvedených akcí každoročně pořádají města Český Těšín a Cieszyn i další. Uvedme Prázdniny s filmem, Za strašidly na Piastovskou věž (akce pro děti na ukončení prázdnin), Mezinárodní dekádu varhanní, komorní hudby a sborového zpěvu, Festival divadel Moravy a Slezska. Všechny uvedené akce jsou organizovány *Kulturním a společenským střediskem „Střelnice“* v Českém Těšíně a *COK Domem Narodowym* v Cieszynie. Od roku 2008 do roku 2010 byly součástí projektu *Jedno město - jedna kultura, Jedno miasto - jedna kultura*, jenž je spolufinancován Evropskou unií v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj (výjimku tvoří Festival divadel Moravy a Slezska, jenž je součástí projektu *Jedno město - jedna kultura* od roku 2009). (13)

V Euroregionu je každoročně pořádán rovněž mezinárodní divadelní festival BEZ HRANIC. V říjnu 2010 se konal již jeho XXI. ročník. Festival pořádá *Sdružení polsko-česko-slovenské solidarity* a představení se konají ve třech městech – Českém Těšíně, Cieszynie a Bielsku-Biala. XXI. Ročníku festivalu se kromě tradičních divadelních souborů z Polska, České republiky a Polska zúčastnily i divadla z Rakouska a Ukrajiny, což jen potvrzuje jeho mezinárodní ráz. (14)

Na výše uvedeném festivalu Bez hranic se spolupodílí rovněž Těšínské divadlo, které je na české poměry unikátní. Vzniklo v roce 1945 a pod jednou střechou v něm vedle sebe působí umělecké soubory dvou národností – Čechů a Poláků. Divadlo má tři scény – Českou scénu, *Scene polską* (Polskou scénu) a scénu Bajka. Polská scéna Těšínského divadla vznikla díky iniciativě tehdejšího ředitele divadla Josefa Zajíce a ředitele divadla *Teatr Polski* v Bielsku-Biala Aleksandra Gąssowského a rovněž již zmiňovanému PZKO. Polská divadelní scéna je zároveň jediným polským profesionálním divadlem, které působí mimo hranice Polska. Česká scéna má 16 členů, během sezóny nastuduje 6 premiér a odehraje zhruba 200 představení. Herecký soubor polské scény má rovněž 16 členů, stejně jako je tomu u české scény nastuduje 6 premiér za sezónu a ročně odehraje kolem 150 představení. (15)

Společným, velmi zdařilým projektem obou divadelních souborů se stalo hudební představení „Těšínské nebe“ („Cieszyńskie niebo“), jehož základem jsou písničky těšínského rodáka, písničkáře Jaromíra Nohovicy. Nohavica spolu s polskou básnířkou Renatou Putzlacher, režisérem Radovanem Lipusem a hudebníkem Tomášem Kočko – umělci, které pojí blízký vztah k Těšínskému Slezsku – vytvořil představení pohlížející na minulost regionu s nostalgií a zároveň humorem. Premiéra Těšínského nebe se konala v březnu 2004 a mezi léty 2004-2008 bylo odehráno 116 představení jak doma, tak i v zahraničí (Polsko a v jednom případě

i Slovensko). Ve stejném roce, kdy se konala premiéra představení, mu byla porotou 4. Festivalu divadel Moravy a Slezska udělena hlavní cena za nejlepší inscenaci projektu a svoje rozhodnutí odůvodnila porota slovy: „*Jedná se o ojedinělý dramaturgicko-inscenační společný projekt české a polské scény Těšínského divadla v multikulturním regionu se specifickým vyjádřením polsko-českých a česko-polských vztahů*“. (16)

2. Vybrané veřejné knihovny české části Euroregionu (Havířov, Karviná, Český Těšín, Třinec)

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, česká část Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński se nachází na východě České republiky, v bezprostřední blízkosti hranic s Polskem a Slovenskem. Popisovaný Euroregion je součástí Moravskoslezského kraje a tvoří jej okres Karviná a část okresu Frýdek-Místek (viz Obr. 2).

Obr. 2 : Moravskoslezský kraj

Zdroj: <http://www.svkos.cz/>

V okrese Karviná se nachází 16 profesionálních knihoven, z toho dvě jsou pověřenými knihovnami vykonávajícími regionální funkce – Městská knihovna Havířov a Regionální knihovna Karviná. Kromě těchto 16 knihoven a jejich poboček se v okrese nachází tři informační centra – Městské informační centrum Havířov, Městské informační centrum Orlová a Městské informační centrum Karviná (1). Následují školní, univerzitní, lékařské knihovny a další, ty však nebudeme zmiňovat, jelikož přímo nesouvisejí s tématem této práce (stejně tak je vynecháme v okrese Frýdek-Místek).

V té části okresu Frýdek-Místek, která je součástí Euroregionu Těšínské Slezsko, je situace následující. Nachází se zde 11 profesionálních knihoven (+ jejich pobočky), z toho jedna je knihovnou pověřenou – Městská knihovna Třinec. Dále se zde nachází 14 neprofesionálních knihoven a jedno informační centrum – Městské informační centrum Třinec. (1)

Následující tabulka představuje seznam všech městských/místních/obecních knihoven na Karvinsku a Třinecku (včetně mikroregionu Stonávka). Knihovny jsou řazeny abecedně dle názvu města/obce. U neprofesionálních knihoven je v závorce uvedeno písmeno N. Tučným písmem jsou označeny pověřené knihovny.

Přehled knihoven české části Euroregionu Těšínské Slezsko	
Karvinský region	Třinecký region
Obecní knihovna Albrechtice	Obecní knihovna Bocanovice (N)
Městská knihovna Bohumín	Obecní knihovna Bukovec (N)
Městská knihovna Český Těšín	Místní knihovna Bystřice
Místní knihovna Dětmárovice	Obecní knihovna Dolní Lomná (N)
Místní knihovna Dolní Lutyně	Obecní knihovna Hrádek (N)
Obecní knihovna Doubrava	Obecní knihovna Hřčava (N)
Městská knihovna Havířov	Městská knihovna Jablunkov
Obecní knihovna Horní Suchá	Místní knihovna Košařiska (N)
Místní knihovna Chotěbuz	Místní knihovna Milíkov (N)
Regionální knihovna Karviná	Místní knihovna Mosty u Jablunkova
Městská knihovna Orlová	Místní knihovna Návsí
Město Petřvald – knihovna	Místní knihovna Nýdek (N)
Místní knihovna Petrovice	Obecní knihovna Písek (N)
Městská knihovna Rychvald	Obecní knihovna Ropice (N)
Obecní knihovna Stonava	Městská knihovna Třinec
Obecní knihovna Těrlicko	Místní knihovna Vendryně
	Mikroregion Stonávka
	Místní knihovna Dolní Tošanovice (N)
	Místní knihovna Hnojník
	Obecní knihovna Horní Tošanovice (N)
	Obecní knihovna Komorní Lhotka
	Místní knihovna Řeka (N)
	Místní knihovna Smilovice
	Obecní knihovna Střítěž
	Místní knihovna Třanovice
	Místní knihovna Vělopolí (N)

Tab. 3: Přehled knihoven české části Euroregionu

Zdroj: Průvodce veřejnými knihovnami Euroregionu Těšínské Slezsko – *Śląsk Cieszyński*
+ <http://www.svkos.cz/>

Následující subkapitoly se budou zabývat čtyřmi knihovnami, které mají pro Euroregion z hlediska poskytovaných služeb a kompetencí nejzásadnější význam. Jsou jimi Městská knihovna Havířov, Regionální knihovna Karviná, Městská knihovna Český Těšín a Městská knihovna Třinec.

2.1 Městská knihovna Havířov

Městská knihovna Havířov je kromě Regionální knihovny Karviná, Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny Třinec jednou z nejvýznamnějších knihoven české části Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński. Kromě standardních knihovnických a informačních služeb je pověřenou knihovnou pro výkon regionálních funkcí pro knihovny v Bohumíně (3K Bohumín) a Orlové (Městská knihovna Orlová). Městská knihovna Havířov se dvakrát za sebou (ročníky 2007 a 2008) umístila na 3. místě v soutěži *Kamarádka knihovna* (2). Jedná se o celostátní soutěž dětských oddělení veřejných knihoven, kterou pořádá Svaz knihovníků a informačních pracovníků spolu s generálním partnerem firmou 3M Česko, pod záštitou Ministerstva kultury ČR a s odbornou garancí Národní knihovny ČR, patronem soutěže je Arnošt Goldflam (3). Uvedené ocenění stejně jako pořádané akce a široká nabídka knihovnických lekcí a besed (viz Příloha č. 1) dosvědčují zájem knihovny o dětského čtenáře. Jak je patrné z následujícího textu, ani dospělý uživatel však není opomíjen.

2.1.1 Historie

První zmínky o havířovské městské knihovně jsou z roku 1952. Tehdy knihovna sídlila v bytové jednotce dobrovolného knihovníka, kterého sponzorovala nepříliš početná čtenářská obec. V roce 1955, poté co byl Havířov vyhlášen městem, byly knihovně přiděleny prostory v hornickém učilišti a svou práci započala první profesionální síla. Později knihovna přesídlila do prostor nynější radnice, v té době se knihovnická základna rozrostla již na 7 zaměstnanců. V roce 1961 se k havířovské knihovně připojily místní lidové knihovny Dolní Suchá, Dolní Bludovice, Životice a Šumbark. Ve stejném roce se knihovna přestěhovala do nových prostor v Kulturním domě Petra Bezruče, kde sídlila do roku 1970. Následně byla knihovně přidělena samostatná budova na Šrámkově ulici v městské části Havířov-Podlesí. Právě tam se nachází ústředí Městské knihovny Havířov dodnes. Od dob svého vzniku prošla knihovna a její pobočky několikanásobným stěhováním. V rámci centralizace spadala havířovská knihovna nejprve pod Městskou kulturní správu, poté pod Okresní knihovnu v Karviné. V roce 1989 se decentralizovala a jejím současným zřizovatelem je Statutární město Havířov. Počínaje rokem 2006 je Městská knihovna Havířov z pověření Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě zodpovědná za výkon regionálních funkcí pro knihovny v Bohumíně a Orlové. (4)

2.1.2 Činnost knihovny na základě Knihovního řádu

Městská knihovna je veřejnou knihovnou, která realizuje právo občana na svobodný a rovný přístup k informacím. Své služby poskytuje občanům a institucím. Mezi její služby patří absenční a prezenční půjčování knih, periodik a ostatních dokumentů, meziknihovní výpůjční služba, zhotovování rešerší, kopírování, přístup k Internetu a provozování Městského informačního centra (5, I. Základní ustanovení, odstavec 2.). Poskytované knihovnické a informační služby vychází z §4, odst. 1 zákona 257/2001 Sb., patří mezi ně:

- a) zpřístupňování dokumentů z fondů knihovny nebo prostřednictvím MVS z jiné knihovny,
- b) ústní referenční služby, bibliografické a faktografické informace a rešerše,
- c) zprostředkování informací z vnějších zdrojů, zejména těch z oblasti státní správy a samosprávy, d) přístup k informačním zdrojům, k nimž má knihovna bezplatný přístup, popřípadě k licencovaným informačním zdrojům, k nimž má knihovna zakoupenou licenci.

(5)

2.1.3 Pobočky a oddělení Městské knihovny Havířov

Městskou knihovnu Havířov tvoří ústředí na ul. Šrámkova, 10 poboček a Městské informační centrum (4).

Ústředí ul. Šrámkova

Ústředí je tvořeno úsekem ředitele, sekretariátem, ekonomickým oddělením, půjčovnou pro dospělé, oddělením pro děti, studovnou a čítárnou, oddělením doplňování a zpracování knihovního fondu, meziknihovní výpůjční službou a oddělením regionálních funkcí (4).

- Oddělení pro dospělé – nabízí ca 54.000 svazků naučné literatury a beletrie, ca 97 titulů časopisů. Poskytuje standardní knihovnické a informační služby (MVS, přístup k on-line katalogu, kopírovací služby apod.) a rovněž donášku knih imobilním uživatelům domů. Oddělení umožňuje bezbariérový přístup (prostřednictvím pojezdové plošiny). Kromě uvedených, pořádá oddělení ve spolupráci s Fotoklubem Havířov pravidelné výstavy fotografií, tematické výstavy knih, kvízy a soutěže o ceny a nepravidelná setkání se zajímavými osobnostmi. (4)
- Oddělení pro děti – je tvořeno dvěma místnostmi, jedna je určena pro začínající čtenáře, druhá slouží již zkušeným dětským čtenářům. Oddělení zpřístupňuje více než 12.500 svazků beletrie a naučné literatury a 17 titulů časopisů pro dětské čtenáře. Dále

nabízí lepoprela, cizojazyčné učebnice, knihy v angličtině, němčině, ruštině. V příruční knihovně se nachází zhruba 700 slovníků a encyklopedií. V prezenční formě jsou dostupné rovněž CD-ROM s výukovými programy. Je možno využít počítače s přístupem k internetu, on-line katalog a textový editor Word (a další programy Microsoft Office). Oddělení pořádá řadu akcí pro děti a mládež, stejně tak knihovnické lekce a besedy pro školy. (4)

- Studovna a čítárna – nabízí více než 130 titulů novin a časopisů, ca 9.000 svazů naučné literatury, dále také svázané ročníky sbírek zákonů od roku 1961 a platné zákony v online podobě (databáze ASPI). Poskytované služby: bibliograficko-informační služba, zpřístupňování informací regionálního rázu (aktuality, památky, osobnosti regionu), dalších občanských informací (telefonní čísla, vlaková a autobusová spojení) a informací o Evropské unii, bezplatný informační servis pro neziskové organizace, rešerše z odborného tisku, přístup na internet, možnost využití textových editorů Word, WordPad, vyhledávání ve fulltextech českých periodik (Anopress), knihovnické lekce a exkurze pro nejvyšší ročníky ZŠ a rovněž SŠ, příprava materiálů na uživatelem zadané téma (možno objednat jak osobně, tak elektronickou formou), kopírovací služby. Nezaměstnaným je umožněno bezplatných 30 minut internetu každé úterý, avšak pouze pro účely hledání zaměstnání. (4)

Pobočka ul. Werichova

- Dětské oddělení – nabízí více než 17.000 dětských knih a 30 titulů periodik. Dále lepoprela, cizojazyčné učebnice, cizojazyčné knihy v angličtině, němčině, ruštině, CD-ROM s výukovými programy (pouze prezenčně). V příruční knihovně je dostupných zhruba 700 slovníků a encyklopedií. V nabídce jsou také kopírovací služby, přístup k internetu, včetně on-line katalogu, možnost zasílání předupomínek a zpráv o akcích prostřednictvím e-mailu či sms. Oddělení pořádá knihovnické lekce a besedy pro školy, a také vzdělávací a volnočasové aktivity pro děti. Nabízí společenské hry, plní funkci klubovny. Umožňuje možnost vyhledání literatury na uživatelem zadané téma. Čtenář může prostřednictvím žádanky navrhnout dokoupení knihy, která dle jeho názoru v knihovně chybí. Zajímavá je možnost zaslání seznamu požadované literatury na e-mail oddělení, je třeba pouze uvést termín, kdy mají být knihy připraveny (viz Obr. 4). (4)

Objednávka dokumentů

Pomocí tohoto formuláře si můžete objednat dopředu materiály tak, aby byly pro vás předem připraveny (nejpozději 1 den před termínem). Popište prosím co nejpřesněji, co potřebujete. V opačném případě vám nebudeme moci pomoci. Pokud zatím nejste čtenářem žádného oddělení městské knihovny, vyplňte prosím pouze jméno a po příchodu do oddělení předložte občanský průkaz nebo jiný doklad.

Číslo legitimace:

Jméno čtenáře:

Emailová adresa čtenáře:

Den a hodina na kterou chcete publikace připravit:

Materiál si chci vyzvednout v :

Dokumenty:
(u knih uvádějte autora, název, eventuálně část a rok vydání, u periodik název, eventuálně řadu, číslo, rok)

Téma:
(popište prosím co nejpřesněji, co potřebujete, u jmen osobností uvádějte celá jména, eventuálně oblast, kterou se zabývali, u termínů obor, do kterého spadá apod.)

Spočítejte 1 * 3 =

Obr. 4 : Online formulář „Objednávka dokumentů“

Zdroj: <http://www.knih-havirov.cz/>

Pobočka ul. Pavlovova

- Hudební oddělení – tvoří jej studovna, čítárna denního tisku a časopisů, čítárna uměnovědné literatury a salonek pro konání výstav, koncertů, besed. Oddělení zpřístupňuje více než 6.500 svazků knih z oblasti hudby a umění, ca 2.700 svazků hudebnin pro různé hudební nástroje, zpěvníky, partitury, ca 13.500 audiovizuálních dokumentů (v tom CD, gramofonové desky, magnetofonové pásky, zvukové knihy na CD, MP3 a magnetofonových kazetách), 39 titulů populárně naučných i odborných časopisů z oblasti hudby a umění, 4 tituly denního tisku. Oddělení vytváří seznamy CD, DVD a Blu-ray disků. Kromě toho od roku 1970 vytváří kartotéku Filmový přehled, která obsahuje záznamy českých a zahraničních filmů. K dispozici je přístup na internet, on-line katalog, textové/tabulkové editory, čtečka karet. Slabozrakým, nevidomým a držitelům průkazu ZTP jsou k vypůjčení CD/MP3 přehrávače. Pro

slabozraké je dále přístupná televizní lupa, sloužící ke čtení denního tisku, časopisů, map apod. Hudební oddělení organizuje knihovnické lekce a besedy pro žáky/studenty ZŠ a SŠ. Dále pak vernisáže, koncerty, výstavy pro širokou veřejnost. Oddělení umožňuje bezbariérový přístup. (4)

Pobočka ul. Dlouhá (Kulturní dům Reneta)

- Oddělení pro dospělé – nabízí ca 30.000 svazků naučné literatury a beletrie, ca 50 titulů periodik. Kromě standardních knihovnicko informačních služeb (internet, on-line katalog, kopírování apod.) umožňuje přístup do systému ASPI (automatizovaný systém právních informací) a donášku knih imobilním čtenářům domů. Od ledna 2008 je v provozu počítač speciálně pro seniory (dar nadace manželů Klausových). Kromě jeho využívání jsou seniorům poskytovány rovněž hodinové konzultace. (4)

Pobočka ul. J. Seiferta

- Oddělení pro děti a dospělé a ekologický koutek – půjčovna naučné literatury a beletrie pro děti i dospělé, umožňuje přístup k internetu (1 PC). Oddělení pořádá kulturní i vzdělávací akce pro širokou veřejnost. Součástí oddělení je rovněž ekologický koutek, jehož nabídku tvoří knihy, periodika, videokazety a CD (MC) zaměřené na otázku životního prostředí. Od roku 2002 nabízí oddělení možnost sběru hliníkových fólií z domácnosti, které jsou následně opakovaně přetvářeny a využívány. Přímě v knihovně je umístěn speciální kontejner na použité hliníkové obaly a fólie (obaly z čokolád, mléčných výrobků, víčka ze zavařovacích sklenic, obaly z paštik atd.). (4)

Pobočka ul. U Jeslí

- Kombinované oddělení pro děti, mládež a dospělé – zpřístupňuje ca 6.500 knih pro děti a více než 14.000 knih pro dospělé, kromě toho 36 titulů novin a časopisů, lepoprela, cizojazyčné knihy (angličtina, němčina, ruština). Příruční knihovna umožňuje prezenční formu vypůjčení encyklopedií a slovníků. Oddělení poskytuje standardní knihovnické a informační služby (rezervace, prodlužování výpůjček, kopírování apod.). K dispozici je sedm studijních míst a dva počítače s přístupem k internetu a on-line katalogu. Pobočka na ul. U Jeslí pořádá kulturní a vzdělávací akce jak pro děti a mládež, tak i dospělé. Organizuje rovněž knihovnické lekce

a besedy pro ZŠ a MŠ. Kromě uvedených služeb vlastní oddělení specializovaný knihovní fond zaměřený na specifické poruchy učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.). (4)

Pobočka ul. Gen. Svobody

- Oddělení pro děti a dospělé – nabízí ca 18.000 svazků literatury pro děti a dospělé, ca 30 titulů časopisů. Kromě internetu, kopírovacích služeb, knihovnických lekcí a besed apod., umožňuje oddělení donášku knih imobilním čtenářům domů a také zabezpečuje bezbariérový přístup do prostor knihovny (prostřednictvím pojízdné plošiny). (4)

Pobočka ul. Dělnická

- Oddělení pro děti a dospělé – k vypůjčení nabízí ca 8.000 knihovních svazků, fond je obohacen soubory z regionálních fondů, a to jak v českém, tak polském jazyce. V nabídce je 14 titulů periodik. Zpřístupněny jsou dva počítače pro uživatele. Je možno využít tisk/kopírování dokumentů. Oddělení pořádá v průběhu roku celou řadu akcí, a to jak pro děti, tak i dospělé. (4)

Pobočka ul. U Zborůvky

- Polské oddělení pro děti a dospělé – vypůjční služby polské naučné literatury a beletrie pro dospělé, děti a mládež. Jeden počítač s přístupem na internet. Otevřeno pouze 2 x týdně (po, st: 12-17,00). (4)

Pobočka ul. Padlých hrdinů

- Oddělení pro děti a dospělé, Muzeum Těšínska – půjčovna naučné literatury a beletrie pro dospělé, mládež a děti. Otevřeno pouze 2 x týdně (út, čt: 10-17,00). (4)

Pobočka ul. Občanská (v Datyních)

- Oddělení pro děti a dospělé – zpřístupňuje ca 3.800 knihovních jednotek literatury pro děti i dospělé, fond je obohacen o soubory knih regionálního fondu. K dispozici je počítač s přístupem na internet. Oddělení spolupracuje s místní základní a mateřskou školou, školní družinou, divadlem a výtvarnou skupinou KVAŠ. (4)

Městské informační centrum (MIC)

MIC zajišťuje informační služby pro občany města Havířova a jeho návštěvníky (informace o akcích, památkách, adresář firem/organizací apod.). Prodává vstupenky v rámci sítí TICKETPRO, TICKETPORTAL, TICKETART, TICKETSTEAM, EVENTIM. Dále je v MIC možno zakoupit vstupenky na představení konaná v Domě kultury města Ostravy a Národním divadle Moravskoslezském. Kromě informačního servisu a prodeje vstupenek nabízí informační centrum prodej upomínkových předmětů, map, pohlednic, turistických známek a jízdenek z prodejní sítě AMS Bus. (6)

2.1.4 Elektronické katalogy a databáze

Městská knihovna Havířov spravuje následující elektronické katalogy a databáze regionálního charakteru (4):

- *Osobnosti regionu* – v systému Clavius tvoří spolu s *Událostmi regionu* jedinou databázi, a to databázi regionálních autorit. Zahrnuje osobnosti zejména z Karvinska a Těšínska, ale rovněž z širšího regionu - Těšínského Slezska, Opavska a Ostravska. Osobnosti je možno v on-line katalogu Clavius vyhledávat podle jména, místa narození, úmrtí nebo působení, podle data narození a úmrtí, národnosti/jazyka, oboru působení, instituce působení nebo jakéhokoliv slova z anotace nebo literatury. Databáze je vytvářena na základě článků z periodik a jiných zdrojů, vždy zahrnuje krátkou anotaci k jednotlivým osobnostem.
- *Události regionu* - zahrnuje události především z Havířova, dále pak Karvinska, Těšínska a některé události širšího regionu (Ostravska). Události lze vyhledávat podle data, místa, názvu událostí, institucí/osobností, kterých se akce týká, podle klíčového slova a podle jakéhokoliv slova z anotace nebo odkazů na literaturu. Vytvářeno zejména na základě článků z regionálních periodik, pozvánek a plakátů. Každý záznam obsahuje stručnou anotaci události.
- *Kronika města Havířova 1956-2008* – databáze vytvořená Městským informačním centrem. Obsahuje naskenované stránky kroniky města (s výjimkou roku 1976). Dále zahrnuje také kroniky Životic, Dolních Bludovic, Dolní Datyně, Prostřední a Dolní Suché.

- *Památky Havířova 1 a 2* - databáze vytvořená Městským informačním centrem. Obsahuje informace o kulturních památkách a uměleckých dílech na území města Havířova, doplněno fotografiemi.

Kromě výše uvedených elektronických zdrojů zpřístupňuje Městská knihovna Havířov elektronické katalogy – on-line katalog (Clavius) a analytický popis článků (Clavius). Z licencovaných informačních zdrojů lze v havířovské knihovně nalézt Databanku Tamtam informační agentury Anopress, Mediální databázi a automatizovaný systém právních informací ASPI. (4)

2.2 Regionální knihovna Karviná

Regionální knihovna Karviná je městskou knihovnou s regionální funkcí. Spravuje 14 odborných pracovišť a knihovní fond čítá kolem 160.500 knihovních jednotek (stav k 31. 12. 2009: 160 457 knihovních jednotek, z toho přírůstek za rok 2009: 6053 knihovních jednotek) a 400 titulů odebíraných periodik. Knihovna v současné době eviduje více než 8.500 registrovaných čtenářů, z toho ca 2.240 jsou děti a mládež do 15 let. (7)

Knihovna je pověřena výkonem regionálních funkcí, a to pro 12 knihoven v okrese Karviná (jejich výčet viz subkapitola Regionální funkce). Karvinská knihovna je moderní a progresivní knihovnou celostátního (ne-li evropského) významu, což je patrné jak z jejich prestižních ocenění, tak z široké škály poskytovaných služeb, mj. těch virtuálních (více subkapitola Elektronické služby Regionální knihovny Karviná). Přehled konkrétních akcí za rok 2010 viz Příloha č. 2.

Regionální knihovna Karviná využívá automatizovaný knihovnicko-informační systém slovenské provenience – DAWINCI. V rámci výkonu regionálních služeb zajišťuje servis tohoto systému pověřeným knihovnám v regionu.

Knihovna vydává vlastní časopis SOVA, a to od května roku 2002. Záměrem časopisu je informovat jak uživatele knihovny, tak širokou veřejnost o veškerém dění v karvinské knihovně. Periodikum vychází v dvouměsíčních intervalech s výjimkou prázdnin (8). V současné době (listopad 2010) je dostupné již 37. číslo časopisu. Všechna čísla jsou kromě tištěné verze dostupná rovněž elektronicky (archiv elektronické verze časopisu SOVA, <http://sova.rkka.cz/>).

2.2.1 Historie knihovny

Knihovna vznikla v roce 1923, a to na základě *Zákona o veřejných knihovnách obecních č. 430/1919 Sb.* ze dne 22. července 1919. Dne 28. května 1923 se konala ve Fryštátě schůze knihovních výborů tří národností – Čechů, Poláků a Němců. Na schůzi byly projednány finanční, právní a personální otázky pro fungování knihovny v obci. Činnost všech tří knihoven byla s velkou pravděpodobností zahájena v jedné budově – Panském hotelu (později Hotel Baník). Po roce 1928 rozvíjely sekce samostatnou činnost a často měnily lokaci svých knihoven. V roce 1934 byla česká knihovna považována za třetí největší knihovnu fryštátského okresu. Provoz knihovny byl z důvodu 2. světové války násilně přerušen.

K opětovnému otevření knihovny došlo dne 4. července 1945, kdy byl zveřejněním vyhlášky s prosbou o vrácení před válkou zapůjčených knih položen základ novodobé historie veřejné knihovny v Karviné. Od roku 1968 až do dnešní doby vyvíjí při knihovně svou činnost Filmový klub v Karviné. V letech 1950-1992 nesla knihovna název Okresní knihovna Karviná. Od 1. května 1992 nese knihovna svůj současný název – Regionální knihovna Karviná. Od 1. dubna 1996 je zřizovatelem knihovny Statutární město Karviná. Karvinská knihovna je držitelkou několika význačných ocenění. Dne 28. února 2000 získala knihovna v Helsinkách cenu *Evropské veřejné knihovny* za svou pozoruhodnou práci v oblasti prosazování literatury a čtení. V souvislosti s tímto 19. září téhož roku získala Regionální knihovna Karviná v Seči Pamětní medaili Z. V. Tobolky za úspěšnou reprezentaci českého knihovnictví. Dalším úspěšným oceněním je 1. místo v anketě o nejvýznamnější český a slovenský produkt, službu nebo čin spojený s elektronickými informačními zdroji, a to za elektronickou MVS. Tato cena byla udělena organizačním výborem konference *INFORUM 2000*. (9)

2.2.2 Poslání a činnost knihovny dle Knihovního řádu

Regionální knihovna Karviná je veřejnou univerzální knihovnou sloužící vzdělávacím, informačním a kulturním potřebám zejména občanů a institucí Statutárního města Karviná. Vše se řídí platným knihovním zákonem č. 257/2001 Sb. a dalšími nezbytnými právními předpisy. Knihovna shromažďuje a zpřístupňuje knihy, periodika, mapy, hudebniny, zvukové materiály, elektronické dokumenty a další informační prameny. Zpracovává, uchovává a poskytuje informace a zabezpečuje přístup k dalším informačním systémům. Knihovna je rovněž pověřena výkonem regionálních funkcí. K veřejným knihovnickým a informačním službám, které knihovna poskytuje svým uživatelům, patří zejména (10):

- výpůjční služby,
- meziknihovní služby,
- cirkulační služby,
- reprografické a jiné kopírovací služby,
- informační služby, elektronické služby,
- propagační služby,
- speciální služby.

2.2.3 Regionální funkce

Stejně jako je tomu u Městské knihovny Havířov a Městské knihovny Třinec, je rovněž Regionální knihovna Karviná pověřena výkonem regionálních funkcí. Služby, které karvinská knihovna zajišťuje v rámci výkonu regionálních funkcí, jsou financovány z rozpočtu Moravskoslezského kraje na základě smlouvy o poskytování dotace. Jelikož se regionální funkce řídí doporučenými standardy pro výkon regionálních funkcí, služby, které Regionální knihovna Karviná pověřeným knihovnám poskytuje, jsou shodné s těmi, poskytovanými v rámci výkonu regionálních funkcí Městskou knihovnou Havířov a Městskou knihovnou Třinec (viz příslušná subkapitola). Regionální knihovna Karviná je zodpovědná za následující knihovny: Městská knihovna Český Těšín, Městská knihovna Petřvald, Městská knihovna Rychvald, Obecní knihovna Albrechtice, Obecní knihovna Dětmárovice, Obecní knihovna Dolní Lutyně, Obecní knihovna Doubrava, Obecní knihovna Horní Suchá, Obecní knihovna Chotěbuz, Obecní knihovna Petrovice u Karviné, Obecní knihovna Stonava, Obecní knihovna Těrlicko. (9)

2.2.4 Pobočky, střediska, oddělení Regionální knihovny Karviná

V rámci Regionální knihovny Karviná existuje několik oddělení poskytujících univerzální či speciální služby. Pro větší názornost vyčleníme na základě poskytovaných služeb dvě skupiny organizačních jednotek.

2.2.4.1 Jednotky poskytující univerzální knihovnicko informační služby

Regionální knihovnu Karviná tvoří oddělení v rámci Střediska knihovnických a informačních služeb působícího v různých městských částech Statutárního města Karviná. Všechna oddělení poskytují univerzální knihovnicko informační služby, tak jak je známe z jiných veřejných knihoven (výpůjční služby, přístup k internetu, MVS apod.).

Ústřední částí Regionální knihovny Karviná je Středisko knihovnických a informačních služeb Karviná-Mizerov. Jeho součástí je informační oddělení, studovna, oddělení pro děti a mládež. Budova Střediska knihovnických a informačních služeb Karviná-Mizerov prochází v roce 2010 rozsáhlou rekonstrukcí a veškeré služby jsou přesunuty na dočasná pracoviště. (9)

Dalšími součástmi karvinské knihovny jsou Středisko knihovnických a informačních služeb Karviná-Ráj a Středisko knihovnických a informačních služeb Karviná-Nové Město. Jak

středisko Karviná-Ráj, tak středisko Karviná-Nové Město jsou tvořena oddělením pro dospělé čtenáře a oddělením pro děti a mládež. (9)

Středisko knihovnických a informačních služeb Karviná-Hranice je členěno na oddělení pro dospělé čtenáře, oddělení pro děti a mládež a studovny. Středisko služeb Karviná-Louky tvoří oddělení pro dospělé čtenáře. (9)

Kromě výše uvedených jednotek jsou součástí Střediska knihovnických a informačních služeb Regionální knihovny Karviná rovněž knihovny působící ve Státních lázních Darkov a Rehabilitačním sanatoriu. Tyto lázeňské knihovny disponují univerzálním knižním fondem beletrie a naučné literatury sloužícím zejména pro potřeby relaxace a biblioterapie lázeňských hostů. Dostupné k vypůjčení jsou rovněž časopisy a je zpřístupněn veřejný internet. (9)

2.2.4.2 Jednotky poskytující specializované služby

Středisko doplňování a zpracování knihovních fondů

Středisko je zodpovědné za doplňování, evidenci a zpracování knihovního fondu pro Regionální knihovnu Karviná a kooperující knihovny v regionu. Dále má na starosti budování souborného katalogu knihovny (a kooperujících knihoven). Nabízí školicí a poradenské služby v oblasti doplňování, evidence a zpracování knihovního fondu a automatizace zpracování knihovních fondů. Kromě uvedených, poskytuje služby v rámci výkonu regionální činnosti. K službám tohoto typu patří: poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy a pomoc při řešení odborných problémů obsluhovaných knihoven, tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů, nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků obce a jejich distribuce v knihovnách obcí. (9)

Oddělení polské literatury

Oddělení nabízí velký výběr krásné literatury v polštině pro děti i dospělé. Dále zpřístupňuje naučnou literaturu zaměřenou zejména na dějiny Polska, polskou literaturu a jazykovědu. Dostupná je rovněž literatura regionu v polštině a audiobooky (zvukové knihy). K 31. 12. 2008 čítal knihovní fond polské literatury 16.000 jednotek. Kromě knih nabízí oddělení polské literatury 55 titulů novin a časopisů v polském jazyce (např. Gazeta Wyborcza, Polityka, Przekrój atd.). Kromě výpůjčních služeb poskytuje oddělení následující služby (9):

- prodej polské regionální literatury,
- příjem inzerce do novin Głos Ludu,
- přístup k internetu,
- setkání s osobnostmi polského a regionálního kulturního života, výstavy polských a regionálních tvůrců,
- metodickou pomoc v oblasti práce s polskou literaturou,
- MVS,
- bibliografické a informační služby zaměřené na politický, hospodářský, společenský a kulturní život v Polsku,
- spolupráci na společných projektech s kulturními a společenskými institucemi z Polska. (9)

Středisko hudby, umění a informací

Knihovní fond střediska zahrnuje knihy z oblasti výtvarného a užitého umění, hudby a filmu. Zpřístupňuje řadu časopisů, ku příkladu Ateliér, Burda, Filter, National Geographic, Premiere, Sova, Týden, Výtvarná výchova. Nabízí rovněž žánrově různorodý výběr hudebních a filmových DVD, bohatý výběr videokazet (všechny žánry, od pohádek až po válečné filmy) a výběr kompaktních disků z oblasti vážné a populární české a zahraniční hudby. K 31. 12. 2008 čítal knihovní fond Střediska hudby, umění a informací na 14.334 jednotek. (9)

Kromě výpůjčních služeb jsou uživatelům dostupné následující služby (9):

- odpolední hudební koncerty pro veřejnost,
- setkání se zajímavými osobnostmi,
- besedy vztahující se ke karvinskému regionu a zvýšení povědomí o něm,
- večerní koncerty/malé jevištní formy pro mládež a dospělé,
- výstavy profesionálních i amatérských umělců,
- vytváření a zpřístupnění databáze významných karvinských rodáků,
- knižní jarmark (pořádaný každoročně),
- přednášky ze všech oblastí lidského vědění. (9)

Knihařská dílna

Knihařská dílna působící v rámci Regionální knihovny Karviná nabízí vazbu diplomových prací, časopisů, ročenek a jiných tiskopisů. Opravuje a váže starší knihy. Paspartuje a lemuje

obrazy. Vyrábí kartotéky, kazety, pořadače, registry, stejně jako dárkové krabičky, šperkovnice, úložné krabice a rovněž maturitní stužky. (9)

Městské informační centrum (MIC)

Městské informační centrum spravuje servis Městského informačního systému (MIS). Poskytuje informace místního, regionálního i celostátního významu z oblasti podnikání, státní a obecné správy, cestovního ruchu, kulturních i sportovních akcí, památek Karviné, vlakových a autobusových spojů. V centru je možné zakoupit mapy, průvodce, obrazové publikace o Karviné i okolí, monografie výtvarných umělců Karvinska, upomínkové předměty apod. Nabízí přístup k internetu a kopírovací služby. Součástí MIC je antikvariát a Galerie Pod Věží. (9)

Antikvariát

Karvinský antikvariát při MIC (11) čítá zhruba 2000 svazků knih a časopisů. Jde o odbornou literaturu, učebnice, náboženskou literaturu, beletrii, detektivky knihy pro děti a mládež apod. V antikvariátu lze nalézt jak českou, tak světovou literaturu, a to v českém, slovenském, polském nebo anglickém jazyce. Návštěvníci mohou knihy nejen zakoupit, ale rovněž nabídnout knihy do prodeje. Publikace lze zakoupit jak osobně, v antikvariátu, tak on-line, vyplněním elektronické objednávky. (7)

Galerie Pod Věží

Galerie (12) sídlí v suterénu MIC, v unikátních sklepních prostorách s renesančním klenutím, a její činnost byla zahájena v roce 2003. Vznikla ve spolupráci Regionální knihovny Karviná, Statutárním městem Karviná a karvinským Artklubem (sdružení karvinských umělců). Specializuje se na výstavy současných nebo již nežijících umělců z Karviné a blízkého okolí. Výstavy probíhají několikrát do roka a jsou zahajovány vernisáží. Co se vystavovaných exponátů týče, mají různorodý charakter. Dominují obrazy, fotografie, kresby, grafika, keramika, textilní tvorba či sochařské umění. Galerie slouží široké veřejnosti. Navštěvují ji jak žáci/studenti základních a středních škol (pro ty je připraveno průvodní slovo k vystavovaným dílům), tak dospělá populace Karviné, návštěvníci města, lázeňští hosté a zahraniční turisté. (7)

Jak je uvedeno na webových stránkách knihovny: *Fungování Galerie je součástí kulturně - výchovné činnosti knihovny a je jednou z dalších dimenzí edukativního programu knihovny směřovaného zejména k mladší generaci.* (12)

Středisko výpočetní techniky

Středisko výpočetní techniky je zodpovědné za následující činnosti/služby (9):

- zajištění technické podpory a provoz středisek Regionální knihovny Karviná,
- údržba a provoz automatizovaného knihovního systému (dále AKS) DAWINCI,
- servis AKS DAWINCI v rámci výkonu regionálních funkcí, a to těmto knihovnám: Český Těšín, Albrechtice, Horní Suchá, Těrlicko, Stonava, Petřvald, Rychvald, Dolní Lutyně, Dětmarovice, Petrovice u Karviné,
- správa systému MVS,
- tvorba bezplatných webových stránek a dalších služeb v rámci projektu Infoservis pro malé a střední podnikatele (za spolufinancování Magistrátu města Karviná),
- tvorba bezplatných webových stránek a dalších služeb na portálu knihovna.info pro knihovny v celé České republice,
- realizace 3D virtuální knihovny v prostředí Second Life,
- zajištění technické pomoci při akcích pořádaných Regionální knihovnou Karviná,
- tisk knihovnického časopisu Sova.

Karvinský filmový klub

Filmový klub v Karviné působící při Regionální knihovně v Karviné byl založen v roce 1968 a funguje dodnes. Je zaměřen zejména na díla nekomerční kinematografie. V nabídce klubu se objevují filmy z různých zemí, všech žánrů (hrané, animované, dokumentární atd.). Počet filmů odehraných v měsíci se pohybuje kolem 3-4. Promítacím dnem je středa. Členové Filmového klubu mají mimo jiné 12 hodin ročně internet zdarma na všech pobočkách Regionální knihovny Karviná. (13)

Kromě výše uvedených specializovaných středisek/center/oddělení provozuje karvinská knihovna rovněž Informační centrum českých drah.

2.2.5 Elektronické služby Regionální knihovny Karviná

2.2.5.1 Prezentace knihovny v prostředí virtuálního prostředí Second Life

Regionální knihovna Karviná je, co se týče působení ve virtuálním světě, jediná svého druhu v celé České Republice. Pouze ona poskytuje své služby rovněž prostřednictvím virtuálního prostředí Second Life, a to od 1. července 2008. Inspirací pro vytvoření virtuálního knihovního prostředí byl pro karvinskou knihovnu vznik českého a slovenského města Bohemia (v Second Life) v roce 2007, ve kterém je oficiálním komunikačním jazykem čeština a slovenština. Krátce na to odkoupila Regionální knihovna Karviná virtuální parcelu a započala s výstavbou své virtuální alternativy. (7)

Cílem knihovny je oslovit co největší počet virtuálních návštěvníků a seznámit je s poskytovanými službami a produkty. Jednou z priorit je zaujmout návštěvníka v Second Life svou virtuální alternativou natolik, že ho dovede k reálné návštěvě „kamenné“ Regionální knihovny Karviná. Tato forma propagace knihovny je pro svůj charakter určena zejména mladší a střední generaci (potenciálních) uživatelů. (7)

2.2.5.1.1 Způsob poskytování služeb v prostředí Second Life

Provoz virtuální karvinské knihovny je ve své podstatě interaktivní. Pracovnice poboček knihovny dle předem smlouveného harmonogramu vstupují v určenou hodinu do virtuální knihovny, a tímto zajišťují její celodenní provoz. Uživatelům zodpovídají na otázky vztahující se ke knihovnímu fondu, provozu knihovny a rovněž poskytují informace o akcích konaných v Regionální knihovně Karviná, v samotném městě či regionu. (7)

Knihovnické a informační služby poskytované v reálném prostředí reálným uživatelům jsou dostupné rovněž virtuálně (elektronicky), a umožňují tak dostupnost pro všechny členy virtuálního prostředí Second Life. Uveďme příklad. Avatar z Prahy má zájem o koupě knih ve virtuální obdobě antikvariátu spravovaného karvinskou knihovnou. Virtuálně si je tedy zakoupí a knihy mu již reálně budou doručeny prostřednictvím pošty na požadovanou adresu (stejným způsobem lze nakupovat vstupenky na akce pořádané knihovnou či městem Karviná). Prostředí Second Life tak umožňuje prakticky skloubit virtuální svět s tím opravdovým, což Regionální knihovna Karviná chytře využívá. Další zajímavou alternativou knihovnou reálně poskytovaných služeb jsou virtuální výstavy Galerie Pod Věží. Kromě uvedených možností je virtuálnímu návštěvníkovi/uživateli Regionální knihovny Karviná

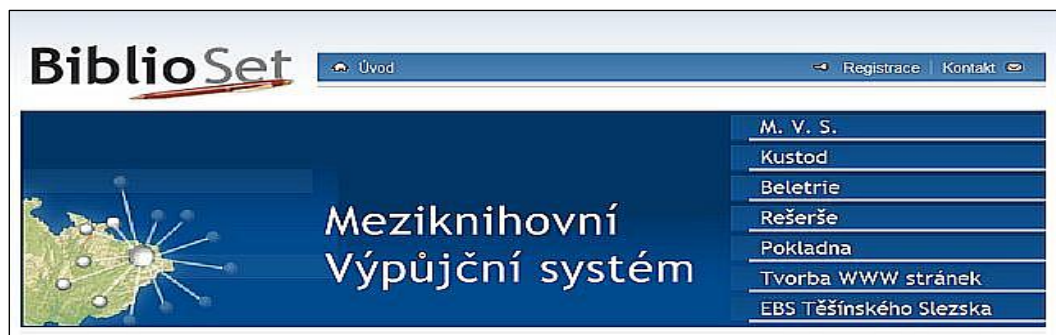
umožněno listovat ve všech číslech časopisu Sova, který karvinská knihovna (reálně) vydává již od roku 2002. (7)

Knihovna připravuje tvorbu 3D katalogu, díky němuž se virtuální návštěvník knihovny – avatar – bude moci seznámit s knihovním fondem karvinské knihovny evidovaným od roku 2008, shlédnou náhledy obálek či anotace a obsahy dokumentů. (7)

Virtuální verze Regionální knihovny Karviná v Second Life je vybudována tak, aby kapacitně vyhovovala případným virtuálním vzdělávacím aktivitám, přednáškám, konferencím apod. Unikátní a do jisté přelomovou událostí se stala online konference uskutečněná dne 14. ledna 2009 ve virtuální karvinské knihovně. Tato událost proběhla ve spolupráci Regionální knihovny Karviná a Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. (7)

Propagace konference – tzv. Conference-party – proběhla prostřednictvím časopisu Inflow, Ikaros a také v prostředí Second Life. Samotné konference se následně zúčastnilo na 86 avatarů (virtuálních účastníků). Během Conference-party vystoupili PhDr. Petr Škyřík (vedoucí Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, přednáška na téma spolupráce ve virtuálním světě mezi akademickou, firemní a knihovnickou sférou), Ing. Roman Rybický (duchovní otec virtuální Regionální knihovny Karviná v Second Life), PhDr. Michal Lorenz (přednáška na téma psychologie virtuálních světů) a dvě knihovnice z karvinské knihovny – Michaela Jabůrková a Barbora Javorková. Konference sklídila kladný ohlas, což je patrné zejména z výsledků dotazníku vztahujícímu se ke konferenci a jejímu průběhu publikovanému na stránkách Inflow a v Second Life. (14)

2.2.5.2 Biblioset

Obr. 5: Rozhraní služby Biblioset
Zdroj: <http://www.biblioset.cz/>

Kromě výše uvedených služeb nabízí virtuální prostředí Regionální knihovny Karviná v Second Life přístup k souhrnu knihovnicko-informačních služeb (zejména) pro knihovníky pod názvem *Biblioset*. Prostřednictvím online terminálů v přízemí virtuální budovy jsou jejím návštěvníkům zpřístupněny jednotlivé databáze, přičemž každá báze dat má svůj určený PC terminál. Databáze Bibliosetu jsou dostupné také skrze jednotné webové rozhraní (15). Konkrétně jde o tyto aplikace (databáze):

- *MVS* – slouží ke snadnému vyhledávání a online vypůjčení knih z fondu českých i zahraničních knihoven. Meziknihovní výpůjční systém funguje na základě prohledávání online knihovních katalogů dostupných na internetu. Systém MVS umožňuje vyhledávání na základě dvou skupin parametrů. První skupinu tvoří hledání dle autora, názvu, klíčového slova, ISBN a roku vydání. Pokud klient vyplní více polí je při vyhledávání použit logický součin. Druhá skupina parametrů vymezuje okruh prohledávaných knihoven z hlediska typu knihovny a lokace. Ze seznamu je možno vybrat typ knihovny a pomocí položek region/kraj/stát omezit hledání geograficky. Do projektu MVS je zapojena celá řada knihoven z celé České republiky. K využívání služby je nutná registrace. (7, 15)
- *Kustod* – systém určený pro snadnější správu příručního knihovního fondu. Na základě zadání ISBN knihy jsou do systému automaticky vloženy informace o jejím autorovi, názvu, obsahu. Údaje lze vložit či upravit taktéž ručně. K jednotlivým titulům je možné přidávat informace o jejich vypůjčení, členit je do tematických kategorií apod. Služba vyžaduje registraci. (15)
- *Beletrie* – databáze umožňující pohotovou orientaci v objemných knihovních fondech. Poskytuje informace o knižních titulech na konkrétní téma, a to na základě podrobně zpracovaných věcných a formálních hledisek. Existuje šest hlavních hledisek (viz Obr. 6), přičemž každé z nich je naplněno různým počtem skupin rozebírajících podrobněji jednotlivá hlediska. Na základě kombinace hledisek je možné každý jednotlivý titul ohodnotit a rovněž zpětně vyhledat. K využívání služby je nutné předem se registrovat. (15)

- Autor, překladatel, ilustrátor
- Název, podnázev
- Stručná a zajímavá informace o autorovi
 - jeho provenience
 - časové zařazení
 - zařazení jeho tvorby do kontextu doby a literatury
 - význam jeho osobnosti
 - jeho působišť
 - jeho profese
 - stěžejní dílo, vyzvednout pár titulů
- Stručná charakteristika díla
- Výběr atraktivní ukázky
- Určení tematických hesel dle třídění

Obr. 6: Hlediska pro zpracování anotace titulu

Zdroj: <http://www.biblioset.cz/>

- *Rešerše* – systém sloužící k vyhledávání informací v karvinskou knihovnou odebíraných časopisech a denním tisku. Uživatelům je zpřístupněna online databáze rešeršních záznamů, které Regionální knihovna Karviná zpracovává již od roku 1990. Excerpci odborných článků z periodik mají na starosti pracovníce Informačního oddělení knihovny. Ty zpracovávají a aktualizují údaje v databázi několikrát do měsíce. Báze dat zahrnuje záznamy více než stovky titulů. Za všechny uvedme: Ekonom, Euro, Profit, Mezinárodní politika, Učitelské listy, Hospodářské noviny apod. Stejně jako u předešlých služeb je rovněž u Rešerše nutná registrace. Cílem databáze je poskytnout uživatelům informace, které dále najdou využití v jejich odborných pracích. (7, 15)
- *Pokladna* – aplikace určená pro statistickou evidenci využívání internetu a účtování provozu internetových služeb. Umožňuje knihovně zařazení uživatelů PIAP počítačů do jednotlivých skupin na základě tarifikační ceny za používání internetu za hodinu. Identifikace uživatelů je možná ku příkladu prostřednictvím čárového kódu čtenářského průkazu. K provozu této aplikace je nutná registrace do systému (díky ní obdrží konkrétní knihovna login a heslo potřebné pro přístup do ovládací skupiny) a následná instalace klienta programu Pokladna na jednotlivých stanicích. (15)
- *Tvorba WWW* – služba nabízející vytvoření www stránek (zdarma) podle vzoru, a to včetně webhostingových služeb a správy vybrané domény. Je možno zvolit si doménu třetího řádu na doméně knihovna.info (zdarma) nebo zakoupit vlastní doménu. Aktualizace obsahu webových stránek je knihovnám umožněna prostřednictvím

webového rozhraní (www.knihovna.info/admin). U registrace je nutno zvolit si z nabídky jeden konkrétní vzor pro své webové stránky. (15)

- *EBS Těšínského Slezska* – fulltextová databáze osobností, které se narodily či působily na území Těšínského Slezska. Databáze obsahuje zhruba 5746 hesel a zdrojem pro její vytvoření bylo více než 80 polských, českých, rakouských a německých lexikonů. V databázi lze vyhledávat podle následujících hledisek (15):

- jméno, příjmení, pseudonym, kryptonym apod.
- rok narození a smrti
- místo působnosti
- profese či druhu činnosti, kterou osobnost vykonávala
- název instituce či organizace, ve které osobnost zastávala vedoucí funkci

Program umožňuje kombinaci dotazů (hledisek). Jelikož je EBS Těšínského Slezska výsledkem spolupráce Regionální knihovny Karviná a Książnicy Cieszyńskiej (Vědecká a studijní knihovna v Těšíně) podrobněji se k němu vrátíme v kapitole pojednávající o příhraniční (příhraniční) spolupráci knihoven v Euroregionu Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński.

U všech výše popsaných služeb je nutno nejdříve se zaregistrovat. Knihovna (knihovník) vyplní jednoduchý online formulář na stránkách služby Biblioset, přičemž vyžadovány jsou následující údaje (15):

- Název knihovny, ulice, č. p., město, kraj, kontakt na knihovníka – příjmení a e-mail + zvolení požadovaných služeb (označením z nabídky).

Na konec je na místě podotknout, že nejvyužívanějšími produkty z Bibliosetu jsou databáze Rešerše a Beletrie (7).

2.2.5.3 Další elektronické služby poskytované Regionální knihovnou Karviná

INFOSERVIS pro malé a střední podnikatele

INFOSERVIS je projektem kladoucím si za cíl vytvořit potřebné informační zázemí pro podporu a rozvoj podnikatelské činnosti malých a středních podnikatelů ve městě Karviná.

Spolupodílí se na něm město Karviná, které přispívá finanční dotací, a Regionální knihovna Karviná, která zabezpečuje jeho provoz. Hlavním obsahem informačního servisu je (9):

- poskytnutí a správa domén 3. řádu či správa domén 2. řádu,
- poskytnutí e-mailových adres na výše uvedených doménách,
- nabídka šablon webových stránek,
- vytvoření webové stránky (přičemž časová náročnost vytvoření webu nesmí přesáhnout 10 hodin),
- aktualizace webových stránek v rozsahu 12 hodin ročně,
- poskytnutí webhostingových a mailhostingových služeb,
- poskytnutí informačních služeb – přístup ke správě služby Kustod, přístup k MVS, přístup k databázi Rešerše, zařazení firemního záznamu do Městského informačního systému.

V současné době je v INFOSERVISu registrováno téměř 200 podnikatelů, což napomáhá propagaci podnikatelských aktivit v Karviné (7).

Infobox – Městský informační systém Karviná

Regionální knihovna Karviná je pověřena správou Městského informačního centra (MIC), v rámci jehož působnosti je budován Městský informační systém (MIS). Tento informační systém poskytuje základní informace o registrovaných firmách na území města (kontaktní adresa, e-mail, telefon, obor podnikání, včetně zobrazení firmy na mapě). Vyhledávat firmy v systému lze dle oboru činnosti a místa činnosti. V současné době je do MIS zaregistrováno téměř 1800 firem. Registrace do systému je bezplatná. Údaje obsažené v Městském informačním systému jsou aktualizovány dvakrát ročně (jaro a podzim) a na tomto procesu se podílí jak pracovníci MIC, tak rovněž pracovníci všech poboček Regionální knihovny v Karviné. Kromě informací o firmách je v systému možné nalézt informace o městě a regionu, státní správě, zdravotnictví, vzdělání, kultuře, sportu, ubytování, pamětihodnostech apod. V neposlední řadě přináší MIS rovněž informace o společenských/kulturních a sportovních akcích v příhraničních polských městech Rybník a Jastrzębie. Uvedená města pravidelně každý měsíc zasílají do Městského informačního centra informace o nejatraktivnějších akcích a pracovníci MIC následně tyto informace zveřejní prostřednictvím MIS. Všechny údaje uložené v Městském informačním systému jsou

dostupné na internetu či skrze infoboxy umístěné ve frekventovaných částích města Karviná, a tímto je zajištěna jejich 24 hodinová dostupnost pro širokou veřejnost. (9)

Knihovna Info – informační portál knihoven

V rámci elektronických služeb provozuje Regionální knihovna Karviná portál pro knihovny – Knihovna Info, prostřednictvím něhož nabízí knihovnám bezplatné vytvoření webových stránek, přístup do systému MVS, systému Kustod, včetně přístupu k webovým stránkám antikvariátu a Galerie Pod Věží (16). Většina poskytovaných služeb je shodná se službami nabízenými v rámci Bibliosetu, přičemž Biblioset poskytující další služby, vytváří podstatně komplexnější nabídku.

Regionální knihovna Karviná na sociální síti Facebook

Regionální knihovna Karviná vlastní také profil na sociální síti Facebook (17). Prostřednictvím svého profilu informuje uživatele o novinkách v knihovně, připravovaných akcích, zajímavostech z oblasti knihovnictví a čtenářství. Zájemce může zhlédnout několik fotoalb z uskutečněných akcí, interiéru knihovny apod. V současné době má profil Regionální knihovny Karviná kolem 240 fanoušků.

2.3 Městská knihovna Český Těšín

Pro Městskou knihovnu Český Těšín je příznačné zejména velké množství každoročně připravovaných a realizovaných akcí (viz Příloha č. 3). Ve své nabídce, kromě dětí a dospělých, nezapomíná ani na seniory. V roce 2008 bylo knihovně uděleno význačné ocenění – *Knihovna roku 2008*. Knihovna kromě vlastních aktivit spolupracuje se dvěma zahraničními knihovnami, jsou jimi – Městská knižnica Kysucké Nové město a Biblioteka Miejska Cieszyn.

Na základě statistik za rok 2009 čítá knihovní fond Městské knihovny Český Těšín 94.737 knihovních jednotek, z toho 89.746 tvoří knihy, zbývajících 4.991 ostatní dokumenty. Přírůstek fondu za uvedený rok stanovil 3495 knihovních jednotek. Knihovna odebírá 207 titulů periodik. Počet registrovaných čtenářů: 3.579, z toho 1.086 tvoří děti a mládež do 15 let. V roce 2009 bylo uskutečněno 200.104 výpůjček, konalo se 430 kulturních akcí a 203 vzdělávacích akcí. Další statistické údaje viz webové stránky knihovny (18).

2.3.1 Historie

Městská knihovna v Českém Těšíně byla založena v roce 1945 a v roce 1946 byly zahájeny výpůjční služby pro veřejnost. V roce 1961 se stala ústředím Městské knihovny v Českém Těšíně nová budova určená Těšínskému divadlu a městské knihovně. V roce 1966 došlo ke vzniku střediskového systému s obcemi Horní Žukov, Hradiště, Mistřovice, Chotěbuz, Mosty, Stanislavice, Albrechtice. V roce 1968 byl knihovně udělen titul *Vzorná lidová knihovna* a v roce 1984 knihovna tento titul obhájila. V roce 1981 se z důvodu centralizace knihoven okresu Karviná stává Městská knihovna v Českém Těšíně součástí tehdejší Okresní knihovny Karviná (dnes Regionální knihovna Karviná). Rok 1991 přinesl knihovně zřízení a otevření oddělení hudby a umění. V roce 1993 byla zahájena retrokonverze knihovního fondu do automatizovaného knihovnického systému SMARTLIB. Pro rok 1996 je příznačný rozpad centralizovaného systému, jenž dal vznik Městské knihovně Český Těšín jako samostatné příspěvkové organizaci s právní subjektivitou. V roce 1996 rovněž započalo postupné připojování knihovny a jejích poboček/oddělení k síti internet (jako první ústřední knihovna na ul. Ostravská), přičemž v roce 2005 již byly k internetu připojeny všechny jednotky Městské knihovny Český Těšín. V roce 1997 došlo k zahájení provozu automatizovaného výpůjčního systému. V roce 1999 byla zřízena Minigalerie Na Plotě (pobočka ve Svibici). Rok 2000 přinesl vznik informačního pracoviště a samostatného dětského oddělení v pobočce na Havlíčkově ulici, a také centra práce s polskou literaturou. V roce 2001 přešla Městská

knihovna Český Těšín na automatizovaný knihovní systém DAWINCI. V roce 2003 uspořádala knihovna čtyřdenní mezinárodní odborný seminář *Knihovny na hranici*. V letech 2004 a 2005 získala těšínská knihovna finanční prostředky z projektu EU PHARE, v roce 2004 na projekt *Knihovny a literatura bez hranic v euroregionu Těšínské Slezsko*, v roce 2005 na organizaci třídní mezinárodní konference *Knihovny@Biblioteki@Knižnice*. Taktéž v roce 2005 zorganizovala Městská knihovna v Českém Těšíně celostátní setkání knihovníků pod názvem *Knihovnický happening*, a to za finanční podpory SKIP ČR, SKIP Moravskoslezského a Olomouckého kraje a města Český Těšín. Od roku 2008 pořádá knihovna konferenci *Mezinárodní setkání spisovatelů Český Těšín* (další ročníky konference proběhly v letech 2009, 2010). V roce 2008 zorganizovala těšínská knihovna 1. ročník Mezinárodního festivalu *Čtení nad Olzou* a rovněž jí byla ministrem kultury ČR udělena cena *Knihovna roku 2008*, a to za významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. I nadále knihovna prokazuje, že je uděleného ocenění hodna, což je patrné na kvalitně poskytovaných službách a celé řadě plánovaných i realizovaných akcí, projektů a její další činnosti. (18)

2.3.2 Činnost knihovny dle Knihovního řádu

Knihovna se podílí na naplňování práva rovného přístupu k informacím a kulturním hodnotám bez jakéhokoliv omezení ve smyslu jazykovém, etnickém, náboženském, ekonomickém, kulturním, vzdělanostním či věkovém (19, čl. 2, odstavec 2 Knihovního řádu). K poskytovaným knihovnickým a informačním službám patří: a) *výpůjční služby* (prezenční, absenční), b) *meziknihovní služby*, c) *reprografické a kopírovací služby*, d) *informační služby* – poradenská služba o katalozích/databázích/fondech knihovny, bibliograficko-informační služba, přístup k lokálním bázím dat, stejně jako k elektronickým online databázím, přístup k síti internet, konzultační služba, e) *propagační služby* – webové stránky knihovny, vydávání letáků s informacemi o knihovně a její činnosti, pořádání přednášek, besed a knihovnických lekcí pro uživatele, pořádání instruktaží o knihovně a využívání jejích služeb. (19)

2.3.3 Pobočky a oddělení Městské knihovny Český Těšín

Ústřední knihovna (ul. Ostravská)

Ústřední knihovna je tvořena oddělením pro dospělé, oddělením pro děti, studovnou a čítárnou. Všechny uvedené organizační jednotky zabezpečují bezbariérový přístup, stejně jako většina ostatních poboček Městské knihovny Český Těšín a jejich oddělení (s výjimkou poboček Stanislavice a Koňakov).

- Oddělení pro dospělé – knihovní fond tohoto oddělení čítá 24.200 svazků českých knih a 6.200 svazků polských knih různého zaměření, časopisy. Oddělení zpřístupňuje 4 uživatelské stanice PC s připojením k internetu a on-line katalogem. Dále poskytuje standardní knihovnicko informační služby (MVS, možnost rezervace/prolongace literatury apod.) a pořádá kulturní a vzdělávací akce pro dospělé (viz subkapitola Akce pro dospělé). (18)
- Oddělení pro děti – knihovní fond oddělení čítá 6.800 svazků českých a 1.800 svazků polských knih, časopisů. V rámci počítačové sítě jsou zpřístupněny 3 uživatelské stanice určené pro přístup k on-line katalogu, internetu a přehrávání multimediálních programů na CD-ROM. Oddělení organizuje velké množství akcí pro děti a také vzdělávací akce pro školy (viz subkapitola Akce pro děti, Vzdělávací akce pro školy). (18)
- Studovna a čítárna – zpřístupňují 3.440 svazků encyklopedické a příruční literatury, více než 100 titulů periodik (z toho 30 formou remitendy). Ve studovně jsou poskytovány bibliograficko-informační služby, informace o regionálních osobnostech, událostech a organizacích. K dispozici jsou zákony s komentáři. Zpřístupněna je jedna uživatelská stanice PC s internetem (on-line katalog a elektronické informační zdroje, včetně databáze ZÁKONY – profi verze) a balíkem programů Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint), rovněž on-line katalog a elektronické zdroje (databáze). Je možno využít kopírovacích služeb. Ve studovně a čítárně jsou pořádány kulturní a vzdělávací akce pro širokou veřejnost. (18)

Pobočka Havlíčkova

- Oddělení pro dospělé – knihovní fond tohoto oddělení čítá ca 6.733 svazků českých a 3.867 polských knih a časopisů. Kromě standardních knihovnicko informačních služeb je oddělení centrem pro práci s polskojazyčnou literaturou na území města, navíc plní funkci městského informačního centra a také zpracovává databázi *Adresář firem, institucí a organizací* (informačního systému Města Český Těšín). (18)
- Oddělení pro děti – knihovní fond dětského oddělení čítá 3.093 českých a 1.861 polských knihovních jednotek. Nabídka poskytovaných služeb je obdobná té u dětského oddělení v ústřední knihovně na ul. Ostravská. (18)

Pobočka Svibice

- Oddělení pro dospělé a děti – fond tohoto oddělení čítá 8.010 svazků literatury pro dospělé a 4.296 svazků literatury pro děti, a to jak v českém, tak polském jazyce. Přístupné jsou všechny standardní knihovnické a informační služby. V prostorách knihovny je zřízena Minigalerie Na plotě vystavující práce regionálních výtvarníků. (18)
- Oddělení hudby a umění (mediatéka) – knihovní fond oddělení tvoří 1500 svazků literatury o umění a hudbě, časopisy, 2.451 kompaktních desek a 1200 gramodesek. K dispozici jsou místa pro prezenční poslech hudby, je umožněno absenční vypůjčení CD. Oddělení organizuje knihovnické lekce, besedy a další akce pro širokou veřejnost. Jsou zpřístupněny 4 uživatelské stanice PC s přístupem k PC k internetu a on-line katalogu. (18)

Čítárna a literární kavárna NOIVA

Součástí Městské knihovny Český Těšín je rovněž veřejná čítárna s kavárenským provozem, NOIVA. Budova čítárny a kavárny NOIVA patří městu, je však spravovaná právě Městskou knihovnou Český Těšín. Kavárna je v retro stylu, její vybavení tvoří stylový nábytek, včetně starých artefaktů evokujících dobovou atmosféru. Hostům nabízí (prezenčně) denní tisk a časopisy jak české, tak polské provenience. Dále umožňuje přístup k internetu, a to prostřednictvím 4 notebooku s wi-fi (za poplatek je možné připojit k síti vlastní laptop). O kavárenské občerstvení se starají studenti místní hotelové školy. Čítárna organizuje pestrou škálu akcí, výstavami počínaje, koncerty, autorskými čteními, literárními besedami konče. (18, 20)

NOIVA je zkratkou prvních slov Noviny-Obrazy-Internet-Vize-Asociace, byla uvedena do provozu v roce 2010 a nachází se v budově bývalé legendární kavárny AVION umístěné na levém břehu řeky Olše, spojující Český Těšín s Cieszynem. Kavárna AVION fungovala před 2. světovou válkou pouhých sedm let, byla poškozena výbuchem mostu v roce 1939. O obnovu budovy kavárny se zasadila radnice města Český Těšín v rámci česko-polského projektu *Revitalpark 2010*, na jehož realizaci získala dotace (20). Část finanční podpory, konkrétně na zakoupení 4 notebooku s wi-fi připojením k síti internet, byla získána díky projektu *Multifunkční budova Avion v Českém Těšíně – podpora informačního zázemí* (viz kapitola Projekty).

Knihovna a Společenské centrum Český Těšín - Dolní Žukov

Knihovna poskytuje základní knihovnicko informační služby. Organizuje akce pro děti a dospělé. Zpřístupňuje 2.581 svazků knih v češtině i polštině, periodika. K dispozici jsou 3 uživatelské stanice PC s připojením k internetu. Dostupné jsou rovněž multimediální programy na CD. Pravidelně, každý týden, v odpoledních hodinách se v prostorách knihovny schází klub dětí (úterý), klub seniorů (pondělí), biblický kroužek (středa), zájmové kroužky (čtvrtek). Dále je organizován technický kroužek, který se koná dvakrát do měsíce (1. a 3. pátek v měsíci). (18)

Při knihovně působí občanské sdružení ZVONEK, sdružující občany městské části Dolní Žukov. Cílem sdružení je uspokojit kulturní, umělecké, společenské, tělovýchovné a osvětové zájmy občanů Dolního Žukova. V rámci sdružení působí několik klubů. Uvedme ku příkladu klub cykloturistiky, klub seniorů, klub mládeže, klub dětí, fotoklub Zvonek. Jsou organizovány různé kulturní a společenské akce. Organizace byla do registru občanských sdružení u MVCR zapsána v listopadu roku 2007 a jedná se o organizaci dobrovolnou, neziskovou, apolitickou a neziskovou. Hlavním zdrojem jejího financování jsou členské příspěvky, dary, stejně jako příspěvky fyzických a právnických osob. (21)

Pobočka Stanislavice

Pobočka poskytuje základní knihovnické a informační služby, její knihovní fond čítá ca 1.455 knihovních jednotek jak české, tak polské literatury pro dospělé i děti. K dispozici je internet, on-line katalog. Pobočka pořádá různé akce pro dospělé i dětské čtenáře. (18)

Pobočka Koňakov

Knihovní fond pobočky tvoří 1.000 knihovních jednotek jak v českém, tak i polském jazyce pro děti i dospělé. K dispozici je internet, on-line katalog. Pobočka pořádá různé akce pro děti i dospělé. (18)

2.3.4 Projekty

Městská knihovna Český Těšín každoročně realizuje několik podnětných projektů, mnohdy ve spolupráci s Městskou knihovnou v Cieszyńie (více o společných projektech v kapitole o příhraniční spolupráci knihoven v Euroregionu). V roce 2010 realizovala těšínská městská knihovna následující projekty (18):

- *Česká knihovna 2010 na podporu nákupu děl české literatury* – projekt byl zaměřen na nákup nekomerční literatury, uměleckých děl české literatury a děl literární vědy a kritiky. Na financování projektu se spolupodílely Česká knihovna a Moravská zemská knihovna v Brně z pověření Odboru umění a knihoven Ministerstva kultury ČR. (18)
- *Multifunkční budova Avion v Českém Těšíně – podpora informačního zázemí* – projekt realizovaný v prvním pololetí roku 2010, kladoucí si za cíl implementovat do provozu multifunkční budovy Avion knihovnické a informační služby. Vznik informačního bodu pro přístup k informačním zdrojům veřejné správy. Finanční prostředky byly získány z programu VISK3 a Ministerstva kultury ČR. (18)
- *Literatura v polském jazyce ve fondech Městské knihovny v Českém Těšíně* – projekt realizovaný v průběhu celého roku 2010, jehož cílem bylo jednorázově posílit nákup knihovního fondu naučné literatury pro polskou národnostní menšinu. Každoroční akvizice upřednostňuje nákup krásné literatury a projekt si kladl za cíl snížit deficit právě v oblasti naučné literatury v polštině. Na financování projektu se podílely Knihovna 21. století pro rok 2010 a Ministerstvo kultury ČR. (18)

Kromě výše uvedených projektů se Městská knihovna Český Těšín spolu s Městem Český Těšín, Domovem pro seniory, Sociálními službami Český Těšín, KaSS a jednotlivci podílí na realizaci programu *AKROPOL* (AKtivity ROzum POhyb Lidé), a to od roku 2009. Akropol je uceleným programem pro českotěšínské seniory. Zastřešuje a vytváří podmínky pro činnost různých institucí, které vyvíjejí aktivity pro seniory. Finanční zázemí programu zajišťuje Město Český Těšín. Cílem programu AKROPOL je vytvořit pro seniory prostor k seberealizaci, umožnit jim přístup k vzdělávacím, kulturním, rekreačním programům, které odpovídají okruhu jejich zájmů. Nabídnout jim možnost dobrovolnické činnosti v nejrůznějších sférách života města. Členem Klubu AKROPOL se může stát každý občan Českého Těšína seniorského věku. Po obdržení členského průkazu, který mu může vydat mezi jinými také Městská knihovna Český Těšín, má vstup na všechny jednorázové akce AKROPOLe zdarma. (18)

Ucelenými kurzy pro seniory organizovanými ke konci roku 2010 (a déle) jsou *Senior INTERNET EURO KLUB* probíhající v termínu od 1. 10. 2010 do 30. 04. 2011 a *Kurz trénování paměti pro seniory* realizovaný v období od 13. 10. 2010 – 10. 11. 2010 (oba kurzy jsou zpoplatněny symbolickou částkou 200 Kč). Na kurzu Senior INTERNET EURO CLUB

se podílí rovněž Městská knihovna Český Těšín, pobočka Havlíčkova. Organizátorem Kurzu trénování paměti pro seniory je samotná těšínská knihovna. (22)

Součástí programu AKROPOL je kromě výše uvedené činnosti rovněž poradenská činnost (a to nejen pro seniory), kterou zajišťují následující jednotky: Poradna pro náročné životní situace, Poradna Sdružení pro ochranu spotřebitelů, Poradenské a informační centrum pro přístup bydlení a městskou infrastrukturu. (18)

2.3.5 Elektronické informační zdroje vytvářené Městskou knihovnou Český Těšín

Městská knihovna Český Těšín spravuje následující databáze:

- *Adresář firem, institucí a organizací* – adresář firem, úřadů a ostatních organizací sídlících ve městě Český Těšín (23)
- *Databáze regionálních osobností „Kdo je kdo“* - databáze obsahující životopisné údaje významných osobností narozených, žijících nebo působících v Českém Těšíně a na území Těšínského Slezska (24)
- *Literatura o Těšíně* – databáze literatury o Těšíně (myšleno Český Těšín a Cieszyn) a Těšínském Slezsku. Na zpracování a aktualizaci této báze dat se podílejí Městská knihovna Český Těšín a Muzeum Těšínska. (25)
- *Rešerše* – systém vyhledávání informací v knihovnou odebíraných časopisech a denním tisku, jehož provozovatelem je Regionální knihovna Karviná. Uživatelům je zpřístupněna online databáze rešeršních záznamů zpracovávaných v Městské knihovně Český Těšín. Databáze obsahuje záznamy ze 74 titulů novin a časopisů (např. Hospodářské noviny, Karvinský deník, Zwrot, Reflex, Třinecký hutník, National Geographic apod.). (26)
- *Hudební rešerše* – databáze obsahující rešeršní záznamy z vybraných periodik hudebního zaměření zpracovávaných v Městské knihovně Český Těšín (např. Rock a Pop, Music aj.). (27)

2.4 Městská knihovna Třinec

Městská knihovna Třinec je příspěvkovou organizací města Třince. Jako samostatně působící organizace vznikla usnesením Zastupitelstva města Třince ze dne 25. června 1991 s platností od 1. července 1991 na dobu neurčitou (28). Knihovna zabezpečuje rovný přístup všech třineckých občanů a institucí ke kulturním hodnotám a informacím. Poskytuje knihovnicko informační služby uživatelům všech věkových kategorií a sociálních skupin, přičemž důraz je kladen na práci s dětmi a mládeží (přehled konkrétních kulturních akcí pro děti a mládež, ale rovněž dospělé viz Příloha č. 4). Jádrem třinecké městské knihovny tvoří a) Útvar služeb – oddělení pro dospělé, pobočky, antikvariát, b) Útvar pro práci s dětmi a mládeží – oddělení pro děti, pobočka Dolní Lištná, c) Městské informační centrum (MIC). Od roku 2002 je knihovna pověřena výkonem regionálních funkcí pro region Třinecka a Jablunkovska. Městská knihovna Třinec je členem SKIP ČR, aktivně se podílí na aktivitách regionální organizace SKIP Moravskoslezského kraje a Klubka – Klubu dětských knihoven SKIP. Provoz knihovny je plně automatizovaný. Využívaným knihovním systémem je Clavius (28). Knihovní fond čítal v roce 2005 na 9.7000 svazků (29, s. 32), přičemž lze usoudit, že v současné době je toto číslo podstatně větší.

2.4.1 Historie knihovny

Veřejná knihovna v Třinci byla založena již v roce 1883, avšak informací o jejím působení v letech 1883-1945 není mnoho. Je však známo, že na konci druhé světové války byla činnost knihovny po určité pauze obnovena, a to díky několika občanům, kteří po dobu okupace uchovali více než 2000 svazků z fondu knihovny. V prvních poválečných letech knihovna sídlila v suterénu Masarykovy školy u řeky Olše (Olzy) a později byla přemístěna do bývalého domu mladých na ulici 1. máje. V roce 1970, po ukončení stavby společenského domu Třineckých železáren (v současné době Kulturní dům Trisia), byla knihovna umístěna tam (jednalo se o oddělení pro děti, oddělení pro dospělé a studovnu). Po schválení tzv. centrálního řízení veřejných knihoven okresu Frýdek-Místek (podle § 20 zákona 69/67 Sb. a zákona č. 53/59 Sb., o jednotné soustavě knihoven) v roce 1978, došlo ke změnám v doplňování, řazení a zpracování fondu v rámci centralizace, to se dotklo rovněž třinecké knihovny. Na začátku devadesátých let XX. století, konkrétně v roce 1991 se Městská knihovna Třinec jako jedna z prvních od systému decentralizovala. Zastupitelstvo města Třince dne 25.6.1991 schválilo zřízení knihovny jako příspěvkové organizace města s platností od 1. 7. 1991. V roce 1992 byla do knihovny zaváděna první výpočetní technika a začalo se uvažovat o automatizaci knihovnických procesů. V roce 1994 implementovala knihovna

automatizovaný knihovní systém LANius a započala retrokatalogizaci knihovního fondu. V roce 1997 byl spuštěn automatizovaný výpůjční protokol. Od roku 1998 mají uživatelé knihovny přístup k internetu (v začátcích prostřednictvím komutované linky, od září 1999 pevnou linkou a dále jak pokračoval vývoj technologií, postupně byly k internetu připojeny i pobočky). V září roku 1998 se třinecká knihovna přestěhovala do nových prostor (zrušené mateřské školky), na ulici Lidické, kde sídlí do dnes. Od roku 2002 je knihovna z pověření Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě zodpovědná za výkon regionálních funkcí pro oblast Třinecka a Jablunkovska. Od listopadu roku 2005 provozuje Městská knihovna Třinec rovněž Městské informační centrum (MIC), které se nachází v budově Kina Kosmos. Centrum poskytuje veřejnosti kompletní bezplatný informační servis. V současné době usiluje knihovna o rekonstrukci knihovny, jelikož technický stav budovy, ve které sídlí, je již v havarijním stavu. Vyjma toho se knihovna potýká s nedostatkem kapacity. Kvůli nedostačujícímu prostoru ve volném výběru se 70% knih nachází ve skladech. (28)

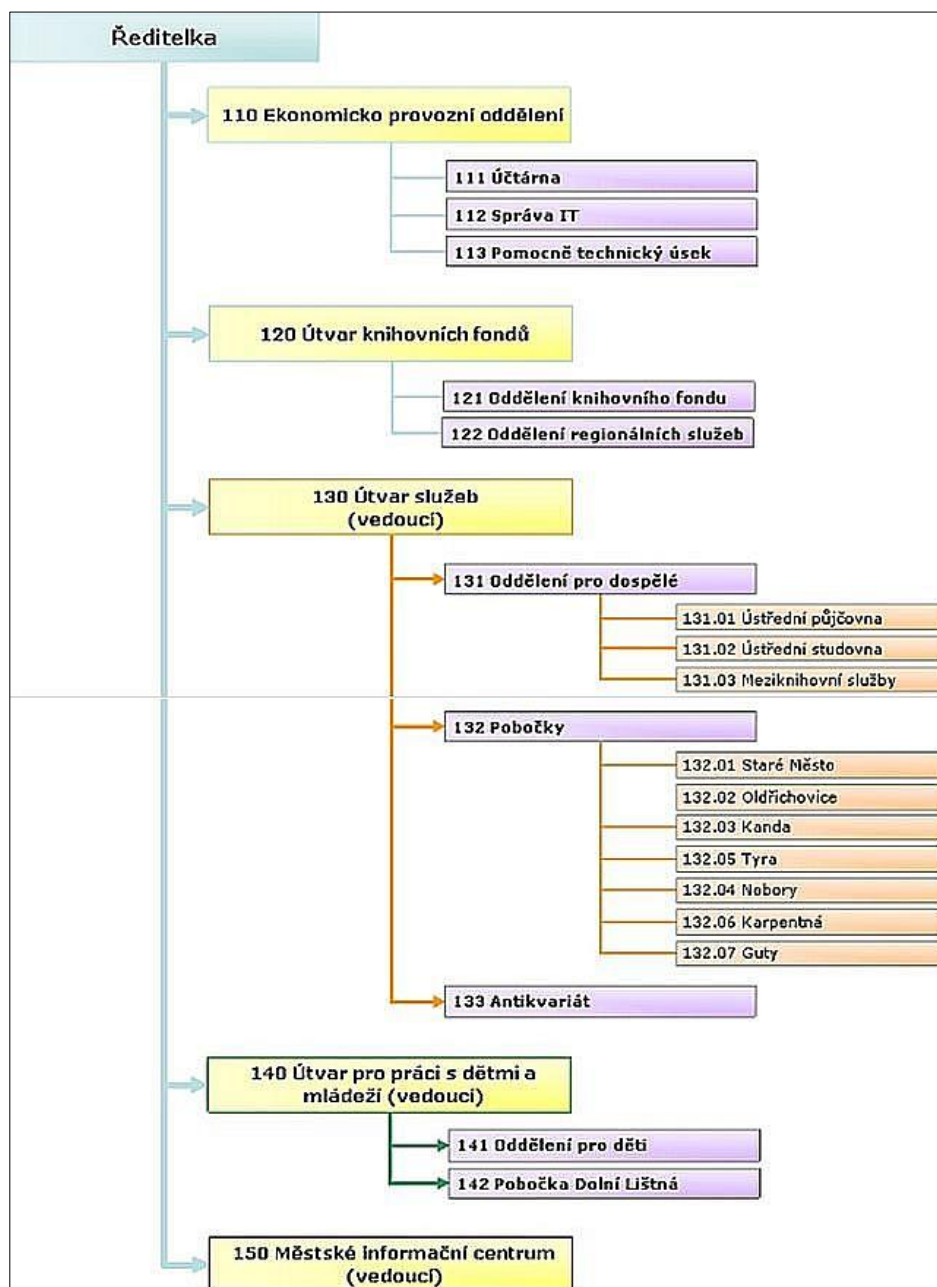
2.4.2 Činnost a funkce knihovny na základě Zřizovací listiny

Hlavním účelem knihovny je dle její Zřizovací listiny poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb způsobem zajišťujícím rovný přístup pro všechny, tak jak je stanoveno zákonem č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). V souladu s uvedeným zákonem knihovna rovněž plní regionální funkce – poskytuje základním knihovnám v regionu poradenské, vzdělávací a koordinační služby, buduje výměnné fondy, zapůjčuje výměnné soubory knihovních dokumentů. Kromě těchto činností vykonává další nezbytné kroky vedoucí a napomáhající rozvoji knihoven v regionu a jejich služeb. Na základě zřizovací listiny provozuje organizace (myšleno Městskou knihovnu Třinec) pobočky v městě Třinci a místních částech – Staré Město, Kanada, Nebory, Oldřichovice, Dolní Lištná, Karpentná (dočasně mimo provoz), Guty (dočasně mimo provoz), Tyra. Kromě hlavní činnosti, tedy poskytování knihovnických a informačních služeb, má knihovna oprávnění k doplňkovým činnostem, přičemž pokud tyto činnosti přinášejí knihovně zisk, může jej použít pouze ve prospěch své hlavní činnosti. (30)

2.4.3 Organizační struktura knihovny

Statutárním orgánem organizace je ředitel, kterého jmenuje a odvolává Rada města Třince. Ředitel je zodpovědný za celkovou činnost knihovny (30, Čl. VII Zřizovací listiny). Další stupeň v hierarchii organizace tvoří pět oddělení (útvárů): Ekonomicko provozní oddělení, Útvar knihovních fondů, Útvar služeb, Útvar pro práci s dětmi a mládeží, Městské informační

centrum. Pod uvedené útvary spadají další organizační jednotky – např. Oddělení regionálních služeb, Oddělení pro dospělé, Antikvariát, Oddělení pro děti (viz Obr. 6).

Obr. 6: Organizační struktura Městské knihovny Třinec

Zdroj: www.knih-trinec.cz

2.4.4 Služby jednotlivých oddělení (vybrané jednotky)

Úsek regionálních služeb

Jak již bylo uvedeno, Městská knihovna Třinec je od roku 2002 pověřena výkonem regionálních funkcí pro základní knihovny třinecko-jablunkovského regionu. Výkon

regionálních funkcí pro oblast Třinecka a Jablunkovska je hrazen z rozpočtu Moravskoslezského kraje. Ústředním cílem regionálních funkcí je zajistit všeobecný přístup ke knihovnickým a informačním službám pro všechny občany. Oblasti služeb poskytované Městskou knihovnou Třinec základním knihovnám v rámci regionálních služeb (28):

- Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor
- Statistika knihovnických činností
- Vzdělávání knihovníků, semináře, porady
- Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce
- Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
- Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)

Oddělení pro dospělé

Oddělení pro dospělé je určeno uživatelům nad 15 let. Zahrnuje půjčovnu, čítárnu, studovnu a antikvariát. Všechny služby jsou poskytovány jak v českém, tak polském jazyce. Podmínkou pro využívání služeb půjčovny je registrace a zaplacení ročního registračního poplatku. (28)

Poskytované služby (28):

- Půjčování knih a časopisů

Řídí se ustanovením knihovního řádu. Standardní doba výpůjčky je jeden měsíc, v případě zájmu o prodloužení lze využít internetový formulář nebo kontaktovat knihovnu telefonicky. Městská knihovna Třinec nabízí českou a polskou beletrii (také menší množství cizojazyčné beletrie ve studovně), poezii, detektivky, sci-fi a fantasy, naučnou literaturu. Zatímco beletrie je řazena abecedně, naučná literatura je řazena dle MDT. (28)

- Meziknihovní služby (MVS, popřípadě mezinárodní meziknihovní služby MMVS)

Řídí se obecnými právními předpisy o MVS (zákon č. 257/2001 Sb., knihovní řád). Podmínkou zažádání o MVS je platná registrace v knihovně. Zprostředkování služby je

zdarma, účtovány jsou pouze částečné náklady spojené s přepravou dokumentu. MVS lze objednat osobně, přímo v knihovně, či elektronicky, prostřednictvím on-line formuláře. (28)

- Odborná konzultační a poradenská služba

Pomoc uživatelům při orientaci v knihovně a při vyhledávání vhodné literatury, seznámení se službami knihovny. Pomoc s nalezením konkrétní informace. (28)

- On-line služby

Do této kategorie spadají služby, které může uživatel využívat odkudkoliv, kde je připojení k internetu. Patří zde: informační bibliografická a faktografická on-line služba „Ptejte se knihovny“, on-line katalog knihovny, přístup k souborným katalogům umožňující vyhledávání v databázích českých knihoven, služba „Novinky v knihovně“ informující o nových přírůstcích ve fondu, již zmiňovaná MVS, rezervace knih online a elektronické prodloužení výpůjčky. (28)

- Rezervace, prolongace

Možno rezervovat jak osobně, tak elektronicky. Knihu lze vyzvednout do 14 dnů ode dne upozornění o připravené rezervaci. Upozornění lze doručit poštou či sms, dle preferencí uživatele. Prolongace se řídí ustanovením výpůjčního řádu, je možno o ni požádat osobně/telefonicky/elektronicky. Po uplynutí standardní doby pro výpůjčku, která činí jeden měsíc, lze knihu prodloužit o maximálně dva měsíce. Celková doba výpůjčky nesmí přesáhnout tři měsíce. (28)

- Zodpovídání dotazů faktografického a bibliografického rázu

Informace potřebné uživateli při práci, studiu, zájmové činnosti. Lze zvolit formu zodpovězení dotazu/informace – ústně či písemně. U složitějších dotazů má knihovna právo stanovit odpovídající termín jeho vyřízení. (28)

Všechny výše poskytované služby nabízí rovněž Oddělení pro děti a mládež, lze se však domnívat, že uvedené služby jsou dospělými uživateli využívány častěji. Specifické služby, které oddělení pro dospělé nabízí, jsou donášková služba a služby ve studovně. (28)

- Donášková služba

Služba určená všem, kteří nemohou do knihovny z důvodu nemoci, stáří, tělesného postižení zavítat sami. Uživatel si e-mailem nebo telefonicky vyžádá knihy dle svého výběru a zaměstnanec knihovny mu je přinese přímo domů. (28)

- Služby ve studovně

Pravidla používání těchto služeb jsou dána knihovním řádem. Mohou je využívat i neregistrovaní uživatelé. Služby umožňují přístup k příruční knihovně jak české, tak polské literatury (encyklopedie, monografie z jednotlivých vědních oborů, slovníky, mapy apod.), přístup k fondu periodik, který čítá více než 80 titulů novin a časopisů v češtině a polštině (poslední čísla periodik dostupná pouze prezenčně), přístup ke sbírkám zákonů (od roku 1969 do dnes), přístup k PC, internetu a elektronickým informačním zdrojům, reprografické služby, přístup k informacím pro neziskový sektor a informacím o EU. Kromě uvedených jsou vymezeny služby pro konkrétní kategorie uživatelů: služba pro seniory – hodina internetu zdarma každé pondělí od 9 do 13 hodin (plus informační servis), služba pro hendikepované – hodina internetu zdarma (plus informační servis), služba pro nezaměstnané – hodina internetu zdarma vždy v úterý od 9 do 13 hodin, služba pro studenty – hodina internetu denně zdarma při předložení platného dokladu o studiu. Dále je ve studovně pro všechny občany přístupný informační servis z oblasti státní správy a samosprávy. Organizovány jsou rovněž různé vzdělávací aktivity (exkurze a informační lekce pro studenty základních a středních škol, školící lekce internetu, využívání internetových služeb knihovny, programy pro speciální skupiny uživatel – seniory, ženy v domácnosti apod.). (28)

Antikvariát

Zprostředkovává jednotlivcům i organizacím prodej knih a jiných tiskovin antikvariátového charakteru. Do komisního prodeje jsou přijímány: naučná i beletristická literatura, encyklopedie, slovníky, umělecké katalogy, časopisy, cizojazyčná literatura, staré pohlednice apod. Vše dle výběru a uvážení pracovnice antikvariátu. Městská knihovna Třinec nabízí prostřednictvím antikvariátu vyřazenou literaturu. Nakupovat knihy z antikvariátu lze jak osobně, tak prostřednictvím internetového obchodu. Provozní a nákupní řád antikvariátu viz webové stránky (http://www.knih-trinec.cz/index.php?id=antikvariat/provozni_rad). (28)

Oddělení pro děti a mládež

Oddělení nabízí svým uživatelům výpůjční služby a další informační/vzdělávací/kulturní/volnočasové aktivity. Kromě knih poskytuje oddělení pro děti a mládež i počítače s připojením k internetu, počítač na CD-ROMy a on-line katalogem pro vyhledávání. Přímou v prostorách knihovny si mohou mladí uživatelé zahrát celou řadu stolních her (v rámci celé knihovny existuje dokonce Klub stolních her, ve kterém si děti i dospělí mohou přijít zahrát hry jako Kris Kros, Osadníci, Carcassone, Citadela, Band a mnoho dalších). Pro mladé knihovnické zájemce je určen klub Knihomolík vzniklý v roce 2009, kde se děti učí, jak se správně orientovat v knihovně, učí se pomáhat při realizaci knihovnických akcí, vytvářejí časopis či si povídají o knihách. Dle webových stránek se setkání klubu konají jedno odpoledne v měsíci. Po celý rok 2010 pořádá oddělení pro děti a mládež za podpory Ministerstva kultury ČR také cyklus výtvarných dílen „Tvoříme podle knížek“. Dílny jsou určeny dětem školního věku (z řad čtenářů i nečtenářů), konají se dvakrát či třikrát v měsíci a trvají zhruba 90 minut. Dětské oddělení třinecké knihovny se účastní rovněž největšího projektu zaměřeného na podporu dětského čtenářství „Noc s Andersenem“ a od roku 2007 pořádá každoroční slavnostní pasování prvňáčků na čtenáře. Kromě pravidelných akcí pořádá oddělení velké množství jednorázových volnočasových aktivit. Více o nich v subkapitole Akce pro děti a mládež. (28)

M klub

Klub byl otevřen koncem dubna 2010 a je určen mládeži od 13 let. Práce s mládeží je pro třineckou knihovnu jedním z důležitých bodů její dlouhodobé koncepce rozvoje a důvodem vzniku M klubu. Klub kromě klasických knihovnických a informačních služeb nabízí výchovné a vzdělávací akce pro školy, přednášky a besedy. Uživatelé si mohou zahrát některou ze stolních, společenských či výukových her (šipky, dancepad, Twister, Activity apod.). M klub disponuje kvalitním knihovním fondem zaměřeným zejména na literaturu sci-fi, fantasy a komiks. V prostorách klubu se nachází hlavní místnost (půjčovna), poslechová místnost, studovna a herní místnost. Součástí klubu je rovněž oficiální Informační centrum pro mládež, které si klade za cíl bezplatně poskytovat mladým lidem a studentům informace o možnostech studia, práce, cestování, dobrovolnictví v zemích Evropské unie. (28)

Městské informační centrum Třinec (MIC)

Vzniklo v roce 2005, je členem Asociace turistických center ČR a jeho základní funkcí je poskytování bezplatných veřejných informačních služeb. MIC slouží především obyvatelům města Třince, jelikož kromě turistických informací poskytuje rovněž informace občanské. V rámci své funkce shromažďuje informace a vytváří komplexní informační databázi města. Informace obsažené v databázi pak dále všemi dostupnými způsoby zprostředkovává veřejnosti. V informačním centru lze obdržet zdarma či zakoupit různé regionální materiály (pohlednice, tiskoviny apod.), mapy a průvodce. Je možno využít kopírovacích služeb či připojit se k internetu. Lze rovněž zakoupit lístky na kulturní a sportovní akce pořádané po celé České republice (v sítích TicketPro, TicketArt, TicketSteam), zakoupit jízdenky společnosti STUDENT AGENCY či poukázky na seskoky padákem apod. Kromě uvedených služeb se MIC podílí na tvorbě propagačních materiálů města, spolupracuje s okolními infocentry a je účinným článkem v propagaci města a regionu. Více o MIC na <http://www.info-trinec.cz/>. (28)

2.4.5 Projekty

Knihovna se účastní/realizuje několik významných projektů. Patří k nim Knihovna motivující, inspirující, Univerzita volného času, Automatizace knihoven, Modernizace služeb MIC a Mobilní škola interkulturního učení.

Knihovna motivující, inspirující ...

Tento projekt je realizován od roku 2005, a to s podporou dotací Ministerstva kultury ČR. Cílem projektu je propagace četby a podpora čtenářství u dětí zábavnou formou, podpora rozvoje dětské kreativity, propagace literatury jako prostředku určeného nejen pro rozvoj tvůrčích schopností, ale rovněž jako zdroje inspirací pro zábavu, podpora komunitní funkce knihovny. Projekt je realizován ve dvou vzájemně propojených liniích: a) knihovna motivující – akce na podporu čtenářství, b) knihovna inspirující – akce zaměřené na podporu kreativity/tvůrčích schopností. Hlavní oblasti projektu tvoří oblasti: 1.) čtenářství (klub Knihomolík, pasování prvňáčků, Čteme celá rodina a další), 2.) veřejné propagační akce (Březen – měsíc čtení, Bambiriáda, Noc s Andersenem apod.), 3.) Tematické akce (např. Den pro rodinu, Horor v knihovně), 4.) volnočasové aktivity (Klub deskových her, klub Knihomolík, Tvoříme podle knížek), 5.) poznávací výlet, 6.) prázdninové aktivity. (28)

Univerzita volného času aneb Knihovna centrum aktivního odpočinku

Projekt je podpořen dotací Ministerstva kultury ČR a jeho hlavním cílem je nabídnout kvalitní volnočasové aktivity vzdělávacího charakteru dospělým všech věkových skupin. Další cíle projektu (28):

- *Propagace četby a podpora čtenářství,*
- *Podpora kulturního dění ve městě,*
- *Propagace literatury, využití literatury jako bohatého zdroje inspirací a námětů k tvořivosti,*
- *Podpora komunitní funkce knihovny (místo pro společné aktivity pro celé rodiny či setkávání jednotlivců s podobnými zájmy).*

Přednášky a jiný program v rámci Univerzity volného času jsou organizovány v neformálním duchu, uživatelé mohou navštěvovat pouze ty, o které mají zájem. Co se tematického zaměření týče, jsou přednášky a další aktivity zaměřeny obzvláště na rodinu a rozvoj čtenářských a informačních kompetencí občanů (akce pro rodiče s dětmi, osvěta dospělých při podpoře dětského čtenářství formou předčítání. Důraz je rovněž kladen na výuku informačních dovedností (IT vzdělávání, efektivní vyhledávání informací a práce s nimi). Kromě toho jsou připravovány také přednášky o zdravém životním stylu, cestování apod. (28)

Automatizace knihoven

Také tento projekt je podpořen dotací Ministerstva kultury ČR. Jeho hlavním cílem je automatizace neprofesionálních knihoven regionu. Městská knihovna Třinec, jakožto správce regionálních funkcí pro oblast Třinecka a Jablunkovska (od roku 2008 rovněž pro region Stonávka), je metodicky zodpovědná za 34 knihoven (z toho 28 je plně či částečně automatizovaných, zbývajících 6 neprofesionálních knihoven je neautomatizovaných). Projekt si klade za cíl zautomatizovat doposud neautomatizované neprofesionální knihovny, a tímto zlepšit vzájemnou spolupráci knihoven při získávání, zpracování a sdílení informačních zdrojů (vytváření regionálního katalogu). Dalším z očekávaných cílů je dosažení vyššího standardu knihoven v menších obcích při poskytování služeb a celkové zvýšení kvality a zefektivnění poskytování regionálních funkcí. (28)

Modernizace služeb MIC

Tento projekt je podpořen dotací Moravskoslezského kraje. Cílem je zajistit kvalitnější a širší nabídku služeb pro návštěvníky Městského informačního centra v Třinci. Dílčí cíle projektu (28):

- *Vytvoření nových, uživatelsky orientovaných webových stránek MIC včetně jejich mutace v anglickém a polském jazyce, aktualizace databáze městského informačního systému, který tvoří obsahový základ těchto stránek,*
- *Obnova IT vybavení pro návštěvníky MIC,*
- *Vytvoření propagačních materiálů s nabídkou služeb MIC a informacemi o městě ve 3 jazykových mutacích,*
- *Výroba informačních banerů MIC a nákup venkovní informační vitríny na zveřejňování a vyvěšování informací (kulturní programy, zajímavé akce, důležité informace o městě apod.).*

Mobilní škola interkulturního učení

Kromě výše uvedených projektů je Městská knihovna Třinec účastníkem projektu *Mobilní škola interkulturního učení* (- *nástroj pedagogů pro zvládání multikulturních bariér*) financovaného z Evropského sociálních fondů a státního rozpočtu ČR. Projekt je realizován v období od 1. 7. 2009 do 30. 12. 2011, a to v Moravskoslezském, Jihomoravském a Olomouckém kraji. Partnerem projektu je Asociace středoškolských klubů ČR, účastníky v Moravskoslezském kraji jsou střední školy (vyjma Městské knihovny Třinec a DDM Český Těšín). Projekt si klade za cíl zvýšit kompetence v oblasti odstraňování multikulturních bariér. Jeho výstupem bude vytvoření vzdělávacích programů na bázi pozitivní pedagogiky (více www.interkultura.cz). (28, 31)

2.4.6 Městská knihovna Třinec na sociální síti Facebook

Třinecká knihovna jde s dobou a (ná)sleduje nejnovější trendy, což je viditelné také na jejím profilu na sociální síti Facebook (32). Knihovna vlastní profil, na kterém informuje uživatele o svých aktivitách, připravovaných akcích, novinkách ve fondu apod. Dostupná je rovněž rozsáhlá fotogalerie uskutečněných akcí (také fotografie knihovny, knižních novinek, M klubu atd.). V současné době má knihovna kolem 230 příznivců (fanoušků), přičemž toto číslo není konečné. Kromě samotného profilu knihovny je knihovně věnována skupina

Chceme novou knihovnu v Třinci (33), vytvořený ředitelkou třinecké knihovny, Martinou Wolnou. Jak již bylo zmíněno, knihovna po dlouhou dobu usiluje o rekonstrukci knihovny. Skupina na Facebooku informuje o vývoji situace v této záležitosti. Přístupné jsou rovněž fotografie exteriéru knihovny, tak jak vypadá v dnešní době a také projektová studie – návrh na rekonstrukci budovy z roku 2006. Zajímavý je popis knihovny (33): „*Třinecká městská knihovna vypadá hůř než psí bouda! Rekonstrukce se odkládá z roku na rok a stav knihovny je čím dál hroznější. Připojte se k nám a vyjádřete tím, že taky chcete v Třinci hezkou a čistou knihovnu. Stačí se přidat k této skupině. Děkujeme Vám!*“ V současné době má skupina kolem 130 příznivců (členů), přičemž toto číslo pomalu narůstá. Pokud porovnáme webové stránky třinecké knihovny a její profil na sociální síti Facebook můžeme dojít k závěru, že profilu a jeho aktualizaci je věnována větší pozornost, než je tomu u samotných webových stránek. Zřejmě je to dáno skutečností, že se knihovna zaměřuje obzvláště na mladé uživatele, ke kterým sociální sítě promlouvají více než tradiční webové stránky.

3. Vybrané veřejné knihovny polské části Euroregionu (Cieszyn, Jastrzębie-Zdrój, Wisła)

Polská část Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński se nachází v jižním Polsku a je součástí Slezského vojvodství. Tvoří jej okres Cieszyn, část okresu Jastrzębie Zdrój, okresu Bielski a okresu Wodzisławski. Rozkládá se od největšího města celého Euroregionu (zohledňujeme jak polskou, tak českou část zároveň) – Jastrzębia-Zdrój (101.850 obyvatel) až až po Istebnou (viz Obr. 7). (1)

Obr. 8: Euroregion Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński
Zdroj: <http://www.biblioteka.cieszyn.pl/index.php?co=biblioteki>

V celém Slezském vojvodství se dle statistických údajů Institutu knihy a čtenářství Národní knihovny (Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej) za rok 2009 nachází 816 knihoven, přičemž v tomto čísle jsou zahrnuty jak ústřední knihovny, tak pobočky (zohledněny jsou všechny typy knihoven). Ze statistických údajů rovněž vyplývá, že Slezské vojvodství se může pyšnit největším počtem knihoven ze všech vojvodství v Polsku (2). Na samotném polském Těšínském Slezsku se nachází 16 městských/obecních knihoven + více než 40 poboček (viz Tab. 4). Největší počet knihoven nalezneme v okrese Cieszyn, a to 12.

Přehled knihoven polské části Euroregionu	
Okres Cieszyn	Okres Jastrzębie Zdrój
Městská knihovna Cieszyn	Městská knihovna Jastrzębie-Zdrój
Městská knihovna Skoczów	Okres Bielski
Městská knihovna Strumień	Obecní knihovna Jasienica
Městská knihovna Jana Wantuły Ustroń	Obecní knihovna Jaworze
Městská knihovna Jana Śniegonia Wisła	Okres Wodzisławski
Obecní knihovna Brenna	Obecní knihovna Godów
Obecní knihovna Dębowiec	
Obecní knihovna Goleszów	
Obecní knihovna Hazlach	
Obecní knihovna Chybie	
Obecní knihovna Istebna	
Obecní knihovna Zebrzydowice	

Tab. 4: Přehled knihoven polské části Euroregionu

Zdroj: Průvodce veřejnými knihovnami Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński

V následujících subkapitolách si blíže charakterizujeme tři veřejné knihovny, jmenovitě – Městskou knihovnu v Cieszyni (Biblioteka Miejska w Cieszynie), Městskou knihovnu Jana Śniegonia v Wiśle (Miejska Biblioteka Publiczna Jana Śniegonia w Wiśle) a Městskou knihovnu v Jastrzębiu-Zdroju (Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju).

3.1 Biblioteka Miejska w Cieszynie – Městská knihovna v Cieszynie

3.1.1 Obecné informace o knihovně

Biblioteka Miejska w Cieszynie (dále je používán její počeštěný název – Městská knihovna v Cieszynie) se nachází v 36 tisícovém příhraničním městě Cieszyn a je nejvýznamnější městskou knihovnou v těšínském okrese (powiat cieszyński). Je tvořena ústředím, jehož součástí tvoří půjčovna pro dospělé čtenáře, čítárna a oddělení pro děti, a čtyřmi pobočkami, z toho tři z nich mají univerzální charakter a jedna je specializovaná na poskytování služeb nevidomým a slabozrakým. (3)

Městská knihovna v Cieszynie má více než 10.000 uživatelů, které tvoří zejména občané města Cieszyn (62% registrovaných čtenářů) a zbývajících částí těšínského (cieszyńskiego) okrese (30%). Kromě toho knihovnu navštěvují uživatelé, jejichž trvalý pobyt je evidován mimo okres (7%). Do této kategorie spadají obzvláště studenti Uniwersytetu Śląskiego, konkrétně jeho fakult nacházejících se v Cieszynie (samotné sídlo a většina fakult univerzity se nachází ve městě Katowice). Zdánlivě nepatrnou část uživatelů knihovny tvoří čtenáři z České republiky (1%). (3)

Od roku 2001 plní knihovna funkci okresní knihovny. V souvislosti s tímto pořádá velké množství kulturních akcí okresního významu. Organizuje také konference, semináře a školení pro knihovníky těšínského okrese, mnohdy za přítomnosti knihovníků z Zaolzí (tedy české části Euroregionu). (3)

Knihovna nabízí všem věkovým kategoriím svých uživatelů pestrnou nabídku kulturních a vzdělávacích aktivit (viz Příloha č. 5). Pro dospělé pořádá znalostní soutěže, literární soutěže, autorská čtení, diskusní kluby, výstavy a řadu dalších akcí. Dětem jsou určeny čtenářské, literární, novinářské, ekologické, regionální, divadelní a výtvarné dílny. Handicapovaným dětem slouží pravidelná setkání v rámci programu *Čtení sbližuje*. Od roku 2007 se knihovna účastní celostátního projektu *Celé Polsko čte dětem* a její aktivita v oblasti propagace hlasitého předčítání je natolik významná, že v roce 2008 obdržela od organizátora projektu, Nadace ABCXXI (Fundacja ABCXXI), prestižní medaili. Městská knihovna v Cieszynie dále pořádá následující každoroční akce pro děti: *Noc s Andersenem*, *Prázdniny s knihovnou* (*Wakacje z biblioteką*, *Ferie z biblioteką*) a *Mezinárodní festival čtení nad Olzou* (*Międzynarodowy Festiwal Czytania nad Olzą*, více o tomto festivalu viz kapitola o příhraniční spolupráci knihoven). (3)

Kromě akcí jejichž je cieszyńska knihovna hlavním organizátorem se knihovna zapojuje rovněž do akcí pořádaných městem Cieszyn a Český Těšín. Patří k nim *Svátek tří bratrů* (*Święto trzech braci*) a *Poklady z těšínské truhly* (*Skarby z cieszyńskiej tróły*). (3)

Hlavním partnerem knihovny v realizaci kulturních a vzdělávacích projektů je Městská knihovna v Českém Těšíně (více o této spolupráci viz kapitola o příhraniční spolupráci knihoven). (3)

Kromě kulturní a vzdělávací činnosti vyvíjí těšínská knihovna také publikační činnost, a to regionálního významu. Několik publikací je dostupných rovněž v elektronické podobě, a to prostřednictvím webových stránek knihovny. Více se publikační činností knihovny budeme zabývat v subkapitole s názvem *Publikační činnost*.

Co se on-line katalogu týče, zpřístupňuje knihovna *Katalog Městské knihovny v Cieszynie* – prezentovaný v systému MAK, v němž lze zvolit konkrétní pobočku/oddělení pro vyhledávání. V systému jsou dohledatelné dokumenty od roku 1995 po současnost. Dále je možno využít *Katalogy knihoven těšínského okresu* – dostupné prostřednictvím multivyhledávače FIDKAR, kde lze vyhledávat v databázi konkrétní pobočky/centrální knihovně/oddělení (či dokonce v katalogu Národní knihovny Polska), nebo ve všech zvolených organizačních jednotkách současně. (3)

Není bez zajímavosti, že webové stránky Městské knihovny v Cieszynie vznikly v rámci projektu *Blíže knihám a čtenářům* (*Blżej książek i czytelników*), na kterém se finančně spolupodílela Evropská unie, a to prostředky z Evropského fondu regionálního rozvoje – Fondu mikroprojektů INTERREG III A CZ-PL pro oblast Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński. (3)

3.1.2 Historie

Městská knihovna v Cieszynie vznikla v roce 1964. V letech 1959, 1969, 1973 a 1985 došlo ke vzniku čtyř poboček knihovny. V roce 1975 se z knihovny stala regionální knihovna zodpovídající za knihovny v Ustroniu, Wiśle, Skoczowie, Strumieniu, Brennej, Chybiu, Dębowcu, Goleszowie, Hażlachu, Istebnej. V roce 1990 přestala být regionální knihovnou a v roce 1991 získala status samostatné organizace s právní subjektivitou. V roce 1992 změnila knihovna svůj název z Miejska Biblioteka Publiczna w Cieszynie (Městská veřejná knihovna v Cieszynie) na Biblioteka Miejska w Cieszynie (Městská knihovna v Cieszynie).

Ve stejném roce byla uvedena do provozu půjčovna pro dospělé a čítárna v ústřední knihovně na ul. Głęboka. O rok později, v roce 1993, byla zahájena činnost oddělení pro děti (taktéž v ústřední knihovně). V roce 1994 započala cieszyňská knihovna automatizaci knihovnických procesů. V roce 1998 byla zorganizována první mezinárodní (polsko-česká) soutěž pro děti – „*Moje miasto Cieszyn – Český Těšín*“. V roce 1998 zpřístupnila knihovna první čtenářskou PC stanici s přístupem k internetu. V roce 2001 byla knihovna pověřena funkcí okresní knihovny koordinující činnost knihoven v těšínském okrese, konkrétně pro knihovny v následujících obcích: Cieszyn, Ustroń, Wisła, Skoczów, Strumień, Brenna, Chybie, Dębowiec, Golezów, Hażlach, Istebna, Zebrzydowice. V roce 2003 zrealizovala Městská knihovna v Cieszynie první projekt podpořený z finančních prostředků EU. Projekt nesl název „*Knihovna budoucnosti a naděje*“ („*Biblioteka przyszłości i nadziei*“). V roce 2005 uskutečnila knihovna další projekt za finanční podpory EU. Tentokrát se jednalo o společný projekt s Městskou knihovnou Český Těšín – „*Knihovny a literatura bez hranic v Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński*“ („*Biblioteki i literatury bez granic w Euroregionie Śląsk Cieszyński – Těšínské Slezsko*“). V současné době knihovna i nadále udržuje aktivní spolupráci se svou partnerskou knihovnou v Českém Těšíně. Více o společných projektech a aktivitách v kapitole o příhraniční spolupráci knihoven v Euroregionu. (3)

3.1.3 Organizační jednotky Městské knihovny v Cieszynie a jejich služby

3.1.3.1 Jednotky poskytující univerzální knihovnicko informační služby

Ústřední knihovna (ul. Głęboka)

Ústřední knihovnu Městské knihovny v Cieszynie tvoří půjčovna pro dospělé čtenáře, čítárna a oddělení pro děti.

- **Půjčovna pro dospělé čtenáře** – oddělení nabízí populárně naučnou literaturu ze všech oblastí vědění a krásnou literaturu. Kromě výpůjčních služeb, MVS, rezervace knih a jejich prodlužování poskytuje informace bibliografického, faktografického, knihovnického charakteru, a to osobně, telefonicky nebo elektronickou cestou. Vytváří bibliografie, zpřístupňuje databáze – vlastní nebo z vnějších zdrojů. Zpřístupňuje jednu PC stanici s připojením k internetu. Uživatel má prostřednictvím on-line služby „Navrhni knihu“ (Zaproponuj książkę) možnost vznést návrh, kterou knihou by mohla knihovna obohatit své sbírky. Pro handicapované uživatele/nemocné/seniory je určena služba „Kniha přes telefon“ (Książka na telefon). Půjčovna pro dospělé pořádá

knihovnické lekce, tematické výstavy, vědomostní a recitační soutěže, autorská setkání a další pravidelné nebo příležitostné akce. Vydává Informátor Městské knihovny v Cieszynie „*Bibliowieści*“ („*Biblionovinky*“). (3)

- **Oddělení pro děti** – zpřístupňuje populárně naučnou literaturu z různých oblastí vědění, encyklopedie, slovníky a lexikony, krásnou literaturu, časopisy, CD-ROM a DVD. Nabízí standardní knihovnicko informační služby (výpůjční služby – prezenční, absenční, rezervace, prodlužování knih, poskytování bibliografických a faktografických informací atd.). Umožňuje přístup k PC (1 uživatelská stanice) a využití programů Microsoft Office, scanneru, tiskárny, syntezátoru řeči, zvětšovacího zařízení. Nabízí připojení k internetu zdarma. Oddělení vyvíjí rozsáhlou kulturně-osvětovou činnost – knihovnické lekce, tematické lekce (např. o tradicích a obyčejích na Těšínském Slezsku), hodiny anglického jazyka pro předškoláky a žáky ZŠ, divadelní dílny „*Nasz Teatrzyk*“ („*Naše divadélko*“), literární dílny „*Wierszykarnia*“ (nelze doslova přeložit, wiersz = říkanka, rým). Dále organizuje pravidelná setkání hlasitého předčítání a vyprávění pohádek „*Bajlandia*“ (volně přeloženo jako „*Země pohádek*“), setkání vzdělávacího rázu s využitím výtvarných her „*Podróże w dziecięcy świat*“ („*Cesty do dětského světa*“), výtvarné soutěže „*Zrób to sam*“ („*Udělej si sám*“), environmentální setkání „*Zielono nam*“ (volně přeloženo jako „*Zelení se nám*“ či „*Jsm zelení*“), biblioterapeutická setkání pro děti vyžadující zvláštní péči. Kromě všech výše uvedených aktivit vydává oddělení pro děti časopis „*Czytelniczek*“ („*Malý čtenář*“). (3)
- **Čítárna** – nabízí 40 míst pro čtenáře a 4 PC stanice. Zpřístupňuje encyklopedie, slovníky, lexikony, statistické ročenky, monografie ze všech vědních oblastí, turistické průvodce, alba, regionální literaturu, 83 titulů časopisů, dokumenty na CD-ROM, DVD. Kromě prezenčních výpůjček umožňuje absenční, tzv. „noční výpůjčky“. Další služby a aktivity jsou totožné se službami a aktivitami nabízenými půjčovnou pro dospělé čtenáře (viz výše). (3)

Pobočka I. (ul. Wąska), pobočka II. (ul. Cieńciały), pobočka III. (ul. Kamienna) – zpřístupňují populárně naučnou literaturu ze všech vědních oblastí, dále krásnou literaturu a periodika jak pro děti, tak rovněž pro dospělé. Umožňují jak prezenční, tak absenční výpůjčky knih a časopisů. Poskytují informace bibliografického, faktografického, knihovnického charakteru, a to osobně, telefonicky nebo

elektronickou cestou. Vytvářejí bibliografické záznamy. V neposlední řadě rovněž vyvíjejí kulturně-osvětovou činnost. (3)

3.1.3.2 Jednotky poskytující specializované služby

Pobočka IV. (ul. Srebrna) – služby a fond této pobočky jsou speciálně zaměřené na nevidomé a slabozraké uživatele. Pobočka disponuje zvukovými knihami (audioknihami) a knihami v Braillově písmě. Dále poskytuje informace bibliografického a faktografického charakteru a další. Co se týče kulturně-osvětové činnosti, spolupracuje pobočka s Polským svazem nevidomých v Cieszynie (Polski Związek Niewidomych) a oddělením pro děti sídlícím v ústřední knihovně Městské knihovny v Cieszynie při pořádání příležitostných akcí pro děti se zrakovým handicapem. (3)

Středisko pro doplňování a zpracování fondů (Dział gromadzenia i opracowania zbiorów) – specializuje se na podrobnou evidenci přírůstků a úbytků v knihovním fondu. Nakupuje knižní novinky, přijímá dary a vyřazuje dokumenty z fondu knihovny. Formální a věcné zpracování dokumentů probíhá ve formátu MARC 21, v programu MAK, při použití MDT (polsky UKD – uniwersalna klasyfikacja dziesiętna), předmětových hesel ze Slovníku jazyka předmětových hesel Národní knihovny (Słownik języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej) a platných norem bibliografického popisu pro jednotlivé druhy dokumentů. Oddělení vytváří báze dat, které tvoří součást katalogu sbírek Městské knihovny v Cieszynie. Pracovníci oddělení poskytují odborné poradenství v oblasti doplňování a zpracování fondu, a také v oblasti výpočetní techniky, knihovnám v těšínském (cieszyńském) okrese. (3)

Instruktažní středisko (Dział instrukcyjny) – plní funkci instruktora/koordinátora pro knihovny v těšínském okrese, a to v sedmi stěžejních oblastech (3):

- „Základní, věcná péče“ (opieka merytoryczna) – instruktažně metodická pomoc pro knihovny v okrese, poradenství v oblasti řízení knihoven a jejich služeb, organizace kulturně-vzdělávacích forem činnosti, pomoc s vypracováním strategického rozvoje knihoven a jejich služeb, distribuce instruktažních materiálů a poradenství v oblasti modernizace knihovnických činností v knihovnách.
- Školení zaměstnanců – pracovní rozvoj (doskonalenie zawodowe) – příprava pravidelných školení/porad/zasedání pro knihovníky, organizace adaptačních aktivit pro čerstvě zaměstnané knihovníky, účast v náboru kandidátů na specializovaná školení, zprostředkování všech forem profesního vzdělávání.

- Plánování a reporting (výkaz činnosti) – koordinace pracovních plánů městských a obecních knihoven, zpracování ročních statistických výkazů činnosti veřejných knihoven v okrese, zpracování ročních analýz činnosti knihoven.
- Vytváření sbírek a jejich zpracování – spolupráce s vedoucím Střediska pro doplňování a zpracování fondů, poradenství v oblasti doplňování knihovnických dokumentů, koordinace nákupu dokumentů na multimediálních nosičích a vytváření ucelených databází sbírek dokumentů na multimediálních nosičích všech knihoven v okrese, pomoc při zpracování knihovnických fondů knihovnám, zabezpečení cirkulace výměnných souborů.
- Informační činnost – spolupráce s administrátorem lokální sítě Městské knihovny v Cieszyne, organizace a koordinace informační činnosti knihoven, vytváření jednotného informačního systému, koordinace činnosti vztahující se k informacím lokálního charakteru, zprostředkování a přenos informací z vnějších informačních systémů.
- Zpřístupňování knihovního fondu – koordinace činnosti veřejných knihoven v okrese v oblasti zpřístupňování knihovního fondu uživatelům.
- Spolupráce s vnějším světem – propagace činnosti knihoven v tisku a médiích, spolupráce s jinými knihovnami a institucemi v oblasti propagace čtenářství a kultury prostřednictvím organizování okresních, regionálních a mezinárodních akcí v knihovnách (literární a čtenářské soutěže, výstavy apod.), koordinace činností spojených s přípravou projektů ucházejících se o finanční prostředky z fondů EU (tematicky zaměřených na zlepšení knihovnických činností a procesů), spolupráce s místní samosprávou a nevládními organizacemi těšínského okresu při realizaci kulturních, vzdělávacích a vědeckých projektů.

3.1.4 Projekty a programy

Městská knihovna v Cieszyne každoročně sama realizuje nebo se spolupodílí na několika projektech, týkajících se zejména podpory čtenářství a rozšíření knihovního fondu o nové přírůstky. Tyto projekty jsou spolufinancovány z finančních prostředků Evropské unie, Ministerstva kultury a národního dědictví (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego), Ministerstva pro vnější záležitosti (Ministerstwo Spraw Zewnętrznych i Administracji), místní samosprávy Slezského vojvodství (Samorząd Województwa Śląskiego), Města Cieszyn a těšínského okresu (Powiat Cieszyn). Významným partnerem knihovny je v tomto směru

Městská knihovna Český Těšín, s níž se v roce 2010 spolupodílela na realizaci projektu *Čtení sbližuje národy* (*Czytanie zbliża narody*). Více o tomto společném projektu viz kapitola o příhraniční spolupráci knihoven v Euroregionu Těšínské Slezsko. Co se týče vlastních iniciativ cieszyňské knihovny, uvedme tři projekty za rok 2009 – *Nevyučuj mě, ale umožni mi a pomoz mi učit se* (*Nie ucz mnie, ale pozwól i pomóż mi się uczyć*), *Pohádky, které uzdravují* (*Bajki, które leczą*), *Internet pro seniory 55+* (*Internet dla Seniora 55+*). (3)

- Nevyučuj mě, ale umožni mi a pomoz mi učit se – projekt realizovaný po celý rok 2009 (od ledna do prosince), jehož cílem byla vzájemná integrace zdravých a handicapovaných dětí (konkrétně dětí s mentálním postižením), podpora psychofyzického rozvoje dětí a aktivizace/integrace dětí prostřednictvím společných her a čtení. Hlavním pilířem projektu se stal program *Čtení sbližuje* (*Czytanie zbliża*), v rámci něhož probíhaly pravidelné biblioterapeutické dílny. Realizace projektu byla umožněna díky finanční podpoře Města Cieszyn. (3)
- Pohádky, které uzdravují – projekt probíhající v období březen–červen, využívající metodu biblioterapie. Pacientům z Dětského oddělení Slezské nemocnice (Oddział dziecięcy Szpitala Śląskiego) byly knihovnicemi a dobrovolníky pravidelně, dvakrát týdně předčítány knihy. Projekt proběhl pod čestným patronátem Dr. Marii Molické, ceněné autorky biblioterapeutických pohádek pro děti, z nichž jedna nese název, jenž projekt převzal (*Bajki, które leczą*). Celý projekt byl ukončen konferencí pro knihovníky nazvanou „*Vliv literatury na biologicko psychologicko společenský vývoj člověka*“ („*Wpływ literatury na biopsychospołeczny rozwój człowieka*“). Realizace projektu umožněna díky finanční podpoře těšínského okresu. (3)
- Internet pro seniory 55+ – projekt realizovaný od října do listopadu, kladoucí si za cíl naučit seniory základní práci s počítačem a internetem (manipulace s myší, práce s klávesnicí, psaní textových dokumentů, vyhledávání na internetu a elektronická pošta). Kurz absolvovaly čtyři sedmičlenné skupiny. Všem absolventům byly na konci předány pamětní certifikáty. Realizace projektu byla umožněna díky finanční podpoře Města Cieszyn. (3)

Kromě výše uvedených projektů se Městská knihovna v Cieszyni účastní programu *Akademie Orange pro knihovny* (*Akademia Orange dla bibliotek*) v rámci grantového programu *Akademie Orange* (*Akademia Orange*) Nadace Orange (Fundacja Orange). Cílem programu je podpora rozvoje informační společnosti, a to prostřednictvím zlepšení přístupu

k novým komunikačním technologiím a propagace jejich využití v knihovnách tak, aby se z knihoven staly moderní a multifunkční informační, kulturní a vzdělávací centra. (4)

Finanční dotace, kterou Městská knihovna v Cieszyńie od Nadace Orange získala, byla využita na popularizaci internetu, vzdělávání v internetové oblasti a rozšíření přístupu k internetu v knihovně jak pro její zaměstnance, tak uživatele. Díky programu Akademie Orange poskytuje knihovna bezplatný internet v ústřední knihovně a na pobočkách pro všechny své uživatele. (3)

3.1.5 Publikační činnost

Kromě tradičních knihovnických a informačních služeb vyvíjí Městská knihovna v Cieszyńie rovněž publikační činnost. Zde jsou některé z jejich publikací (3):

- *Obyčejné i neobvyklé příběhy (Historie zwyczajne i nadzwyczajne),*
- *Sloky srdcem psané (Strofy sercem pisane),*
- *Těšínská země malovaná veršem (Ziemia Cieszyńska wierszem malowana),*
- *Moje město Cieszyn-Český Těšín-Rožňava-Szerencs: začarované město (Moje miasto Cieszyn-Český Těšín-Rožňava-Szerencs: zaczarowane miasto),*
- *Moje město Cieszyn-Český Těšín-Rožňava-Szerencs: komunikace bez hranic (Moje miasto Cieszyn-Český Těšín-Rožňava-Szerencs: komunikacja bez granic),*
- *Moje město Cieszyn-Český Těšín-Rožňava-Szerencs: přátelství (Moje miasto Cieszyn-Český Těšín-Rožňava-Szerencs: przyjaźń),*
- *Průvodce po veřejných knihovnách Těšínského Slezska (Przewodnik po bibliotekach publicznych Śląska Cieszyńskiego),*
- *Biblionovinky (Bibliowieści), Malý čtenář (Czytelniczek)* – periodika Městské knihovny v Cieszyńie.

3.2 Miejska Biblioteka Publiczna w Wiśle im. Jana Śniegonia – Městská veřejná knihovna Jana Śniegonia v Wiśle

Obr. 9: Webové stránky knihovny
Zdroj: <http://www.biblioteka.wisla.pl/>

3.2.1 Obecné informace o knihovně

Knihovna v Wiśle čítá ca 41.500 svazků. V nabídce jsou různé druhy dokumentů. Kromě tradičních tištěných knih pro běžné čtenáře (myšleno zdravé čtenáře, bez zrakového handicapu), knihovna zpřístupňuje sérii „Velká písmena“ („Duże litery“), která je určena čtenářům se zrakovým handicapem a seniorům, pro něž je vysilující číst knihy opatřené malými písmeny. Kromě knih nabízí knihovna 20 titulů periodik. Pomocí svých webových stránek (Obr. 9) informuje knihovna pravidelně o knižních novinkách ve svém fondu. Nabídka knižních novinek wiślanské knihovny na internetu vyčleňuje následující kategorie určené konkrétní skupině čtenářů: a) Knihy pro ty, kteří se učí nebo studují, b) Literatura pro dospělé, c) Literatura pro děti a mládež. Co se týče on-line katalogu, využívá knihovna systém MAKWWW vyvinutý Národní knihovnou Polska (obdobně jako Městská knihovna v Cieszynie). (5)

Pomineme-li výpůjční služby, poskytuje Městská veřejná knihovna Jana Śniegonia v Wiśle bezplatný přístup k internetu (tři PC stanice pro uživatele) a kopírovací služby. Stejně jako Městská knihovna v Cieszynie, se rovněž městská knihovna v Wiśle účastní programu *Akademie Orange pro knihovny* (Akademia Orange dla bibliotek, viz subkapitola vztahující se k projektům a programům Městské knihovny v Cieszynie). (5)

3.2.2 Historie

Městská veřejná knihovna Jana Śniegonia v Wiśle vznikla v roce 1947, nacházela se tehdy v jedné místnosti Lázeňského domu (Dom Zdrojowy) a její fond čítal kolem 300 svazků. Knihovna začala postupně rozšiřovat své sbírky a poskytované služby. V roce 1968 získala knihovna další místnosti, což ji umožnilo vyčlenit čítárnu a příruční knihovnu. V roce 1982 došlo k další expanzi knihovny. V roce 1952 knihovna přijala svůj současný název, tedy pojmenování po Janu Śniegoniowi. Poslední léta XX. století a počátek XXI. století přinesly knihovně zásadní změny. Knihovna ve Wiśle si uvědomila nové trendy, měnící se charakter čtenářství a zvyšující se vzdělávací, kulturní a informační potřeby svých uživatelů a podstatnou složkou činnosti knihovny se stala informační činnost. V roce 2003 zakoupila knihovna díky finanční podpoře Kanceláře prezidenta Polské republiky (Kancelaria Prezydenta RP) dva počítače pro čtenáře a začala zpřístupňovat internet. V roce 2005 se počet PC stanic pro uživatele rozrostl o nové, a to díky programu „Ikonka“. V roce 2007 uspořádala knihovna slavností výroční konferenci u příležitosti 60 let od jejího založení. Od svých počátků až po dnešní den se knihovna těší velké popularitě mezi místním obyvatelstvem a rovněž návštěvníky Wisły. Po dlouhá léta byla jedinou kulturní institucí ve městě, a vybudovala si tak pověst kulturního centra. (5)

3.2.3 Právní ukotvení a činnost vyplývající ze Statutu knihovny

Městská knihovna v Wiśle je kulturní institucí jejíž činnost se opírá o následující dokumenty (§ 1): knihovní zákon z roku 1997 (Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach), zákon o organizaci a vedení kulturní činnosti z roku 1991 (Ustawa z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej), zákon o obecní samosprávě z roku 1990 (Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym), zákon o změně některých zákonů vztahujících se k fungování veřejné administrativy z roku 2000 (Ustawa z dnia 21 stycznia 2000 roku o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej), Statut knihovny a novelizace všech uvedených zákonů (zejména příslušných paragrafů týkajících se činnosti knihoven). (6)

Knihovna je řízena Obcí Wisła, která zabezpečuje podmínky pro její činnost a rozvoj. Má právní subjektivitu a spadá pod Městskou radu (6, § 3). Je součástí celostátní sítě knihoven (6, § 4). Metodický dozor nad knihovnou spravuje Městská knihovna v Cieszynie, která plní funkci knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí (6, § 5).

Knihovna slouží k rozvoji a naplňování vzdělávacích, kulturních a informačních potřeb obyvatel Wisły. K jejím stěžejním úkolům patří (6, § 8):

- shromažďování, zpracovávání, ochrana a aktualizace dokumentů v knihovně, s obzvláštním přihlédnutím k materiálům vztahujícím se k městu Wisła a jeho obyvatelům,
- shromažďování a zpracovávání dokumentů týkajících se boje se závislostmi a patologickými jevy ve společnosti,
- plnění funkce střediska poskytujícího knihovnické, bibliografické a veřejné informace občanům Wisły, spolupráce s okresní knihovnou v oblasti zajištění kvalitní informační sítě v celém okrese,
- prezenční, absenční výpůjčky a MVS pro všechny obyvatele města, bez ohledu na jejich věk, vzdělání, společenský status, národnost, náboženské přesvědčení, zahrnující nemocné a handicapované,
- tvorba a zpřístupňování vlastních databází (bibliografických, faktografických, katalogů) a zajištění přístupu k vnějším informačním zdrojům,
- zajištění přístupu k internetu,
- organizace aktivit různého typu, v tom akcí popularizujících vědu, kulturu, knihy a čtenářství a pozitivní formy společenského soužití (přehled konkrétních aktivit viz Příloha č. 6),
- spolupráce s knihovnami tvořícími celostátní síť knihoven a jinými knihovnami / institucemi / organizacemi, a to pro dobro obyvatel města a uživatelů knihovny,
- neustálé zdokonalování činnosti knihovny s ohledem na nové technologické trendy.

3.2.4 Organizační uspořádání knihovny a činnost jednotlivých oddělení

Kromě ředitele knihovny, který stojí na čele instituce, knihovnu tvoří dvě hlavní organizační jednotky – Oddělení pro doplňování a zpracování knihovního fondu (Dział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów - DG) a Oddělení pro zpřístupňování fondu a informací (Dział Udostępniania Zbiorów i Informacji), které je dále členěno na půjčovnu pro dospělé (DWD), půjčovnu pro děti a mládež (DWN) a čítárnu (DCZ, viz Tab. 5). (7)

Komórki funkcjonalne MBP w Wiśle			
Dział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów DG	Dział Udostępniania Zbiorów i Informacji		
	Wypożyczalnia dla dorosłych DWD	Wypożyczalnia dla dzieci i młodzieży DWN	Czytelnia DCZ

Tab. 5: Funkční jednotky Městské veřejné knihovny Jana Śniegonia v Wiśle
Zdroj: Schemat Organizacyjny MBP w Wiśle, <http://www.bip.wisla.pl/>

K úkolům Oddělení pro doplňování a zpracování knihovního fondu patří (7, § 7 Organizačního řádu):

- rozhodnutí, které dokumenty budou zakoupeny, a to v souladu s přijatým zaměřením knihovny a její čtenářskou obcí,
- vedení kompletní dokumentace koupí a evidence přírůstků v souladu s platnými směrnici,
- zpracování a tvorba katalogů sbírek, vytváření databází. (7)

Povinnosti Oddělení pro zpřístupňování fondu a informací obsahují (7, § 8 Organizačního řádu):

- zpřístupňování knihovních dokumentů v souladu s platnými pravidly,
- poskytování informací a pomoc s výběrem vhodných dokumentů pro uživatele knihovny,
- vedení evidence úbytků, udržování a selekce sbírek,
- sestavování bibliografických soupisů,
- kulturně-osvětová činnost (pořádání výstav, autorských setkání, čtenářských akcí apod.). (7)

3.3 Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju – Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju

3.3.1 Obecné informace o knihovně

Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju je kulturní institucí s právní subjektivitou. Svou činnost realizuje na základě statutu vydaného Městskou radou. Knihovnu tvoří ústřední knihovna a 12 poboček. Hlavním cílem knihovny je kromě výpůjčních a informačních služeb, rovněž aktivní propagace četby, čtenářství (např. podpora celostátního projektu *Celé Polsko čte dětem*, projekt *Jastrzemske literární vazby* za finanční podpory Ministerstva kultury a národního dědictví apod.) a kulturně-vzdělávacích aktivit (konkrétní aktivity za rok 2010 viz Příloha č. 7). Jakožto kulturní instituce spolupracuje městská knihovna v Jastrzębiu-Zdroju také s ostatními kulturními institucemi ve městě, a podílí se tak na kulturním životě města. Od roku 2002 je knihovna členem Asociace polských knihovníků (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Koło w Jastrzębiu Zdroju). (8, 9)

Knihovna využívá knihovní systém PROLIB polské firmy Max Electronik SA (SA = spółka akcyjna = akciová společnost), která se specializuje na vytváření software založeného na nejnovějších informačních technologiích. (10, 11)

Stejně jako dvě již dříve charakterizované městské knihovny v Cieszyňie a Wiśle, rovněž knihovna v Jastrzębiu-Zdroju se zapojila do projektu *Akademie Orange pro knihovny* (Nadace Orange) a programu *IKONKA* (Ministerstvo pro vnitřní záležitosti), které mají za cíl umožnit bezplatný přístup k internetu všem společenským a sociálním skupinám v Polsku (8).

Při knihovně od roku 2001 působí Sdružení přátel Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju (Stowarzyszenie Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jastrzębiu-Zdroju). Jeho hlavním cílem je propagace čtenářství a iniciativy s tímto spojené. Dále sdružení podporuje knihovnu v počínech směřujících ke zkvalitňování služeb ve prospěch městské komunity, financuje nákup počítačové techniky nutné pro automatizaci knihovnických procesů. Kromě uvedených, poskytuje sdružení reprografické (a obdobné) služby. Je také iniciátorem kulturních setkání a provozuje kavárnu spojenou s tiskovým salónekem v Universitas Litterarum. (8)

3.3.2 Historie

Jastrzębie-Zdrój je jedním z nejmladších polských měst, městská práva mu byla přirknuta v roce 1963. Nachází se v jižní části Slezského vojvodství a čítá 92.988 obyvatel (stav k 31. 12. 2009). Od roku 1995 jsou jeho partnerskými městy mj. Karviná a Havířov. Co se knihovny týče, je Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju nejstarší kulturní institucí ve městě. Byla založena v roce 1948 a původně působila v rámci knihovní sítě tehdejšího rybnického okresu. V 50. letech byla záštita nad knihovnou pověřena Okresní a městské veřejné knihovně v Wodzisławiu Śląskim (Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Wodzisławiu Śląskim). V roce 1963, kdy byly městu přiděleny městská práva, získala rovněž knihovna status městské knihovny. Od roku 1974 se ústředí Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju nachází na ul. Wielkopolskiej. V roce 2006 se součástí knihovny stala rovněž Universitas Litterarum – univerzitní knihovna, která vznikla s cílem uspokojit studijní potřeby studentů tří vysokých škol ve městě – Hornicko-hutnické akademie (Akademia Górniczo-Hutnicza), Akademie tělesné výchovy (Akademia Wychowania Fizycznego) a Slezské univerzity (Uniwersytet Śląski). Již 20 let zaujímá Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju díky šíři poskytovaných služeb a početné čtenářské základně první příčku mezi městskými knihovnami Slezského vojvodství. (8, 12)

3.3.3 Pobočky a oddělení Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju a jejich služby

Jak již bylo uvedeno výše, knihovnu tvoří – ústřední knihovna a 12 poboček. Následuje krátká charakteristika jednotlivých součástí.

Ústřední knihovna (ul. Wielkopolska)

Ústřední knihovnu tvoří půjčovna literatury pro dospělé, půjčovna literatury pro děti, půjčovna hudebně-fonografických sbírek, informačně-bibliografické oddělení a čítárna. (8)

- Půjčovna literatury pro dospělé – oddělení disponuje širokou nabídkou beletrie a populárně naučné literatury pro dospělé čtenáře, včetně studentů středních a vysokých škol. Informace jsou poskytovány přímo na místě nebo telefonicky. Jednou do měsíce pořádá půjčovna pro dospělé čtenářské soutěže. (8)
- Půjčovna literatury pro děti a mládež – oddělení nabízí pestrou škálu dětské literatury (beletrie, fantasy, populárně naučná literatura apod.). Kromě výpůjčních služeb organizuje řadu pravidelných akcí a aktivit zaměřených na dětského čtenáře. Patří

k nim ku příkladu: autorská setkání s významnými osobnostmi ze světa vědy, kultury, politiky a médií; oslavy Mezinárodního dne dětské knihy; „Bookcrossing“; hlasité předčítání pohádek spojené s různými formami umělecké činnosti; vzdělávací cyklus „*Dobré, protože ověřené*“ (Dobre, bo sprawdzone) promovící literaturu pro děti; multimediální knihovnické lekce a výlety do knihovny; pasování na čtenáře, happeningy a divadelní představení; integrační setkání (*Prázdniny s knihovnou* apod.); celoměstské recitační, pravopisné, výtvarné soutěže; novinářské dílny (*Chameleon*), literárně-výtvarné dílny (*Setkání s knihou, Klub knihomolů*), umělecké dílny (*Štěteček*) a fotografické dílny (*Zoomem jak nejlíp to jde*) apod. (8)

- Hudební oddělení (půjčovna hudebně-fonografických sbírek) – nabízí ca 27.000 hudebních či zvukových dokumentů na gramofonových/vinylových deskách, magnetofonových páscích, CD, DVD. Je umožněno jejich prezenční či absenční vypůjčení. Dále oddělení nabízí časopisy o hudební tematice, literaturu z oblasti hudby (encyklopedie, biografie atd.). Hudební oddělení disponuje taktéž uživatelskými stanicemi (místy) pro poslech hudby. K nejpoblárnějšim aktivitám, které oddělení realizuje, patří: hudební turnaj „*FAN*“; cyklus přednášek na téma příčin vzniku a možných způsobů léčby deprese „*Zvítěz nad depresí*“ (*Pokonaj depresję*); sérii akcí s názvem „*Hudební říjen*“ (*Muzyczny październik*) navazujících na Mezinárodní den hudby; hudebně-výtvarné dílny pro děti pod názvem „*Hudbou namalovaný*“ (*Muzyką malowane*); cyklus přednášek „*Hudební prezentace*“ (*Muzyczne prezentacje*) přibližujících čtenářům různé hudební styly a interpretý. Kromě uvedených dále oddělení pořádá hudební soutěže, autorská setkání, výstavy a knihovnické lekce. (8)
- Informačně-bibliografické oddělení a čítárna – nachází se zde více než 13.000 knihovních jednotek, které se vyznačují různorodou tematikou. Knihovní sbírka čítárny je jednou z nejbohatších (mezi knihovnami) v regionu. Čítárna nabízí ca 105 titulů periodik, zahrnujících jak celostátní noviny (*Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita* apod.), tak regionální tisk (*Nowiny, Rybnik po Godzinach* atd.), společensko-politické týdeníky (*Newsweek Polska, Polityka* apod.), ženské časopisy (*Claudia, Twój Styl* apod.), časopisy pro mládež (*Victor-Gimnazjalista*), populárně naučné či úzce profilované časopisy (*Puls Biznesu, Polityka Społeczna*), zájmová periodika (*Kino, Sport, National Geographic, Voyage* apod.), cizojazyčný tisk (*Living at Home, Cuisine & Vine De Fr.*). Uživatelům jsou k dispozici PC stanice s přístupem k internetu. Kromě toho mohou využít textového editoru, tiskárny či programu

sloužícího k editaci fotografií. Informačně bibliografické oddělení přikládá velký význam současným/historickým elektronickým či tištěným informačním zdrojům, kterým patří mezi jinými *System prawnych informacji LEX* (*System Informacji Prawnej LEX*), papírové/elektronické kartotéky předmětové, slavných osobností, filmových recenzí apod., digitalizované materiály vztahující se k historii a současnosti města Jastrzębie-Zdrój. Významným informačním zdrojem jsou rovněž knihy a časopisy vztahující se k Evropské unii. Kromě informačních a bibliografických služeb pořádá oddělení následující vzdělávací a kulturní aktivity: „*Na cestách vědy*“ (*Na ścieżkach nauki*) – cyklus přednášek pro studenty středních škol, jejichž cílem je popularizace vědecké a populárně naučné literatury, stejně jako podpora vzdělávacího procesu a podnícení studentů k pěstování vlastních zájmů; „*Salón spisovatelů*“ (*Salon pisarzy*) – série přednášek kladoucích si za cíl seznámení čtenářů s významnými polskými a zahraničními spisovateli a básníky, včetně jejich tvorby; „*Jsme odtud*“ (*Jesteśmy stąd*) – blok akcí (přednášek, workshopů, knihovnických lekcí, soutěží, výstav) s regionální tematikou, jejichž cílem je prohloubení znalostí o historii a současnosti města a regionu a posílení vazby k nim; „*Setkání s kulturou*“ (*Spotkanie z kulturą*) – setkání umožňující získání vědomostí o kultuře, a to v širokém kontextu (umění, filozofie, etiky, etnografie apod.). Cílem jednotlivých přednášek je budování vlastního názoru, podnícení kritických diskuzí a příprava uživatelů k důkladné četbě; knihovnické lekce – přizpůsobené úrovni mladých posluchačů, zaměřené na využívání knihovny a získávání informací. (8)

Universitas Litterarum

Knihovní sbírky této pobočky jsou určeny studentům Hornicko-hutnické akademie (Akademia Górniczo-Hutnicza) a Slezské univerzity (Uniwersytet Śląski). Nabídka literatury k vypůjčení obsahuje více než 3.600 svazků z oblasti pedagogiky a hornictví a 70 titulů časopisů (archivních i současných) z oblasti pedagogiky a hornictví. V půjčovně jsou k dispozici 4 PC stanice s přístupem k internetu. Součástí knihovny je rovněž internetová čítárna s 9 PC stanicemi s přístupem k internetu. (8)

Pobočka č. 1 (ul. Opolska)

Pobočka slouží jak dospělým, tak dětským uživatelům. Nabízí ca 91.500 knih, více než polovina z nich je určena žákům a studentům. Kromě knih je dostupných 24 titulů časopisů.

Knihovna je plně automatizovaná. Je využíván systém Prolib. Uživatelům jsou zpřístupněny počítače s internetem. Pobočka pořádá či se účastní různých forem kulturního života, ať již na lokální nebo celostátní úrovni. Pořádá výstavy, autorská setkání, organizuje vzdělávací aktivity a knihovnické lekce pro děti a mládež. (8)

Pobočka č. 2 (ul. Wiczaka)

Pobočka nabízí zhruba 24.000 svazků knih a více než 30 titulů periodik pro děti i dospělé. Časopisy jsou k dispozici v Novinovém salónku (Salonik Prasowy), který je spojen s kavárničkou „Da Vinci“. Dále knihovna zpřístupňuje 1.600 titulů audio knih na magnetonových páscích a CD pro nevidomé a slabozraké. Součástí pobočky je rovněž Galerie „Da Vinci“, ve které se konají výstavy malířství, sochařství a fotografie. Kromě výpůjčních služeb je prioritou knihovny propagace knihy a čtenářství a rozvoj uměleckých zájmů dětí, mládeže a dospělých. Pobočka je přizpůsobena tělesně postiženým. Je vybavena rampou a plošinou pro vozíčkáře. (8)

Pobočka č. 3 (ul. Krakowska)

Pobočka je rozdělena na půjčovnu pro dospělé, půjčovnu pro děti a čtenářský koutek. Souhrnně nabízí více než 300.000 svazků knih, druhově a obsahově různorodých. Dále je k vypůjčení 14 titulů periodik. Pobočka nabízí přístup k internetu zdarma. Specifikem knihovny je snaha o sblížení generací, a to prostřednictvím šachů a vyšívání. Dospělí jsou vyzýváni, aby sdíleli svoje schopnosti s mladou generací. Slouží k tomu workshopy, setkání, šachové turnaje apod. (8)

Pobočka č. 4 (ul. Turystyczna)

Tato pobočka sídlištního typu slouží všem věkovým kategoriím. Disponuje ca 21.000 knihovním fondem, který spolu s 13 tituly periodiky nabízí svým uživatelům. Knihovna provozuje komplexní informační činnost. (8)

Pobočka č. 5 (ul. Jasna)

Tato pobočka sídlištního typu slouží všem věkovým kategoriím. Zpřístupňuje 18.000 titulů knih a 13 titulů časopisů. Při knihovně působí *Klub mladých přátel knihovny (Klubik Przyjaciół Biblioteki)*, který slouží rozvoji literárních a uměleckých zájmů dětí a mládeže. (8)

Pobočka č. 6 (ul. Wiejska)

Pobočka nabízí ca 17.000 knih a 9 titulů periodik pro dospělé, děti a mládež. Pro nejmladší čtenáře připravuje pobočka výtvarný klub „Gif“ a pro předškoláky jsou organizovány výtvarné dílny spojené s hlasitým předčítáním pod názvem „*Čtení na snídani*“ (*Czytanie na śniadanie*). (8)

Pobočka č. 7 (ul. Cieszyńska)

Pobočka zpřístupňuje zhruba 14.000 knih a 7 titulů časopisů pro dospělé, děti a mládež. Každý měsíc jsou v knihovně pořádány soutěže pro děti a knihovnické lekce. (8)

Pobočka č. 9 (ul. Wodeckiego)

Pobočka disponuje ca 21.200 knihovními jednotkami a zpřístupňuje 17 titulů periodik. Zohledněny jsou všechny věkové kategorie. Knihovna nabízí přístup k internetu. Pro vyhledávání je možno využít jak tradiční, tak elektronický katalog knihovny a elektronické databáze. Knihovna vede pravidelné divadelní, výtvarné a ekologické dílny pro děti. Realizuje knihovnické lekce s prvky biblioterapie a pedagogiky hry. (8)

Pobočka č. 10 (ul. Reja)

Pobočka nabízí ca 26.000 knih a 12 titulů periodik pro dospělé, děti a mládež. Speciální pozornost je věnována práci s dětmi a mládeží a popularizaci knihy a čtenářství. Pro děti a mládež připravuje vzdělávací a kulturní aktivity, tematické přednášky, knihovnické lekce, výtvarné kroužky a další. Knihovna je vybavena moderní výpočetní technikou. Nabízí bezplatný přístup k internetu a jiné počítačové služby. (8)

Pobočka č. 14 (ul. Brzechwy)

Pobočka zpřístupňuje celkem 32.000 knih a 14 titulů periodik pro děti a dospělé. Realizuje různorodé formy kulturní činnosti, které mají za cíl rozvíjení individuálních zájmů dětí a pěstování čtenářských návyků mezi dětmi a mládeží. Knihovna organizuje knihovnické lekce, čtenářské soutěže, divadelní a výtvarné dílny a další. (8)

Pobočka č. 16 (ul. B. Czecha)

Pobočka nabízí ca 16.000 knih a 12 titulů periodik pro dospělé, děti a mládež. Každý měsíc pořádá výtvarné a čtenářské soutěže, knihovnické lekce. (8)

3.3.4 Vzdělávací činnost knihovny

Městská knihovna v Jastrzębiu-Zdroju provozuje celou řadu vzdělávacích (edukačně-kulturních, volnočasových) aktivit sloužících všem věkovým kategoriím jejich uživatelů. Uvedme si nyní některé z nich.

3.3.4.1 Jazyková zóna (Strefa językowa)

Pod pojmem „Jazyková zóna“ je myšlena iniciativa knihovny orientovaná na výuku tří světových jazyků – angličtiny, němčiny a italštiny. Některé jazykové kurzy jsou zpoplatněny částkou 5/10 Zł za hodinu. (8)

- Kurz anglického jazyka – je určen všem věkovým kategoriím zájemců. Od malých dětí, přes žáky a studenty ZŠ a SŠ, až pro dospělé. Jednotlivým skupinám je kurz dále uzpůsoben na míru, berouc v potaz specifika a potřeby těchto skupin a konkrétních jednotlivců. Kurzy jsou určeny ku příkladu těm, kteří se chystají za prací či odpočinkem do zahraničí, potřebují angličtinu ve svém profesním životě, chtějí „oprášit“ svoji angličtinu ze školy či žákům a studentům, kteří potřebují pomoc s vypracováním domácích úkolů a přípravou na testy a prověrky z anglického jazyka. (8)
- Kurz německého jazyka – je určen v první řadě začátečníkům z řad dětí, mládeže a dospělých. Stejně jako je tomu v případě anglického jazyka, slouží ku příkladu těm, kteří se chystají za prací či odpočinkem do zahraničí či žákům, kteří potřebují poradit s domácím úkolem a přípravou na test do školy. (8)
- Kurz italského jazyka – je zaměřen na děti, kterým je určen kurz pro začátečníky a mládež, pro kterou je připraven kurz pro středně pokročilé. (8)

3.3.4.2 Prázdninová Akademie – učíme se po celý život

Projekt *Prázdninová Akademie – učíme se po celý život* (*Wakacyjna akademia – uczymy się przez całe życie*) realizuje Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju díky velkému zájmu ze strany veřejnosti již od roku 2002. Aktivity v rámci prázdninové akademie jsou adresovány mládeži a dospělým, přičemž nabízejí velmi různorodý volnočasový program nalézající se na

pohraničí umění, terapie a vzdělávání. Jejich cílem je umožnit rozvoj osobnosti jednotlivce, a to díky mezilidským kontaktům a skupinovým aktivitám. Program prázdninové akademie je rozdělen tak, že každý týden je zaměřen na jinou oblast a jednotlivé aktivity jsou vedeny kvalifikovanými odborníky z dané oblasti. Účastníci projektu si tak mohou zvýšit svoje znalosti/dovednosti v určité oblasti, stejně jako mohou nalézt novou oblast svého zájmu (koníček) a aktivně, plnohodnotně strávit svůj volný čas. V červenci a srpnu 2010 r. se mohli zájemci účastnit tanečních dílen, výtvarných dílen – malování na sklo, dietetických a kosmetických setkání či cvičení z oblasti interpersonální komunikace. (8, 13)

3.3.4.3 Univerzita třetího věku

Univerzita třetího věku v Jastrzębiu-Zdroju působí od roku 2001. V současné době se přednášek (a jiných setkání) účastní zhruba 400 osob. 80% studentů tvoří ženy. Věk posluchačů se pohybuje od 45 let výše, přičemž 90% studentů tvoří důchodci. Co se úrovně dosaženého vzdělání týče, největší procento studentů má střední vzdělání. (8, 14)

Přednášky v rámci Univerzity třetího věku se konají jednou týdně. Tématika je velmi různorodá (od psychologie, literatury, přes chemii a medicínu až po historii tance) a je přizpůsobena potřebám a zájmům posluchačů. Každoročně se studenti jako hosté účastní rovněž přednášek na Jagiellonské univerzitě v Krakově (Uniwersytet Jagielloński) či Slezské univerzitě v Katovicích (Uniwersytet Śląski). (8, 14)

Počet posluchačů na přednáškách přesahuje 100 osob. Z kapacitních důvodů jsou studenti od roku 2005 rozděleni do dvou skupin. Kromě širokého spektra přednášek se mohou studenti Univerzity třetího věku účastnit i cvičení, a to z anglického nebo německého jazyka či také ze základů práce s počítačem. Kromě přednášek a cvičení vznikly z iniciativy samotných posluchačů různě zaměřené sekce sdružující osoby s podobnými zájmy – divadelní skupina, výtvarná skupina, pěvecký soubor, turistická sekce, sportovní sekce, kulinářská skupina. Posluchačům Univerzity třetího věku jsou dále umožněny rekreační výjezdy sloužící poznávacím a integračním cílům. Mohou se účastnit také dalších forem kulturní aktivity organizovaných knihovnou. (8, 14)

Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju se do spolupráce s Univerzitou třetího věku v Jastrzębiu-Zdroju zapojila v roce 2009. Univerzitě byla zpřístupněna plně vybavená místnost, která slouží pro vyřizování administrativních záležitostí studentů. Posluchači rovněž

využívají místnost, ve které se dvakrát týdně konají přednášky/cvičení a také počítačovou studovnu v Universitas Litterarum, kde jsou jednou týdně vedeny počítačové kurzy. (13)

4. Příhraniční spolupráce mezi knihovnami v rámci Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński

Stěžejním bodem pro vznik a rozvoj soustavné, trvale udržitelné spolupráce kulturních institucí, v tom knihoven, v rámci euroregionu je z hlediska praxe uzavření dohody o spolupráci mezi partnerskými městy či samotnými institucemi. České knihovny, které v současné době spolupracují s polskými knihovnami v rámci Euroregionu, si hluboce uvědomují smysl a přínos této spolupráce. Zároveň jsou si vědomy neustálé nutnosti shánět finanční prostředky, z nichž jsou různé formy vzájemné spolupráce financovány.

Abychom pochopili přínos příhraniční spolupráce knihoven pro místní komunity, v rámci nichž a pro něž knihovny působí, podívejme se nyní na aspekty ovlivňující život v Euroregionu Těšínské Slezsko, zejména tedy v jeho české části.

4.1 Historicko-politické a kulturně-jazykové aspekty Euroregionu jako východisko pro příhraniční spolupráci knihoven

Oblast současného Těšínského Slezska má hluboké historické a kulturní tradice. Jeho strategický význam je patrný již od starověku, kdy jím procházela tzv. „měděná stezka“ vedoucí z jihu, z Uher, podél Váhu, Olše (Olzy) a Odry až do polského přístavního města Štětína (Szczecin). Tuto obchodní stezku využívali kromě Slováků a Uhrů rovněž národy žijící u Středozemního moře (1). Těšínské knížectví, jako součást většího geografického celku – Slezska mělo vždy znatelný kulturní a civilizační význam („Lux ex Silesia“), zejména v intelektuální oblasti (1). Citujme významného polského jazykovědce, D. Kadłubce, který uvádí: „*Nikoli náhodou se v této staré piastovské oblasti objevilo první polské slovo, zrodil se Floriánský žaltář, jedna z nejdůležitějších staropolských památek*“ (2). O kulturní síle a vzdělanosti obyvatel Slezska svědčí rovněž fakt, že „*se Slezané již ve 13. století hrnuli na italské univerzity, následně na pražskou, založenou Karlem IV. a po obnovení Krakovské akademie se spolu s Čechy masivně vzdělávali pod Wawelem*“. Kromě toho „*se přes Slezsko prolínaly husitské a později české jazykové vlivy, které se staly vzorem pro polštinu. Tento proces byl rovněž obrácený, zejména po Bílé Hoře a době následující, kdy stav českého jazyka probouzejícího se z letargie ovlivňovaly polonismy*“ (2).

Těšínské Slezsko bylo již od středověku zdrojem svárů mezi Polskem, Českem a Německem. Kromě nemnoha negativních dopadů této skutečnosti, jsou viditelná rovněž pozitiva, ke kterým patří ku příkladu kulturní a jazykové bohatství regionu.

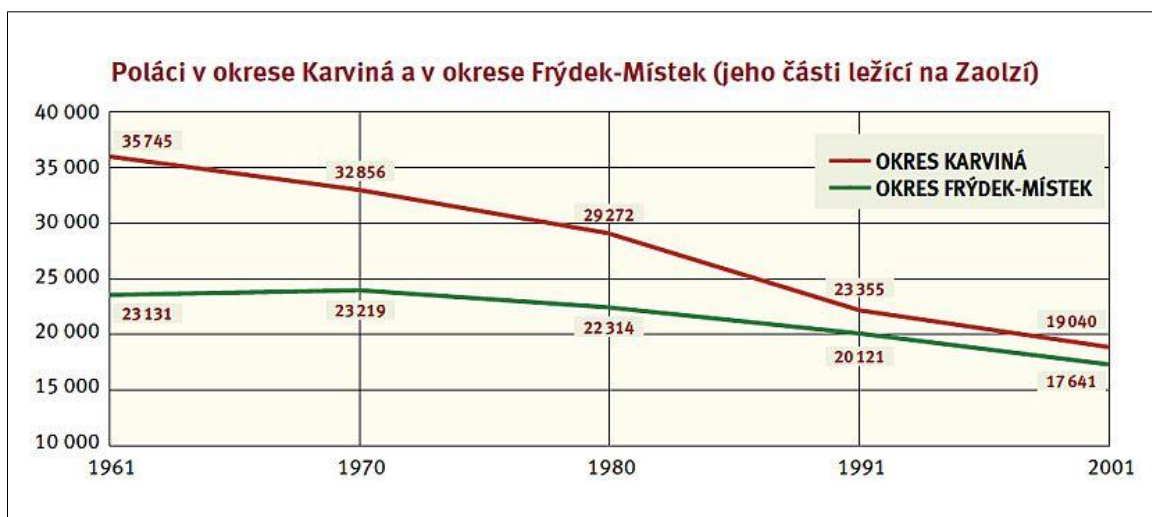
Výrazným specifikem české části Euroregionu Těšínské Slezsko je beze sporu početná a kulturně aktivní polská národnostní menšina a existence stále živého těšínského nářečí, místními zvaného „po naszymu“. Nyní si v krátkosti přiblížíme otázku Poláků v české části Euroregionu, jelikož právě přítomnost této početné národnostní menšiny spolu s existencí jazykového systému podobného polštině – těšínského nářečí, byly jedním z impulsů pro navázání spolupráce mezi českými a polskými knihovnami na Těšínském Slezsku.

4.1.1 Poláci v české části Euroregionu Těšínské Slezsko

Přítomnost Poláků v české části Těšínského Slezska není výsledkem migrace, nýbrž je podmíněna častými geopolitickými změnami v minulosti. Poláci na českém Těšínsku proklamují polskou národnost, jsou však českými občany, dodržují zákony České republiky a oproti svým českým spoluobčanům hovoří kromě češtiny i polštinou a lze je tak považovat za bilingvní.

Poláci v ČR, zejména tedy v Moravskoslezském kraji a obzvláště pak na Těšínském Slezsku, mají vlastní státem podporované organizace, školy, masová média, divadlo a další.

Dle webových stránek vlády ČR činí počet příslušníků polské národnosti kolem 70.000 osob. V této cifře jsou započítáni jak občané mající polskou státní příslušnost a mající v České republice trvalý pobyt (či jinou formu pobytu), tak Poláci s českou státní příslušností, kterou je nutno zasadit do historického kontextu (viz historie území Těšínského Slezska). Na základě sčítání lidu v roce 2001 se k polské národnosti přihlásilo 52.095 obyvatel ČR (oproti pouhým 386 osobám, které se při sčítání lidu v roce 2002 v Polsku přihlásily k české národnosti, více informací viz <http://www.czesi.pl/content/view/163/152/lang,pl/>). Jak je dále uvedeno na webu vlády, zhruba 80% občanů polské národnosti žije na území Těšínského Slezska (3). Zajímavým pohledem na polskou národnost menšinu (kdysi většinu) ze statistického hlediska je studie B. Małysze „*Od většiny k menšině. Poláci na Těšínsku ve světle statistiky*“ (4), která prostřednictvím grafů a tabulek znázorňuje a porovnává výsledky sčítání lidu v letech 1880 až 2001, přičemž mapuje soustavný pokles Poláků na českém Těšínském Slezsku. Pro znázornění současného stavu počtu Poláků v okresech Karviná a části okresu Frýdek-Místek, které tvoří českou část Euroregionu, použijme graf (viz Graf 1):

Graf 1 : Poláci na českém Těšínském Slezsku
Zdroj: B. Malysz „Od většiny k menšině ...“

Co se týče počtu Poláků ve městech Třinec, Český Těšín, Karviná a Havířov, v nichž sídlí knihovny charakterizované v této práci, stav je následující (viz Tab. 6):

	Počet obyvatel (2001)	Z toho polské národnosti
Třinec	38.953	6.892 (17,69%)
Český Těšín	26.429	4.257 (16,11%)
Karviná	65.141	5.250 (8,06%)
Havířov	85.855	2.881 (3,36%)

Tab. 6: Počet občanů polské národnosti ve městech T., Č. T., K., H.
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Českého statistického úřadu
(<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/555088?OpenDocument>)

Polská národnostní menšina v ČR vyvíjí rozsáhlou zejména kulturně osvětovou činnost. Existuje kolem 30 občanských sdružení, z nichž dva jsou ty stěžejní – Kongres Poláků v České republice a Polský kulturně osvětový svaz v ČR (známý pod zkratkou PZKO). (3)

Kongres Poláků je organizací zastupující zájmy polské menšiny ve vztahu k většinové společnosti, orgánům státní správy/samosprávy a hromadným sdělovacím prostředkům, a také zastřešující organizací koordinující činnost polských spolků v ČR. Kongres vydává periodikum „Głos ludu“ a knihy polských autorů působících v ČR, organizuje diskuze, školení, besedy s politiky a další. (3)

Kromě výše uvedených aktivit se Kongres Poláků podílí na projektu *Bibliotheca Tessinensis* (5). Jedná se o vysoce odbornou nekomerční vydavatelskou sérii vztahující se k historii Těšínského Slezska. Latinského názvu bylo užito s cílem rozšířit okruh potenciálních příjemců a dát této sérii nadnárodní ráz. Bibliotheca Tessinensis vznikla z iniciativy *Książnicy Cieszyńskiej*. Ta ke spolupráci vyzvala Dokumentační středisko Kongresu Poláků v České

Republice (Ośrodek dokumentacyjny Kongresu Polaków w Republice Czeskiej). Od svého počátku má Bibliotheca Tessinensis dvě mutace – Series Polonica a Series Bohemica. Za první uvedenou má zodpovědnost Książnica Cieszyńska, za vydávání druhé zodpovídá Dokumentační středisko. Plánováním a koordinací průběhu celého projektu se zabývají ředitel Książnicy a předseda Kongresu Poláků. První dva díly Bibliotheca Tessinensis mohly vzniknout díky grantu z Evropské unie, a konkrétně dotaci z Fondu malých projektů v rámci Programu příhraniční spolupráce Phare Polsko – Česká republika 2000 v Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński. Rovněž další dva díly série byly financovány EU z prostředků Fondu mikroprojektů Interreg III Česká republika – Polsko v Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński, a to v rámci projektu „Společné zdroje“ („Wspólne źródła“). (5)

PZKO je nejpočetnější polskou organizací sdruženou v Kongresu Poláků (ca 16.000 členů). Polský kulturně osvětový svaz si od dob svého vzniku v roce 1947 vybudoval rozsáhlou organizační strukturu (Hlavní výbor PZKO, 87 místních skupin, historická, taneční, divadelní a literárně-umělecká sekce apod.). V rámci spolku fungují desítky pěveckých, tanečních a divadelních souborů. PZKO rovněž každoročně organizuje akci pod názvem „*Gorolski Świątko*“ v Jablunkově, folklorní akci, která je co se rozsahu týče, největší společensko-kulturní událostí polské národnostní menšiny v ČR. „Horalský svátek“ se koná v rámci spolupráce na česko-polském pomezí jako součást tzv. *Týdne beskydské kultury*. (3)

Co se týče polskojazyčných knihovních fondů v českých knihovnách Euroregionu, ty jsou umístěny v 15 městských či místních knihovnách se 41 pobočkami. Přední místo v tomto směru zaujímá Regionální knihovna Karviná (konkrétně tedy Středisko polské literatury), která kromě zprostředkování početného fondu literatury v polštině metodicky řídí polské odbory jednotlivých městských a místních knihoven. (6)

Prioritou Poláků v ČR je zachovat polskou kulturu a tradice a vytvořit z českého Těšínského Slezska (Zaolží) „kulturní most“ mezi Polskem a Českou republikou (3).

4.1.2 Těšínské (slezské) nářečí

Dalším specifikem dnešní české části Euroregionu (Zaolží) je existence tzv. slezského nářečí (ekvivalent – těšínské nářečí, někdy rovněž slezsko-polské nářečí) zvaného „po naszymu“, které jako celek spadá do polského jazykového systému (7). Toto nářečí vykazuje jazykové a mluvnické znaky typické pro lašská nářečí, je tedy zařazeno do lašských dialektů

podskupiny česko-polského smíšeného pruhu, přičemž varianty nářečí se nepatrně liší v závislosti od regionu (Bohumínsko, Těšínsko, Třinecko, Jablunkovsko) (8). Małysz uvádí, že se „*těšínské nářečí rozvíjelo nezávisle na měnících se úředních jazycích (myšleno latinu, němčinu, češtinu) a podle některých badatelů bylo v XVI. století prakticky totožné se spisovnou polštinou tehdejší doby*“ (9). Dnešní podoba těšínského nářečí je stále protkaná četnými archaizmy, které ze současné obecné polštiny již dávno vymizely (8). Nářečí je tak jakousi směsicí staropolštiny, němčiny a češtiny, tedy jazyků, které v průběhu věků s geopolitickými změnami území Těšínského Slezska měly pro něj zásadní význam. Jak ve své práci výstižně podotýká Raszka: „*Těšínské nářečí zachovalo řadu dávných charakteristik polského jazyka. Navzdory vnějším vlivům, přejímání slov z češtiny, slovenštiny či němčiny, zůstalo polským nářečím. A nejen to, ve svém základním jádru dokázalo zachovat velké množství staropolských slov, a také mnoho starých polských mluvnických a gramatických vlastností. S ohledem na tyto skutečnosti je těšínské nářečí cenným svědectvím historie polštiny a jejich vazeb se sousedícími národy a jazyky*“ (10). Slezské nářečí na polské straně hranice se postupně, avšak přirozeně integrovalo se spisovnou polštinou (8).

Těšínské nářečí je na českém Těšínském Slezsku využíváno v každodenní mluvě. Není troufalé říci, že jej zde zná téměř každý, a to bez ohledu na to, zda se považuje za Poláka nebo Čecha, nebo jestli nářečí aktivně používá či nikoliv. Mnozí starší občané menších obcí komunikují téměř výhradně tímto nářečím. Těšínské nářečí, jak již bylo zmíněno výše, se velmi podobá polštině (obohacené o bohemizmy a germanizmy). Z tohoto důvodu téměř všichni občané české části Euroregionu rozumějí polsky a rovněž Poláci obývající polskou část Euroregionu rozumějí těšínskému nářečí. Půda pro spolupráci knihoven obou částí Euroregionu je tedy připravena.

4.1.3 Souvislosti

Jak jsme uvedli výše, neopominutelnou součástí a specifikem české části Euroregionu Těšínské Slezsko je přítomnost početné polské národnostní menšiny, která však na Těšínsko nepřesídlila z Polska, nýbrž je s tímto územím spjata odjakživa, a rovněž existence stále hojně používaného těšínského (slezského) nářečí.

Jazyk, jakožto prostředek komunikace je beze sporu podstatným prvkem při vytváření vazeb, spolupráce. Ačkoliv se čeština a polština jakožto jazyky vycházející ze stejného základu a spadající do kategorie západoslovanských jazyků dosti podobají, průměrný český občan ze středních Čech či jeho polský protějšek ze středního Polska si navzájem příliš nerozumějí

a často nastává paradoxní situace, kdy se spolu začnou dorozumívat anglicky. Česko-polské pohraničí s jeho společnou historií a jazykem, se v tomto ohledu liší. Vezmeme-li v potaz existenci těšínského nářečí, které mnoho českých i polských jazykovědců řadí do polského jazykového systému, je komunikace mezi občany celého Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński dosti jednoduchá, dorozumí se tak téměř každý.

V následujících subkapitolách se budeme zabývat přeshraniční spoluprací Regionální knihovny Karviná s polskými knihovnami, obzvláště pak Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju a spoluprací Městské knihovny Český Těšín s Městskou knihovnou v Cieszynie. Na spolupráci s knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju se podílelo původně Středisko polské literatury Regionální knihovny Karviná, teprve po několika letech se do spolupráce zapojila karvinská knihovna jako taková. Spolupráce těšínské a cieszyňské knihovny, byla původně spjata (a stále je) s výměnou dokumentů, čili zpřístupňováním knih uživatelům partnerské knihovny. Poláci v Českém Těšíně se tak nemusí omezovat pouze na polskou literaturu z fondu českotěšínské knihovny, ale mohou si zdarma vypůjčovat knihy z Městské knihovny v Cieszynie. Stejně tak uživatelé cieszyňské knihovny mohou „sáhnout“ po knize z regálu Městské knihovny Český Těšín.

Ostatní české knihovny charakterizované v této práci (tedy Městská knihovna Havířov a Městská knihovna Třinec) navázanou spoluprací s knihovnami v Polsku nemají. Nicméně disponují polskými fondy, a tak účelně slouží polské komunitě ve svém městě. Knihovníci všech knihoven Euroregionu se vzájemně stýkají na společných knihovnických akcích pořádaných Městskou knihovnou v Cieszynie nebo Městskou knihovnou Český Těšín.

4.2 Příhraniční spolupráce na příkladu Regionální knihovny Karviná a Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju

Regionální knihovna Karviná se v porovnání s ostatními knihovnami v české části Euroregionu vyznačuje rozsáhlou a různorodou spoluprací s knihovnami na polské straně hranice. Citujme vedoucí Střediska polské literatury karvinské knihovny, Helenu Lechowicz: „*Spolupráce RKK (Regionální knihovna Karviná) s knihovnami v Polsku probíhá na mnoha úrovních a netýká se pouze jedné partnerské instituce na území Polska. Je to výsledkem toho, že město Karviná jako nadřazený orgán udržuje partnerské kontakty s několika městy v příhraniční oblasti. Město Karviná podepsalo smlouvu o spolupráci se čtyřmi městy. Jedná se o Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Wodzisław Śląski a Jaworzno.*“ (11). Jak dále autorka uvádí, důležitým motivačním faktorem této spolupráce je možnost získání finanční podpory z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj (Fond mikroprojektů INERREG III A CZ-PL pro oblast Euroregionu Těšínské Slezsko), z něhož je ostatně většina společných projektů financována (11).

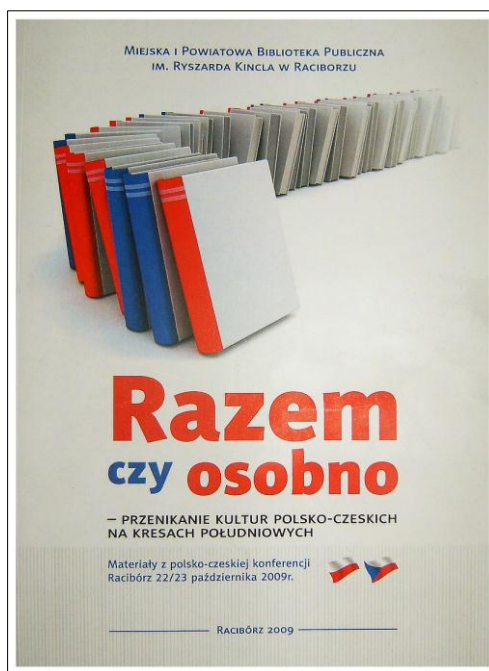
V 80. letech XX. století navázala Regionální knihovna Karviná spolupráci s Městskou a okresní veřejnou knihovnou ve Wodzisławu. Začátky spolupráce se omezovaly na poskytování souborů čtených knih pro uživatele Střediska polské literatury karvinské knihovny, příležitostné návštěvy, vzájemnou účast na konferencích a účast v komisích oceňujících díla ve společných soutěžích. Rok 2009 přinesl spolupráci na prvním společném projektu pod názvem „*Literární jaro nad Odrou*“ (*Literacka wiosna nad Odrą*). Projekt probíhal od března do června. Regionální knihovna Karviná se stala partnerem Městského úřadu ve Wodzisławu. Ten projekt připravil a podal žádost o finanční podporu z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Hlavním realizátorem projektu se pak stala wodzisławská městská knihovna. V rámci projektu byla v Městské knihovně ve Wodzisławu prezentována česká literatura, děti z Wodzisławu měly možnost se seznámit s tvorbou folkloristy Józefa Ondrusze apod. (11)

Ke konci 90. let XX. století započala karvinská knihovna spolupráci s Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju, s níž ji v současné době pojí nejužší spolupráce. Jelikož se toto téma nedá shrnout do několika vět, je mu vyhrazena samostatná subkapitola.

Doposud nejrozsáhlejším projektem, na němž se Regionální knihovna Karviná kdy podílela, je projekt *Elektronického bibliografického slovníku Těšínského Slezska*, na kterém v roce

2001 spolupracovala s Książnicą Cieszyńską. Více o tomto projektu viz subkapitola Elektronický bibliografický slovník Těšínského Slezska.

V roce 2009 se karvinská knihovna stala partnerem Městské a okresní knihovny Ryszarda Kincla v Raciborzi při realizaci dvou projektů spolufinancovaných z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj. Jednalo se o srpnový „Polsko-český konvent čtenářů fantastiky GOBLIKON 2009“ a říjnovou konferenci „Spolu nebo zvlášť – prolínání polsko-české kultury v oblasti jižního pohraničí“ (*Razem czy osobno – przenikanie kultur polsko-czeskich na kresach południowych*). U příležitosti polsko-české konference *Spolu nebo zvlášť* byl vydán sborník příspěvků (viz Obr. 10). V případě obou uvedených projektů se význam Regionální knihovny Karviná omezil na organizační výpomoc – zajištění účasti přednášejících a autorů z ČR, propagaci událostí v ČR, zajištění účasti českých účastníků na akcích. (11)

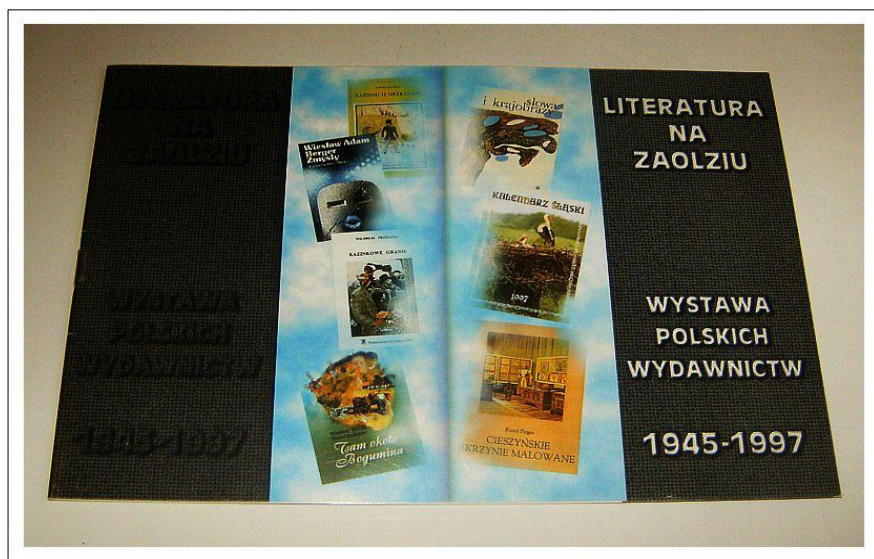
Obr. 10: Sborník z konference *Razem czy osobno*
Zdroj: vlastní

4.2.1 Spolupráce Regionální knihovny Karviná s Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju

Počátky spolupráce dvou největších knihoven v Euroregionu, Regionální knihovny Karviná a Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju, sahají ke konci 90. let XX. století a bezprostředně navazují na partnerskou dohodu uzavřenou v roce 1995 mezi městy Jastrzębie-Zdrój a Karviná. Oba města spojují lázeňské a hornické tradice, průmyslově-těžařský charakter a panelové domy ze 70. let XX. století. (12)

Prvotní spolupráce knihoven na konci 90. let minulého století se zakládala na vzájemných návštěvách knihovníků, sdílení zkušeností z oblasti automatizace knihovnických procesů, prezentaci regionální tvorby, společných výstavách a propagaci knih (12). Regionální knihovna v Karviné, zejména tedy její polské oddělení, se prostřednictvím Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju nechalo inspirovat projektem *Celé Polsko čte dětem* (Cała Polska czyta dzieciom, rok vzniku: 1998) ještě předtím, než začal obdobný projekt fungovat v českých reáliích, a to pod podobným názvem – *Celé Česko čte dětem* (rok vzniku: 2007). (13)

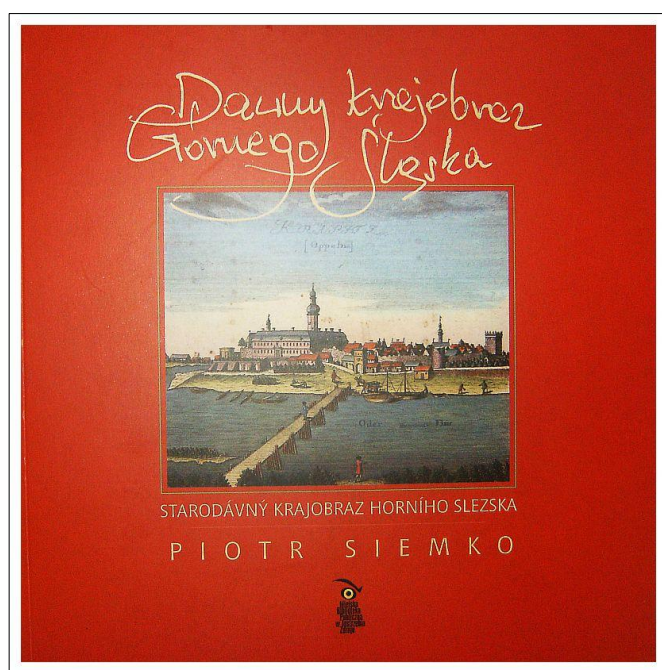
Nejvýznamnější společný počin z konce 90. let představovala výstava pod názvem „*Literatura na Zaolziu 1945-1997*“ probíhající od 11. do 15. května 1998 (13), jejímž cílem bylo prezentovat souhrnnou publikační činnost Poláků v české části Těšínského Slezska (tzv. Zaolzí – Zaolzie, viz první kapitola této práce). Středisko polské literatury Regionální knihovny Karviná spolu s Dokumentačním střediskem Kongresu Poláků v ČR (Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w RC) vydalo k této výstavě katalog (viz Obr. 11). (14)

Obr. 11: Katalog k výstavě „*Literatura na Zaolziu 1945-1997*“
Zdroj: vlastní

V roce 1999 obhájila Mirela Przybyła, studentka Jagiellonské univerzity v Krakově (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie), v současné době knihovnice v Městské veřejné knihovně v Jastrzębiu-Zdroju, diplomovou práci pod názvem *Středisko polské literatury Regionální knihovny Karviná (Oddział Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie)*, 15). Ačkoliv se tato skutečnost nedá bezprostředně pokládat za formu spolupráce mezi popisovanými knihovnami, bezpochyby přispěla k formování dobrých vztahů mezi karvinskou (zejména pak Střediskem polské literatury) a jastrzębskou knihovnou.

Cestu dalším významným projektům knihoven v Karviné a Jastrzębiu-Zdroju otevřel vstup České republiky a Polska do Evropské unie v roce 2004. Díky evropskému dotačnímu programu INTERREG III realizovaly knihovny v roce 2006 projekt pod názvem „Starodávny krajobraz Horního Slezska“ (Dawny krajobraz Górniego Śląska). Výsledkem společného projektu bylo vydání dvoujazyčné publikace, která zachycuje krajinu Horního Slezska od XV. do poloviny XIX. století, a to prostřednictvím grafiky a kresby (viz Obr. 12). Autorem knižního zpracování se stal Piotr Siemko, jastrzębský sběratel, který publikaci sestavil na základě své sbírky. Vydání knihy doprovázela ku příkladu výstava grafiky a kresby Siemka ve výstavních prostorách Regionální knihovny Karviná a setkání s autorem publikace (viz plakát – Příloha č. 8). (11)

Obr. 12: Kniha „Dawny krajobraz Górniego Śląska“
Zdroj: vlastní

Zatímco na konci 90. let XX. století a v prvním desetiletí XXI. století probíhala interakce Regionální knihovny Karviná s Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju zejména prostřednictvím Střediska polské literatury, rok 2010 naskytl oběma knihovnám novou, širší dimenzi spolupráce, kdy se do projektů zapojila karvinská knihovna jako taková (13). V tomto roce proběhl společný projekt s názvem „BezGRAnicznie GRAfficzn, polsko-czeskie artystyczne spotkania młodzieży“ (Graffiti bez hranic, polsko-česká umělecká setkání mládeže), který se těšil značnému zájmu ze strany mládeže a pro svou unikátnost mu bude věnována samostatná subkapitola. Taktéž v roce 2010 byl zahájen další projekt – Česko-polské setkávání seniorů Karviné a Jastrzembia Zdrój, na nějž se rovněž podíváme v samostatné subkapitole. Zatímco vedoucím partnerem (leading partner – terminologie EU)

v předcházejícím projektu pro mládež byla Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju, vedoucím partnerem projektu pro seniory se stala Regionální knihovna Karviná. Oba projekty byly financovány z prostředků Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika – Polská republika v rámci Fondu mikroprojektů Evropského fondu pro regionální rozvoj.

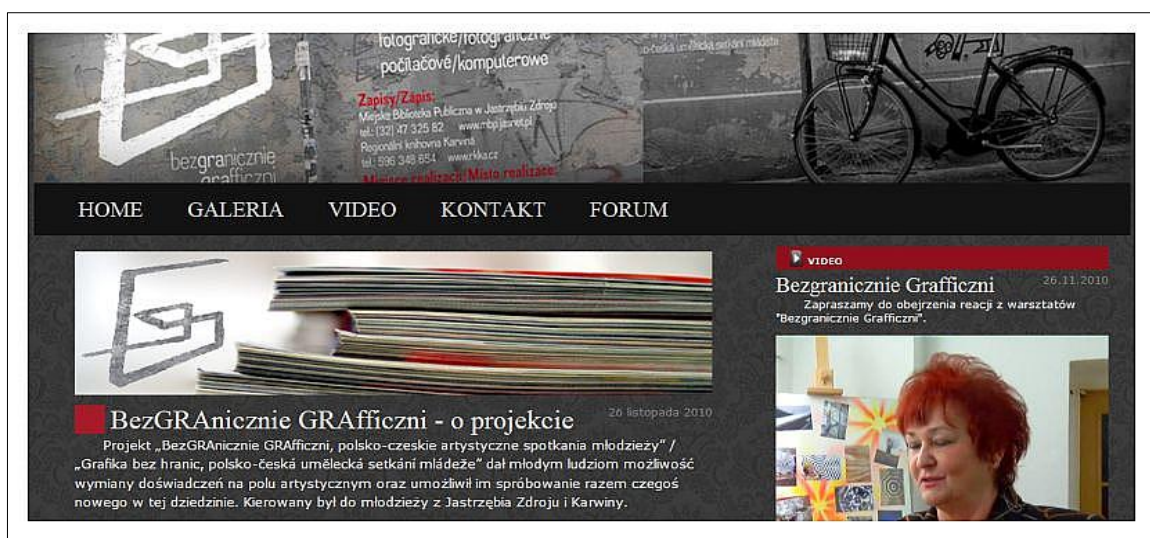
Na konec zmiňme iniciativu Městského úřadu Jastrzębia-Zdroju a Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju, díky nimž byla v období od 1. dubna do 19. května 2010 uspořádána výtvarná soutěž pro studenty víceletých gymnázií a SŠ „*Soused z druhé strany Olzy*“ (*Sąsiad zza Olzy*). Soutěž byla zorganizována v rámci projektu „*Sejděme se na druhé straně hranice*“ (*Spotkajmy się po drugiej stronie granicy*), který byl realizován společně s městem Karviná. Stejně jako tomu bylo u projektu *Graffiti bez hranic* a projektu *Česko-polské setkávání seniorů*, rovněž tento projekt obdržel finanční prostředky z Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika – Polská republika v rámci Fondu mikroprojektů Evropského fondu pro regionální rozvoj. Cílem výtvarné soutěže bylo zviditelnění partnerské spolupráce měst Jastrzębie-Zdrój a Karviná a podněcení mladých k tvůrčí činnosti. Výstupem bylo vytvoření plakátů propagujících 15letou spolupráci obou měst, vyhodnocení těch nejlepších a následně jejich vystavení v prostorách městského úřadu. Výstava plakátů se stala součástí oslav 15letého jubilea spolupráce Jastrzębia-Zdroju a Karviné probíhajících v červnu 2010. (16)

4.2.1.1 Grafika bez hranic, polsko-česká setkání mládeže

Žadatelem a vedoucím partnerem projektu „*Grafika bez hranic, polsko-česká setkání mládeže*“ realizovaného od června do prosince r. 2010 (včetně fáze příprav a vyhodnocování projektu, samotné tvůrčí dílny a vernisáže probíhaly od září do listopadu) se stala Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju, která ke spolupráci na projektu přizvala svou partnerskou knihovnu – Regionální knihovnu Karviná. Osobou zodpovědnou za řízení celého projektu byla ředitelka jastrzębské knihovny, Maria Kucharska. Osobou zodpovědnou za realizaci příslušné, předem vymezené, části projektu se stala ředitelka karvinské knihovny, Halina Molinová. Fyzická realizace projektu byla zasazena do prostředí měst Jastrzębie-Zdrój a Karviná, měst, kde většina obyvatel žije v panelových domech na sídlištích a denně se setkává s vandalizmem v podobě graffiti. Projekt byl adresován karvinské a jastrzębské mládeži ve věku od 13 do 20 let, již chtěl ukázat, že graffiti není pouze vandalským aktem vyjadřujícím negativní emoce, ale rovněž formou umění a tvůrčí exprese (12). Navržená forma aktivit umožnila mladým lidem rozvinout jejich umělecké a komunikační dovednosti

a schopnost týmové práce, pobídla ke změně způsobu trávení volného času a zahájení tvůrčí činnosti (7). Hlavním cílem projektu bylo podpořit rozvoj spolupráce mezi mladými po obou stranách hranice. Dílčími cíli pak bylo (12):

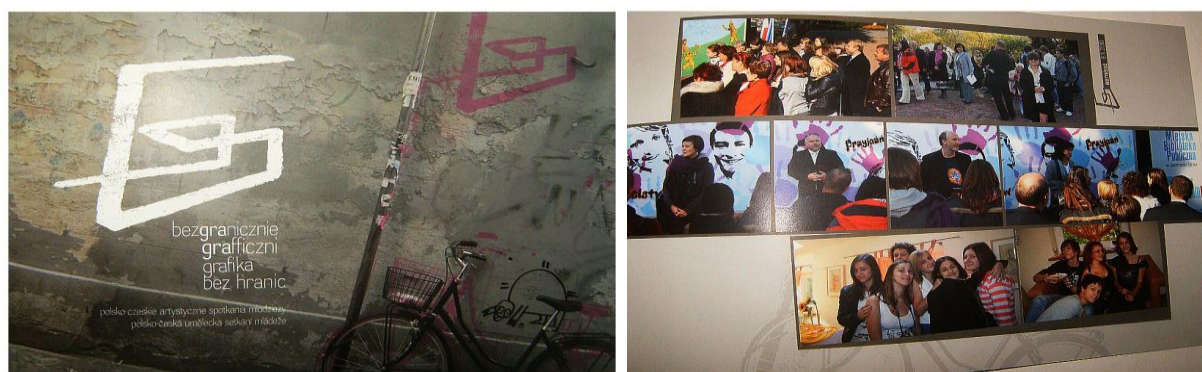
- podpoření uměleckého rozvoje mládeže prostřednictvím účasti na workshopech a výstavě,
- zintenzivnění spolupráce mezi partnery projektu v průběhu realizace projektu a po jeho ukončení,
- vytvoření trvalé formy výměny informací a dialogu mezi mladými, jimž byl projekt adresován (internetové fórum, webová stránka projektu – viz Obr. 13),
- podpora myšlenky příhraniční spolupráce, a to prostřednictvím vydání a distribuce dvojazyčného katalogu projektu (Obr. 14),
- vytvoření, distribuce a vysílání filmu na DVD dokumentujícího průběh projektu a tisková konference shrnující průběh realizace projektu. (12)

Obr. 13: Webové stránky projektu *Graffiti bez hranic*
Zdroj: <http://www.bezgraniczniegrafficzni.pl/>

Projektu se zúčastnilo ca 30 mladých, polovina z Karviné, další polovina z Jastrzębia-Zdroju (všichni účastníci byli registrovanými uživateli participujících knihoven) a v jeho rámci bylo realizováno 17 akcí – 5 dílen graffiti, 2 fotografické dílny, 2 grafické dílny, 2 počítačové dílny, výstava graffiti, výstava fotografií, 2 vernisáže výstav a integrační výlet pro účastníky projektu (12). Za Regionální knihovnu Karviná se do příprav a realizace projektu aktivně zapojili knihovníci ze Střediska hudby a umění (18).

První událostí v rámci projektu bylo integrační setkání mládeže. Dne 3. září přijeli do Karviné mladí z Jastrzębia-Zdroju a zúčastnili se tradičního (již 16.) Knižního jarmarku, který uspořádalo Středisko hudby a umění. Polské mládeži byly představeny služby a fond Regionální knihovny Karviná. Proběhlo rovněž seznámení s vrstevníky – budoucími spolutvárci a byly vyřčeny očekávání a plány ohledně projektu. Všechny následné tvůrčí dílny již probíhaly v Jastrzębiu-Zdroju, přičemž převoz české mládeže byl zajištěn z prostředků EU vyhrazených na tento konkrétní projekt. První dvoudenní workshop graffiti proběhl ve dnech 10. -11. září. Jako lektor se představil Dariusz Paczkowski, tvůrce streetart, jenž si klade za cíl, aby jeho tvorba vyvolávala hlubší emoce a úvahy o ekologii, míru a přátelství. Mladým návrh tři témata pro tvorbu jejich společných graffiti: „Každý krok nese mír“, „Přátelství“ a „Máš rád děti – nepal smetí“. Další tvůrčí dílny, tentokrát fotografické, proběhly od 17. do 18. září. Jako lektor vystoupil Jarosław Stoch, učitel umění a akademický lektor fotografie. Nejprve mladým teoreticky přiblížil tvorbu umělecké fotografie, taje fyziky a optiky úzce související se vznikem fotografií. Následně zadal fotografické náměty pro zachycení umělecky laděných objektů a skutečností. Ve dnech od 25. do 26. září se mládež zabývala počítačovou grafikou. Lektory byli počítačovní grafici Celina Motyka a Piotr Dąbrowski. Po úvodních přednáškách z oblasti počítačové grafiky dostali mladí možnost sebevyjádření. Celý projekt byl oficiálně zakončen dvěma vernisážemi. První se konala dne 9. října v Jastrzębiu-Zdroju, druhá dne 5. listopadu v Regionální knihovně Karviná. Úplný závěr projektu pak představovala knihovnická konference shrnující průběh, výstupy a dopad projektu, která proběhla dne 30. listopadu v karvinské knihovně. Zúčastnili se jí knihovníci, kteří se do příprav a realizace projektu aktivně zapojili a rovněž přizvaní kolegové z jiných knihoven, kteří pracují s mládeží. (18)

Obr. 14 : Katalog projektu „Graffiti bez hranic“
Zdroj: vlastní

Co se týče finanční stránky projektu, celkové způsobilé výdaje dosáhly 17.280 EUR, z toho 14.688 EUR (85% celkového rozpočtu) stanovily prostředky z Evropského fondu pro

regionální rozvoj a 2.592 EUR tvořily národní veřejné prostředky (15% celkového rozpočtu), v tom 1.728 EUR ze státního rozpočtu (10% celkového rozpočtu) a 864 EUR z rozpočtu obcí (5% celkového rozpočtu). Co se týče typu výdajů, nejvíce finančních prostředků bylo vynaloženo na externí služby (6.964 EUR = 40,30% z celkového rozpočtu), další nejnákladnější složku tvořily věcné výdaje (4.203 EUR = 24,32% z celkového rozpočtu) a personální výdaje (4.094 EUR = 23,69% z celkového rozpočtu), poslední, avšak nezanedbatelnou složkou výdajů byly výdaje na publicitu (2.019 EUR = 11,68 % z celkového rozpočtu). (12)

4.2.1.2 Česko-polské setkávání seniorů – moudré a radostné

Cílem projektu *Česko-polské setkávání seniorů Karviné a Jastrzębia Zdrój* bylo navázání kontaktů mezi seniory obou měst, seznámení seniorů s historií regionu, a to formou přednášek o společných kořenech jazyka, historii měst, lidových tradicích, tradiční kuchyni, a neméně také rozvoj další spolupráce mezi Regionální knihovnou Karviná a Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu-Zdroju. (19)

V Popisu projektu (oddíl E) Standardního formuláře žádosti o spolufinancování z Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika – Polská republika pro realizaci mikroprojektů je uvedeno, že *„projekt zároveň reaguje na současnou situaci, kdy je tato populace (myšleno seniory) v nabídce kulturních a společenských akcí opomíjena a není vytvořen dostatečný prostor pro její seberealizaci a pro její kulturní a společenské využití. Projekt se formou zajímavých besed snaží tento faktor změnit a nabídnout těmto občanům zajímavé akce, které jsou v souladu s jejich zájmy a prioritami“*(19).

Projekt probíhal v období od října 2010 do května 2011. Jednalo se o cyklus šesti přednášek (tři proběhly v Regionální knihovně Karviná, tři v Městské veřejné knihovně v Jastrzębiu-Zdroju) a závěrečnou konferenci spojenou s přednáškami a bohatým kulturním programem v Lázních Darkov (Karviná). Součástí projektu bylo také vydání dvojjazyčné brožury *„Karvinské pověsti a zajímavosti“* karvinské historičky Libuše Kolkové. (19)

Přednášky v rámci projektu se vztahovaly zejména k různým aspektům historie Těšínského Slezska a nesly následující názvy (19):

- *„Między Karwiną, Cieszyńnem a Jastrzębiem. Jak zmieniały się granice na Śląsku Cieszyńskim“* (Mezi Karvinou, Těšínem a Jastrzębiem. Jak se měnily hranice na Těšínském Slezsku) – realizace v Městské veřejné knihovně v Jastrzębiu-Zdroju,

- „*Górnicy śmiech*“ (*Hornický smích*) – realizace v Regionální knihovně Karviná,
- „*Skoro zapomniane*“ (*Téměř zapomenuté*) – realizace v Městské veřejné knihovně v Jastrzębiu-Zdroju,
- „*Co se kdysi jedlo*“ – realizace v Regionální knihovně Karviná,
- „*Skok přes kůži*“ – realizace v Městské veřejné knihovně v Jastrzębiu-Zdroju,
- „*Strípky z historie regionu*“ – realizace v Městské veřejné knihovně v Jastrzębiu-Zdroju. (9)

Všechny výše uvedené přednášky byly vedeny přizvanými odborníky na dané téma, a to jak Čechy, tak Poláky. Probíhaly v polštině nebo češtině, přičemž byl zajištěn překlad. Komunikace mezi samotnými seniory byla vedena v polštině, češtině nebo slezském (těšínském) nářečí. Přednášky se konaly střídavě v Karvině a Jastrzębiu-Zdroju, převoz seniorů byl zajištěn díky finančním prostředkům určeným pro financování projektu. (20)

Závěrečné slavnostní konference v Lázních Darkov se zúčastnili polští a čeští senioři spolu s knihovníky obou participujících knihoven a nejvyššími představiteli měst Karviná a Jastrzębie Zdrój. Program byl doplněn o vystoupení folklorních souborů z obou stran Euroregionu. (19)

Financování projektu viz tabulka (21):

Financování:			
Rozpočet celkem:			4 625
z toho vybrané	Příspěvek EU:		3 931
	Soukromé prostředky:		0
	Národní veřejné prostředky celkem:		694
	z toho		
	Národní veřejné prostředky:		0
	Finanční prostředky ze státních fondů:		0
	Finanční prostředky z rozpočtu regionální rady:		0
	Finanční prostředky z rozpočtu kraje/krajů:		0
	Finanční prostředky z rozpočtu obce/obcí:		694
	Jiné národní veřejné finanční prostředky:		0

Tab. 6: Financování projektu *Česko-polské setkávání seniorů Karvině a Jastrzębia Zdrój*
Zdroj: http://cygni.risy.cz/index.php?pid=510&id_p=69984&kraj=17&language=cz

4.2.2 Elektronický biografický slovník Těšínského Slezska

Elektronický biografický slovník Těšínského Slezska je společným projektem Vědecké a studijní knihovny v Cieszynie (Książnica Cieszyńska) a Regionální knihovny Karviná financovaným z prostředků Programu příhraniční spolupráce PHARE Polsko-Česko 2001 v Euroregionu Śląsk Cieszyński – Těšínské Slezsko (21). Redakční rada působící v Książnicy Cieszyńskiej prostudovala více než 80 polských, českých, rakouských a německých lexikonů/slovníků a sestavila rozsáhlý biografický celek o osobnostech, které se narodily/působily na území Těšínského Slezska a měly pro region zásadní význam (22). V plánu byla souběžná příprava slovníku v obou institucích, avšak karvinské knihovně se v první etapě nepodařilo finanční dotaci získat. Na přípravách slovníku se tak podílela pouze Vědecká a studijní knihovna v Cieszynie. V následujících letech se situace Regionální knihovny Karviná změnila. Podařilo se jí získat finanční dotaci na realizaci překladu slovníku do češtiny, a to z prostředků programu INTERREG III A CZ-PL pro oblast Euroregionu Těšínské Slezsko (Fond mikroprojektů Evropského fondu pro regionální rozvoj). V roce 2006 byl překlad biografického slovníku do češtiny dokončen a byl vydán CD-ROM s českou verzí. Slovník je zároveň dostupný na internetu, a to jak v české, tak polské verzi (viz Obr. 15 a 16). Zatímco polská verze slovníku je průběžně doplňována, česká verze v tomto směru stagnuje. Regionální knihovna Karviná však v dohledné době plánuje získat prostředky na překlad doplnění, která česká verze oproti té polské postrádá. (21)

Obr. 15: Polská verze *Elektronického biografického slovníku Těšínského Slezska*
Zdroj: <http://sloownik.kc-cieszyn.pl/index.php/content,592/>

V předmluvě k internetové verzi biografického slovníku je uvedeno, že „největším bohatstvím každé země není přírodní bohatství ani kapitál, ale lidé, kteří v ní žijí“ (22). Zároveň je citován kněz Leopold Jan Szersznik, těšínský prefekt, jemuž je připisován první pokus o sepsání životopisů a tvorby osob spjatých s historií Těšínského Slezska pod názvem „Lexikon spisovatelů Knížectví Těšínského“ (*Nachrichten von Schriftstellern und Künstlern aus dem Teschner Fürstenthum*). V předmluvě k lexikonu Szersznik píše: „Těšín a ten malý kousek země, jehož je metropolí, je hoden pozornosti nejen pro svou historii, ale spíše kvůli lidem, kteří se zde zasloužili o rozvoj vzdělanosti“ (22). Szersznikovo dílo spolu s *Biografickým slovníkem těšínské země* (Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej) Józefa Golce a Stefanie Bojdové, *Biografickým slovníkem širšího Ostravska* Viktora Ficka, *Polským biografickým slovníkem*, *Českým biografickým slovníkem XX. století a řadou dalších*, včetně oborových slovníků (katolického duchovenstva, lékařů, podnikatelů, spisovatelů apod.) a biografických slovníků jednotlivých měst a obcí, se staly inspirací a východiskem pro tvorbu popisovaného *Elektronického biografického slovníku Těšínského Slezska* (22).

Obr. 16: Česká verze *Elektronického biografického slovníku Těšínského Slezska*
Zdroj: <http://rkka.cz:8085/ebs/>

Slovník odráží potřebu shromáždit a uspořádat biografické materiály vztahující se k Těšínskému Slezsku. Vytvořit databázi významných regionálních osobností, která se stane výchozím bodem pro další, důkladnější vyhledávání, a zjednodušit tak práci badatelů. Elektronický biografický slovník Těšínského Slezska si klade za cíl *plnit funkci příručky pomáhající při výzkumu a popularizaci regionální problematiky, a poskytovat základní informace o osobnostech všech národních menšin žijících na území Těšínského Slezska (polských, českých, německých, židovských).* (22)

Jak pracovat se slovníkem, hlediska pro vyhledávání viz subkapitola o elektronických službách Regionální knihovny Karviná nebo sekce *Návod k použití* webové verze slovníku.

4.3 Partnerství Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie

Město Těšín bylo poválečným uspořádáním v r. 1920 rozděleno na dvě města – Český Těšín a Cieszyn, což způsobilo jeho obyvatelům značné potíže a nutnost zdlouhavých přechodů státní hranice v případě návštěv příbuzných apod. Společenské, politické a ekonomické změny probíhající od začátku 90. let XX. století postupně tyto hraniční problémy zjednodušily. Závěrečnou etapou fyzické likvidace hranice byl vstup České republiky a Polska do Schengenského prostoru dne 21. prosince 2007 (23). Tato skutečnost se příznivě podepsala rovněž na spolupráci Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie.

Spolupráce Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie započala v roce 1998 podepsáním *Dohody o kulturní spolupráci* (poslední, aktualizovaná Dohoda, která je však téměř totožná s tou původní, byla podepsána 1. února 2006). Spolupráce sleduje dva stěžejní cíle (24):

- *Vzájemné půjčování dokumentů svým čtenářům* – registrovaní uživatelé jedné z partnerských knihoven mohou bezplatně využívat služeb druhé knihovny,
- *Pořádání kulturních akcí pro veřejnost a odborných akcí pro knihovnickou veřejnost* (knihovníci obou těšínských knihoven se vzájemně účastní všech pořádaných konferencí, seminářů a vzdělávacích kurzů).

Městská knihovna v Cieszynie je knihovnou pověřenou výkonem regionálních funkcí pro oblast okresu Cieszyn. Oproti tomu Městská knihovna Český Těšín, co se regionálních funkcí týče, spadá pod Regionální knihovnu Karviná. Ačkoliv se postavení obou knihoven, co se přidělených kompetencí týče, liší, probíhá spolupráce knihoven na vysoké úrovni. Obě knihovny pojí obzvláště zájem o dětského čtenáře a snaha o propagaci knihy a čtenářství. Z tohoto vycházejí společné projekty a akce, kterými se budeme zabývat níže.

O pozitivních vlivech obou knihoven svědčí rovněž vzájemné přejímání zajímavých akcí, konkrétně dětských akcí na podporu čtenářství – *Noc s Andersenem* a *Celé Polsko čte dětem*. Zatímco Městská knihovna v Cieszynie adoptovala *Noc s Andersenem*, Městská knihovna Český Těšín se nechala inspirovat akcí *Celé Polsko čte dětem* a zapojila ji do své kulturní činnosti pro děti dlouho předtím, než vzniklo *Celé Česko čte dětem* (23).

Kromě akcí, které Městská knihovna Český Těšín a Městská knihovna Cieszyn pořádají společně, se obě knihovny zapojují do cieszyńsko-těšínských městských akcí typu *Svátek tří bratří* či *Poklady z Těšínské truhly*.

4.3.1 Společné počiny knihoven

Knihovny v Cieszynie a Českém Těšíně každoročně spolupracují na několika akcích, většinou se jedná o akce pro děti a mládež, které mají sloužit k podpoře a rozvoji dětského čtenářství. Následující společné počiny obou těšínských knihoven se snaží zachovat chronologické pořadí.

4.3.1.1 Literárně-výtvarná soutěž „Moje město“

Jak již bylo předesláno, Městská knihovna Český Těšín a Městská knihovna v Cieszynie společně organizují řadu aktivit, a to zejména pro dětské uživatele. První společnou, a zároveň po 10 let každoročně opakovanou akci, byla literárně-výtvarnou soutěž „*Moje město*“. Ta vznikla v roce 1998 z iniciativy Městské knihovny Český Těšín, která k realizaci soutěže přizvala Městskou knihovnu v Cieszynie. V roce 2002 se připojily rovněž partnerské knihovny těšínské knihovny – Gemerská knihovna Pavla Dobšinského v Rožňavě (Slovensko) a Městské kulturní středisko a knihovna v Szerencsi (Maďarsko). Slavnostní vyhodnocení soutěže se každoročně konalo v rámci oslav již několikrát zmiňovaného „*Svátku tří bratří*“. Akce byla ukončena v roce 2007 z nedostatku dalších vhodných tematických námětů pro umělecké vyjádření a ztvárnění měst. (24)

Tematické zaměření soutěže bylo každoročně jiné, organizátoři však vždy zvolili téma, které se nějakým způsobem dotýkalo jejich rodných měst. Ku příkladu v roce 2001 téma znělo „*Provedu Tě mým městem*“ (25). V roce 2002 bylo námětem „*Přátelství*“ (26). Rok 2003 byl ve znamení „*Komunikace bez hranic*“ (27). V roce 2004 dostaly děti možnost stát se „*Čarodějem ve svém městě*“ (28). Předposlední ročník soutěže v roce 2006 byl věnován pověstem ve verších (český název: „*Těšínské pověsti veršem*“, 29). Závěrečný, 10. ročník soutěže nesl název „*Architektem ve svém městě*“ (30).

Literárně-výtvarné soutěže se za českou stranu kromě žáků těšínských ZŠ a víceletého gymnázia účastnili rovněž klienti stacionářů Slezské diakonie – Eden a Lydie, žáci Pomocné školy Český Těšín a žáci Církevní speciální školy (27). Všem uvedeným byla vyhrazena výtvarná kategorie soutěže. V Cieszynie se výtvarné části soutěže účastnili rovněž výhradně handicapovaní jedinci, a to bez omezení věku. Byli jimi klienti Rehabilitačně-edukačně-

výchovného střediska v Cieszynie (Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Cieszynie) a žáci ZŠ s Integračními oddíly (SP Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi, 30). Co se týče literární části soutěže, ta byla rozčleněna do dvou kategorií dle věku soutěžících. V ČR: 1. kategorie: 12-13 let, 2. kategorie: 14-15 let. V PL: 1. kategorie: do 12 let, 2. kategorie: 13-16 let (29). Účastnili se jí žáci a studenti ZŠ a víceletých gymnázií.

Po vyhodnocení prací a výběru těch nejlepších byly nejzajímavější výtvarná a literární díla zvolená jednotlivými knihovnami zahrnuta do společného sborníčku (viz Obr. 17). Sborníky byly vydávány každý rok a vždy obsahovaly předmluvu ředitelek pořádajících knihoven v jejich mateřském jazyce s následným překladem do angličtiny. Některé ze sborníčků zahrnovaly rovněž překlad oceněných textů z polštiny do češtiny a naopak (ročník 2004, 2006). Na financování sborníků se podílely mnohé regionální firmy. Kromě těch byl konkrétně sborník z roku 2003 podpořen finanční dotací z Programu příhraniční spolupráce PHARE Polská republika – Česká republika 2000 v Euroregionu Těšínské Slezsko (27) a poslední sborník z roku 2007 byl pak finančně podpořen Ministerstvem kultury České republiky (30).

Obr. 17: Výběr sborníků soutěže „*Moje město*“
Zdroj: vlastní

4.3.1.2 Mezinárodní festival čtení nad Olzou

Mezinárodní festival čtení nad Olzou (Międzynarodowy Festiwal czytania nad Olzą, loga festivalu viz Obr. 18) se z iniciativy Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie koná každoročně od roku 2008. Je koncipován jako akce na podporu čtenářství a jeho hlavním cílem je vybídnout mladého čtenáře ke čtení a umožnit mu kontakt nejen s knihami, ale rovněž jejich autory. Festivalu se účastní děti a mládež z okresu Cieszyn (dáno skutečností, že Městská knihovna v Cieszynie je knihovnou pověřenou výkonem regionálních funkcí v tomto okrese) a města Český Těšín. (31)

První ročník festivalu probíhal od 12. do 25. června 2008 a nesl motto „*Čteme s představivostí*“ (*Czytamy z wyobraźnią*). Během dvou týdnů konání této akce měly děti možnost zúčastnit se výtvarně-literárních dílen, zhlédnout divadelní představení a tematické výstavy, setkat se se spisovateli a jinými zajímavými osobnostmi českého a polského kulturního života, navštívit těšínskou a cieszyňskou knihovnu a další. Festival byl slavnostně zakončen dne 25. června na náměstí v Českém Těšíně, kdy byla zhodnocena celá akce a její průběh. (31)

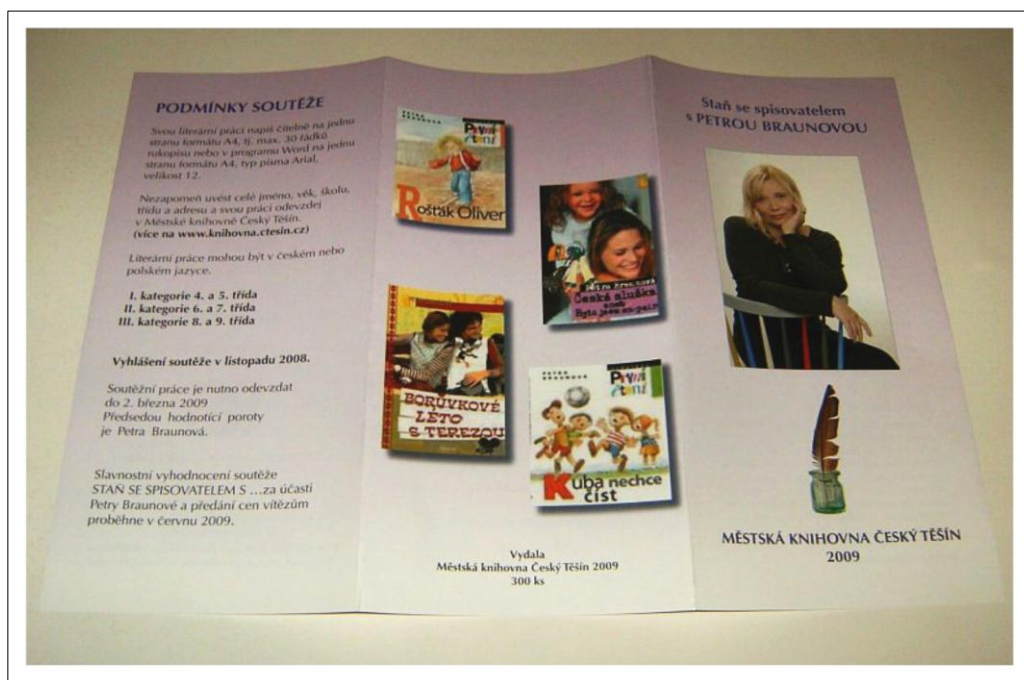

Obr. 18: Loga festivalu

Zdroj: <http://www.knihovna.ctesin.cz/>

Druhý ročník festivalu probíhal od 4. do 20. června 2009 a jeho motto znělo „*Kniha na cestě časem*“ (*Książka na orbicie czasu*). Klad si za cíl přitáhnout pozornost ke knize, ukázat důležitost čtenářství v době počítačů a internetu, stejně jako umožnit dětem a mládeži zaposlouchat se do literatury a aktivně se zapojit do procesu literární tvorby. Účelům podpory čtenářství sloužily záložky a letáčky s programem festivalu, které účastníkům rozdávali dobrovolníci oděni do krojů z Gutenbergovy éry a dobrovolníci převlečení za pohádkové bytosti. V průběhu festivalu byly uspořádány následující akce: čtenářská a literární soutěž,

mezinárodní knihovnická konference, autorská setkání, divadelní hry interpretující dětskou literaturu, knihařské a tiskařské dílny, výlet do Muzea Tiskařství, knihovnické lekce pro české a polské děti atd. (31). Jako příklad konkrétní akce uvedme literární soutěž „*Staň se spisovatelem s...*“ (leták k akci viz Obr. 19), která dle slov ředitelky českotěšínské knihovny Jany Galášové, byla volným pokračováním oblíbené desetileté literární soutěže „*Moje město*“ (24). V první fázi probíhala akce na české a polské straně samostatně. Celý název české varianty akce zněl „*Staň se spisovatelem s Petrou Braunovou*“ a soutěžní téma – „*Dopis řediteli zeměkoule*“. Polská varianta nesla název „*Staň se spisovatelem s kosmickou fantazií*“ (*Zostań pisarzem z kosmiczną fantazją*) a nad akcí přejala patronát polská spisovatelka Beata Ostrowicka. Vyhodnocení soutěže proběhlo v Café Muzeum za účasti obou autorek. Následně byl Městskou knihovnou Český Těšín vydán sborníček oceněných prací (23).

Obr. 19: Leták k literární soutěži „*Staň se spisovatelem s Petrou Braunovou*“
Zdroj: vlastní

Třetí ročník *Mezinárodního festivalu čtení nad Olzou* probíhající od 26. května do 4. června 2010, se stal součástí nového projektu Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie „*Čtení sbližuje národy*“ (*Czytanie zbliża narody*, 32). Blíže se tomuto projektu budeme věnovat v následující subkapitole.

Součástí programu tohoto ročníku mezinárodního festivalu na podporu dětského čtenářství se staly mezi jinými následující akce (32):

- „*O princezně s dlouhým nosem*“ – pohádka v podání Divadla Koráb, 26.5. Náměstí ČSA,
- „*Veršíky lámající jazyky*“ – soutěž ve čtení jazykolamů, 31.5. MěK Havlíčkova,
- „*Puntíčkáři a Strašibraši spisovatele Miloše Kratochvíla*“ – 1.6. MěK Svibice,
- „*Dinosauří expedice*“ – dramatická dílna, 2.6. MěK Havlíčkova
- „*W pracowni introligatorskiej*“ (V knihařské dílně) – knihařské dílny se skupinou Kalander, 27.5. náměstí v Cieszyńie,
- „*Meet a book*“ – čtenářské dílny metodou Helen Doron, 27.5. náměstí v Cieszyńie,
- „*Popelka*“ – vystoupení Studia malých divadelních forem (Studio Małych Form Teatralnych), 28.5. Městská knihovna v Cieszyńie,
- Autorské setkání s Krystynou Śmigielskou – 31.5. Městská knihovna v Cieszyńie,
- Návštěva dětí z Českého Těšína v oddělení pro děti – 4.6. Městská knihovna v Cieszyńie. (32)

Akce doprovázel bohatý doprovodný program.

Spoluorganizátory festivalu, již od jeho prvního ročníku, jsou: za českou stranu – Kulturní a společenské středisko Střelnice, za polskou stranu – Cieszyński Ośrodek Kultury Dom Narodowy (Cieszyńské středisko kultury Národní dům, 32)

Zatímco první dva ročníky festivalu byly kromě (méně či více četných) sponzorských darů finančně podpořeny z prostředků Ministerstva kultury ČR a Ministerstva kultury a kulturního dědictví Polské republiky (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP), třetí ročník byl spolufinancován z prostředků Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika – Polská republika v rámci Fondu mikroprojektů Evropského fondu pro regionální rozvoj Překračujeme hranice (32).

Mezinárodní festival čtení nad Olzou od jeho počátků zaštiťují četní partneři, mediální partneři a čestní hosté (32).

4.3.1.3 Čtení sblíží národy

Projekt *Čtení sblíží národy* probíhal větší část roku 2010 a kladl si za cíl zvýšit povědomí obyvatel Českého Těšína a Cieszyna o službách Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie, a také rozvinout přeshraniční spolupráci knihovníků v kulturní oblasti. Uvedeným cílům měly soužít následující společné iniciativy knihoven (31):

- kulturní akce adresované obyvatelům pohraničí – *Noc s Andersenem, III. Mezinárodní festival čtení nad Olzou*, literární a výtvarné soutěže věnované dětem, mládeži i dospělým,
- publikace určené občanům Českého Těšína a Cieszyna (respektive okresu Cieszyn) – informátora o městských knihovnách v Cieszynie a Českém Těšíně a komiksu „*Český Těšín a Cieszyn – dvě města nad jednou řekou: průvodce pro děti a mimozemšťany*“,
- vzdělávací akce pro knihovníky okresu Cieszyn a Zaolzí (česká část Těšínského Slezska) – konference *Tvůrčí setkání s knihou* (*Tworcze spotkania z książką*) a *Kulturní podoby těšínské země* (*Kulturowe oblicza ziemi cieszyńskiej w 1200-lecie założenia Cieszyna*). (31)

Obsahem *Noci s Andersenem* bylo slavnostní zahájení akce v přítomnosti polských a českých dětí a jejich rodičů, společný výlet dětí po památkách Českého Těšína a Cieszyna s průvodcem, hry, workshopy, hlasité předčítání v knihovnách, noční kino a další (31).

Co se týče soutěží, byly zorganizovány tři – „*1200 slov o mém městě*“ (*1200 słów o Moim Mieście*), „*Léto na Těšínském Slezsku*“ (*Lato na Śląsku Cieszyńskim*) a „*Byl. Je. Bude. 12 staletí Cieszyna*“ (*Był. Jest. Będzie. 12 wieków Cieszyna*). (31)

Program knihovnické konference *Tvůrčí setkání s knihou* zahrnoval přednášky na téma polských knihovních sbírek v knihovnách na české straně Těšínského Slezska, práce s polskou národnostní menšinou v českých knihovnách, prezentaci činnosti knihoven v Českém Těšíně, Jablunkově, Vendryni, Návsí a Mostech u Jablunkova a panelovou diskusi. Konference *Kulturní podoby těšínské země* se pak zaměřila na zaolziánské chápání pojmu „vlast“, společnost obývající pohraničí a úlohu pohraničních veřejných knihoven v místních komunitách na příkladu knihoven z české a polské části Těšínského Slezska. (31)

Publikacím vzešlým z projektu *Čtení sblíží národy* se budeme věnovat v následujícím oddílu.

4.3.1.4 Publikační činnost

V roce 2003 byl z iniciativy těšínské knihovny vydán informátor o knihovnách na české a polské straně Těšínského Slezska, jehož cílem bylo usnadnit potenciálním uživatelům orientaci v existujících knihovnách a jejich službách (23). V roce 2005 vydala českotěšínská knihovna další publikaci o knihovnách v Euroregionu pod názvem „*Průvodce veřejnými knihovnamí Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński*“ (33). Ta obsahovala informace o fondu, stručný popis služeb a přehled poboček všech knihoven Euroregionu. Zatím poslední, tentokrát společnou publikační iniciativou bylo vydání informátora o městských knihovnách v Cieszynie a Českém Těšíně (viz Obr. 20) a komiksu „*Český Těšín a Cieszyn – dvě města nad jednou řekou: průvodce pro děti a mimozemšťany*“ (viz Obr. 21) v rámci projektu *Čtení sblíží národy* (31).

Obr. 20: Informátor o knihovnách
Zdroj: vlastní

Cílem nejnovějšího informátora o Městské knihovně Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie je rozvoj přeshraničního „čtenářského“ pohybu a podnícení k využívání služeb obou knihoven (31). Publikace je zajímavě graficky a tematicky řešena. Jedna strana je věnována českotěšínské knihovně, pokud však informátor obrátíme na druhou stranu, tzv. „vzhůru nohama“, najdeme část věnovanou knihovně v Cieszynie. Každá z částí je zpracovaná ředitelkou příslušné knihovny (Janou Galášovou a Izabelou Kula). Obě části jsou rozděleny do několika sekcí podle kategorie uživatelů. Po krátkém představení knihovny a jejich pracovišť přichází na řadu popis služeb a aktivit pro konkrétní skupiny uživatelů – *Knihovna pro nejmenší, Knihovna pro děti, Knihovna pro mládež, Knihovna pro dospělé, Knihovna pro občany se speciálními potřebami, Knihovna pro seniory* (34). Celá publikace je

doplněna krátkými prohlášeními význačných / populárních osobností Euroregionu, které mají lidi všech věkových kategorií podnítit k návštěvě knihoven a četbě.

Český Těšín a Cieszyn – dvě města nad jednou řekou: průvodce pro děti a mimozemšťany je, jak již samotný název napovídá, průvodcem po nejzajímavějších místech Českého Těšína a Cieszyna formou dětského komiksu. Publikace má tvar leporela, přičemž každá ze stran je věnovaná jednomu městu. Text komiksu napsala spisovatelka Petra Braunová, ilustrace vytvořil výtvarník Ladislav Szpyrc (35).

Obr. 21: *Český Těšín a Cieszyn: průvodce pro děti ...*
Zdroj: vlastní

4.4 Perspektivy příhraniční spolupráce knihoven v Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński v kontextu možnosti získání finanční dotace z prostředků Evropské unie

Jak je patrné ze spolupráce Regionální knihovny Karviná a Městské knihovny Český Těšín s jejich polskými partnerskými knihovnami, tato spolupráce vyžaduje nejen skvělý nápad pro realizaci projektu, organizační tým (zázemí), jenž se na projektu bude podílet a odpovídající propagaci, díky níž se projekt dostane do povědomí cílové skupiny, ale rovněž dostatečné finanční prostředky. Ty se dají získat několika způsoby, ku příkladu z dotačních programů Ministerstva kultury České republiky (a/nebo Ministerstva kultury a kulturního dědictví Polské republiky), popřípadě z vlastních zdrojů či díky finanční podpoře sponzorů. Nejschůdnější cestou v tomto směru se mohou v posledních několika letech jevit operační programy polsko-české přeshraniční spolupráce Evropské unie. Díky nim je možno získat znatelný finanční obnos, uchazeč o získání finanční podpory však musí splňovat řadu kritérií a doložit další udržitelnost projektu. Karvinská a těšínská knihovna a jejich partnerské knihovny mají s těmito evropskými dotačními programy několikaletou osobní zkušenost a lze se domnívat, že je budou při financování svých projektů využívat i nadále. Je otázkou, zda se do těchto dotačních programů v následujících letech zapojí i další knihovny Euroregionu či nikoliv. Mnohé z nich jistě odrazuje řada formálních požadavků a proplácení výdajů za projekt tzv. ex-post (zpětné proplácení výdajů již vynaložených příjemcem dotace). Pro období 2007-2013 je nutností rovněž vedoucí partner projektu (zaveden princip tzv. leading partnera).

Pro názornost se nyní podívejme na v současné době aktuální Operační program přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika. Tomuto programu v letech 2004-2006 předcházel Program Iniciativy Společenství INTERREG IIIA Česká republika-Polsko. V programovém dokumentu Operačního program přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika je uvedeno, že zatímco u začátků implementace programu INTERREG IIIA bylo podstatné prohlubování povědomí o přeshraniční spolupráci a možnostech z tohoto vyplývajících, u stávajícího operačního programu by měl být kladen velký důraz *na pracovní semináře, burzy partnerů a aktivity mající za cíl vygenerování většího počtu kvalitních projektů v důsledku individuálních konzultací s potenciálními žadateli* (36, s. 25). Cílem programu je zvýšit konkurenceschopnost česko-polského příhraničí, eliminovat jeho bariéry a slabá místa a efektivním způsobem využít příležitostí, které skýtá umístění tohoto území v Evropské unie (36, s. 27). Kulturní a vzdělávací projekty, které

karvinská a těšínská knihovna se svými partnerskými knihovnami realizovaly, spadají do prioritní osy III. – Podpora spolupráce místních společenství.

Hlavním cílem prioritní osy III. je *rozvoj partnerské spolupráce místních komunit a institucí česko-polské příhraniční oblasti* (36, s. 43). Důraz je kladen na zlepšování kvality společenského života obyvatel a prohlubování jejich vazeb k regionu, kde žijí. Prioritní osa III. reaguje na SWOT analýzu, díky níž bylo zjištěno, že obyvatelé v okrajových částech republiky, se potýkají s nedostatečným spektrem pracovních, vzdělávacích, kulturních i volnočasových příležitostí. Jak dále uvádí programový dokument k operačnímu programu: „*Posilování vzájemnosti a místní soudržnosti, sdílení zkušeností a dobré praxe či aktivizace místních aktérů urychlí rozvoj občanské společnosti, napomůže zapojení místních společenství do znalostní společnosti a zlepší kvalitu života obyvatelstva*” (36, str. 43). Kromě podpory spolupráce územních samospráv, subjektů poskytujících veřejné služby a vzdělávacích zařízení skýtá prioritní osa III. východisko pro další subjekty, instituce, organizace, jejichž cílem je *podpora společných kulturních a společenských projektů (živá kultura, výstavy, volnočasové aktivity, společné akce pro obyvatele v pohraničí, obnova tradic), včetně podpory nezbytné doprovodné infrastruktury pro realizaci těchto projektů* (náplň specifického cíle Posilování přeshraničních vazeb obyvatelstva - 36, str. 45). Tento cíl byl v nejnovějších společných projektech spolupracujících knihoven Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński jistě naplněn.

Specifickým nástrojem pro podporu projektů prioritní osy III., čili projektů lokálního významu s přeshraničním dopadem, je poskytování finanční podpory prostřednictvím Fondu mikroprojektů. Tento fond představuje nástroj pro financování malých neinvestičních, případně drobných investičních projektů, jejichž celkové náklady nepřesáhnou 60.000 EUR. Na podporu jednotlivých projektů je přitom vyčleněno 2.000 až 30.000 EUR / projekt. Fond mikroprojektů podporuje šest účelových (příhraničních) regionů, jedním z nich je právě Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński. (36, str. 44)

Projektová žádost, kterou leading partner (vedoucí partner projektu) předkládá řídicímu orgánu operačního programu, Společnému technickému sekretariátu (JST) se sídlem v Olomouci (36, str. 69) musí obsahovat tyto náležitosti (37):

A) Identifikace projektu (název projektu, název žadatele, typ projektu)

B) Žadatel – leading partner

- C) Partneři projektu
- D) Umístění projektu
- E) Popis projektu (zdůvodnění, cíle, cílové skupiny, aktivity apod.)
- F) Harmonogram realizace projektu
- G) Hodnoty identifikátorů (výstupy projektu - počty akcí, materiálů)
- H) Udržitelnost
- I) Soulad s politikami EU (Horizontální téma)
- J) Přeshraniční spolupráce a přeshraniční dopad
- K) Rozpočet projektu
- L) Přílohy

Projekt je hodnocen z hlediska věcné kvality projektu, přeshraničního dopadu projektu a přeshraniční spolupráce. Veškerá hodnocení jsou prováděna dle jednotné metodiky a předem stanovených kritérií (38, str. 72-73). Pokud projekt úspěšně projde „výběrovým řízením“ je mu tzv. „ex-post“ přidělena finanční podpora. Správcem fondů pro českou část Těšínského Slezska je Regionální sdružení územní spolupráce Těšínského Slezska, správcem fondů pro polskou část území je Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „OLZA“.

Pro zájemce o získání dotace z Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika je určena webová stránka (38), kde polští i čeští žadatelé získají všechny potřebné informace. Je zde vysvětlen princip podávání žádostí, dostupné jsou rovněž informace o seminářích a konzultačních službách, zpřístupněny jsou veškeré dokumentace a metodika potřebné pro vypracování žádosti apod. V neposlední řadě skýtají stránky možnost nalézt partnera pro svůj projekt. Subjekty hledající vhodného partnera vyplní elektronický Formulář projektového záměru a Společný technický sekretariát (JST), který stránky spravuje, nabídku spolupráce na projektu uveřejní na webových stránkách (sekce Vyhledávání partnerství). (38)

Jak již bylo zmíněno výše, stávající česko-polský operační program přeshraniční spolupráce uplatňuje princip vedoucího partnera (leading partner), kde je struktura projektového partnerství tvořena hlavním (vedoucím) partnerem z jednoho státu a partnerem ze sousedního

státu. Princip vedoucího partnera má přesně vymezená pravidla (38). Regionální knihovna Karviná a Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju se při realizaci společných projektů v roli vedoucího partnera střídají, stejně tak je tomu u Městské knihovny Český Těšín a Městské knihovny v Cieszynie.

Představený Operační program přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika je určen všem institucím/organizacím, které přijdou s projektem, jehož cílem je zlepšení určité oblasti života a prohloubení multikulturních vazeb v česko-polském příhraničí. Šanci tak skýtá rovněž knihovnám, které svými kulturními a vzdělávacími projekty mohou obohatit místní komunity, pomoci jim navázat nové vztahy a v neposlední řadě rovněž prohloubit vztah k regionu, ve kterém žijí.

Závěr

Hlavním cílem veřejných knihoven je poskytovat svým uživatelům kvalitní služby kvalitním způsobem, a obohacovat tak jejich soukromý i profesní život. Důležitým aspektem fungování knihoven nejsou pouze výpůjční služby, ale rovněž nabídka dalších služeb a volnočasových aktivit. Knihovna není pouze uložištěm knih, nýbrž také komunitním centrem, místem setkávání všech generací, beroucím v potaz potřeby a specifika jednotlivých věkových (a společenských) kategorií uživatelů. Veřejné knihovny charakterizované v této práci beze sporu naplňují výše uvedené cíle. Kromě standardních VKIS nabízejí pestrou škálu dalších aktivit pro volný čas a (sebe)vzdělávání.

Euroregion Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński, jehož knihovnám je tato práce věnovaná, je velmi různorodý a tato různorodost se projevuje ve všech oblastech života, oblast vzdělávání a knihovnictví nevyjímaje. Všechny české knihovny Euroregionu slouží kromě českých čtenářů rovněž čtenářům polské národnosti, a to zejména v oblasti výpůjčních služeb. Polská oddělení (či přinejmenším knihy v polštině) zde nalezneme v každé městské (místní/obecní) knihovně. Některé české i polské knihovny jdou však ještě dále a v zájmu svých uživatelů i místních komunit cíleně spolupracují na společných projektech. Těmito knihovnami jsou Regionální knihovna Karviná a Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju, dále pak Městská knihovna Český Těšín a Městská knihovna v Cieszyńie. Několikaletá česko-polská spolupráce těchto knihoven nese své ovoce. Téměř každoročně knihovny společně připraví nějaký projekt či realizují společnou kulturní akci. Společné aktivity jsou ve velké míře umožněny díky finanční podpoře Evropské unie, pro niž jsou Euroregiony a místní společenství nezanedbatelnou otázkou.

Jedním z cílů této diplomové práce bylo charakterizovat veřejné knihovny Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński, a to na příkladu sedmi konkrétních knihoven, v tom čtyř nacházejících se na české straně hranice a tři na straně polské. Všechny popisované knihovny spojují profesionálně poskytované služby a prokazatelná orientace na čtenáře. Ačkoliv se knihovny liší velikostí, umístěním, počtem knihovních jednotek a uživatelů a dalšími aspekty, je zřejmé, že uživatel a jeho blaho jsou pro všechny tyto knihovny primární. Od toho se dále odvíjí velké množství aktivit cílených na konkrétní skupiny uživatelů a vytváření inovativních přístupů pro poskytování služeb a práci se čtenářem. Knihovny si uvědomují, že dětského uživatele je třeba „polapit“ již v dětství a věnují mnoho sil do příprav a následné realizace programů na podporu čtenářství (např. projekt Městské knihovny Třinec „*Knihovna*

motivující, inspirující“). Ani uživatelé seniorského věku však nepřijdou zkrátka. Jim jsou určeny především univerzity třetího věku, na nichž se podílejí ku příkladu Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju, Městská knihovna Třinec či Městská knihovna Český Těšín se svým programem AKROPOL. Knihovny berou v potaz rovněž trendy současné doby, vývoj informačních a komunikačních technologií a důležitost internetu při prezentaci a poskytování svých služeb. V tomto směru beze sporu vede Regionální knihovna Karviná, která vytvořila tzv. Biblioset – elektronický (on-line) balíček knihovnicko-informačních služeb pro knihovny a jako první začala nabízet své služby prostřednictvím virtuálního prostředí Second Life. Kromě toho se tato knihovna spolu s Městskou knihovnou Třinec a Městskou knihovnou v Cieszyńie prezentuje na sociální síti Facebook, a využívá tak zájmu současné mladé a střední generace o tzv. social networking. Téměř každá z knihoven charakterizovaných v této práci přišla s něčím neotřelým, inovativním, a odlišuje se tak od ostatních knihoven. Městská knihovna Havířov zřídila v jedné ze svých poboček ekologický koutek. Ten nabízí knihy, periodika, videokazety, CD zaměřená na otázku životního prostředí a umožňuje sběr hliníkových fólií do speciálního kontejneru. Uživatelé Regionální knihovny Karviná i další občané města či jeho návštěvníci mohou navštívit Galerii pod Věží či Filmový klub, které karvinská knihovna provozuje. Městská knihovna Český Těšín uvedla v roce 2010 do provozu čítárnu a literární kavárnu NOIVA, kterou díky strategické lokaci na území bývalé polsko-české hranice mohou využívat jak Češi, tak Poláci. Městská knihovna Třinec se chlubí zvýšenou péčí o mladého čtenáře. Důkazem toho je v roce 2010 zprovozněný M klub, který je určený mládeži od 13 let. Městská knihovna v Cieszyńie se od ostatních odlišuje zejména iniciováním projektů/aktivit v rámci příhraniční spolupráce, stejně tak Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju. Právě knihovna v Jastrzębiu-Zdroju je největší, a co se týče fondu a čtenářů nejpočetnější knihovnou v celém Euroregionu. Svým uživatelům nabízí nepřeberné množství služeb a aktivit, včetně jazykových kurzů, *Prázdninové akademie – učíme se po celý život*, kavárny v Universitas Litterarum a dalších.

Další cíl stanovil přiblížit příhraniční spolupráci knihoven v Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński a nastínit její další směřování. Diplomová práce se zaměřila obzvláště na spolupráci dvou českých knihoven s jejich polskými partnerskými knihovnami, přičemž však brala v potaz i další formy příhraniční spolupráce. Společné projekty Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju a Regionální knihovny Karviná v poslední době (rok 2010 a 2011) oslovily dvě skupiny uživatelů – mladé a seniory. Mladým byl určen projekt s názvem *Grafika bez hranic, polsko-česká setkání mládeže*, seniorům pak *Česko-polské setkávání seniorů – moudré a radostné*. Dle nejnovějších informací se žádný další společný

projekt v roce 2011 nechystá. Městská knihovna v Českém Těšíně spolu s Městskou knihovnou v Cieszynie spolupracují zejména na projektech určených na podporu dětského čtenářství a cílených na mladého uživatele. Nejznámějším společným počinem tohoto typu je *Mezinárodní festival čtení nad Olzou*, který knihovny pořádají od roku 2008. Jeden z posledních společných projektů knihoven probíhal větší část roku 2010 a nesl název *Čtení sbližuje národy*. V rámci projektu bylo realizováno několik kulturních akcí a byly vydány dvě publikace – informátor o knihovnách v Českém Těšíně a Cieszynie a komiksový průvodce po obou městech. Ve fázi dokončování této diplomové práce byl zjištěn nejaktuálnější společný počín knihoven – fotografická soutěž pro děti a mládež s názvem *Přistižení při čtení* probíhající od 1. března do 29. dubna 2011, která je součástí *1. Mezinárodního týdne čtení*, jehož zahájení proběhne 1. června 2011 (více viz webové stránky českotěšínské knihovny). Všechny uvedené společné projekty byly umožněny zejména díky finančním prostředkům z Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika. Tento program je stále aktuální a po dobu následujících dvou/tří let je pro knihovny jedním z nejideálnějších způsobů pro financování společných projektů v rámci Euroregionu. Šanci tak skýtá rovněž knihovnám, které partnerskou spoluprací v rámci Euroregionu navázanou zatím nemají.

Domnívám se, že očekávaných cílů práce vymezených v Zadání DP bylo dosaženo. Práce je uceleným přehledem o knihovnách v Euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński a jejich službách, a také přibližuje příhraniční spolupráci veřejných knihoven Euroregionu. Obsahově i rozsahově se tak řadí k nejkompexnějším pracím na toto téma.

Použité zdroje

Kapitola 1

1. *Zaolží : Polsko-český spor o Těšínské Slezsko 1918-2008*. Redakce Grzegorz Gąsior. 1. vyd. Warszawa : KARTA, 2008. ISBN 978-83-61283-13-3.
2. *Těšínské Slezsko z pohledu historické geografie* [online]. [cit. 2010-08-27]. Dostupný z www : <http://www.muzeumct.cz/tesin/tradice/historgeogr.php>.
3. PARMA, J. Spor o Těšínsko ve 20. letech 20. století (1.). *Cepol* [online]. c2003-2005 [cit. 29-08-2010]. Dostupný z www : <http://www.cepol.stosunki.pl/textyc/c0501.htm>.
4. VALENTA, J. Arbitráž z 28. července 1920 po osmdesáti letech. *Těšínsko* [online]. 2001, č. 2 [cit. 30-08-2010]. Dostupný z www : http://www.muzeumct.cz/obrazy/casopis_tesinsko/clanek%202_2001.pdf.
5. SZELONG, K. Plebiscit a otázka sebeurčení těšínského obyvatelstva 1918-1920. *Těšínsko* [online]. 2001, č. 1 [cit. 30-08-2010]. Dostupný z www : http://www.muzeumct.cz/obrazy/casopis_tesinsko/clanek%201_2001.pdf.
6. BARAN, I. Spor o Těšínsko a jeho důsledky : Dlouholetý zdroj nepochopení mezi Čechy a Poláky. In *Dějiny a současnost : kulturně historická revue* [online]. 2009, č. 11 [cit. 2010-08-23]. Dostupné z www : <http://dejiny.nln.cz/archiv/2009/11/spor-o-tesinsko-a-jeho-dusledky->.
7. PARMA, J. Spor o Těšínsko ve 20. letech 20. století (2.) : Těšínsko před a během 2. světové války. *Cepol* [online]. c2003-2005 [cit. 29-08-2010]. Dostupný z www : <http://www.cepol.stosunki.pl/textyc/c0502.htm>.
8. PARMA, J. Spor o Těšínsko ve 20. letech 20. století (3.) : Těšínsko na přelomu 20. a 21. století. *Cepol* [online]. c2003-2005 [cit. 29-08-2010]. Dostupný z www : <http://www.cepol.stosunki.pl/textyc/c0503.htm>.
9. Euroregiony – úvod. *Euroskop.cz : věcně o Evropě* [online]. © 2005-2010 [cit. 21-09-2010]. Dostupný z www : <http://www.euroskop.cz/8775/sekce/euroregiony---uvod/>.
10. Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński. *Poláci na Těšínsku* [online]. 2010 [cit. 03-10-2010]. Dostupný z www : <http://www.polonica.cz/prezentace/index.php?h=126582766058358863>.
11. Euroregion - základní informace. *Euroregion Inforeg* [online]. [cit. 21-09-2010]. Dostupný z www : <http://euroregion.inforeg.cz/info.htm>.
12. Operační program Přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007 – 2013. *Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński* [online]. [cit. 05-10-2010]. Dostupný z www : <http://euroregion.inforeg.cz/fond.php?page=fond1> a <http://euroregion.inforeg.cz/fond.php?page=fond2>.
13. Každoročně opakované akce. *KaSS střelnice* [online]. 2010 [cit. 02-10-2010]. Dostupný z www : <http://www.kassct.cz/?menu=b&smenu=20&stranka=texty&id=b20>.
14. Divadelní festival. *XXI. Mezinárodní filmový festival BEZ HRANIC* [online]. 2010 [cit. 02-10-2010]. Dostupný z www : <http://www.borderfestival.eu/index.php?id=7&L=4>.

15. Historie Těšínského divadla. *Těšínské divadlo* [online]. © 2008 [cit. 1-10-2010]. Dostupný z www : <http://www.tdivadlo.cz/index_cz.php?body=historie>.

16. O projektu. *Těšínské niebo – Cieszyńskie nebe : sentimentální tramvajová ralley – sentymentalny rajd tramwajowy* [online]. Poslední aktualizace 26-02-2007 [cit. 1-10-2010]. Dostupný z www : <<http://www.tdivadlo.cz/tn/index.php?menu=oprojektu>>.

Kapitola 2

1. Služby pro knihovny : adresář knihoven kraje. *Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě* [online]. c2010 [cit. 18-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.svkos.cz/sluzby-pro-knihovny/adresar-knihoven-kraje/>>.

2. *Kamarádka knihovna* [online]. [cit. 14-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.kamaradkaknihovna.cz/>>.

3. Vyhlášení vítězů soutěže Kamarádka knihovna 2008. *Ikaros* [online]. 30-10-2009 [cit. 14-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.ikaros.cz/vyhlaseni-vitezu-souteze-kamaradka-knihovna-2008>>.

4. *Městská knihovna Havířov* [online]. c2008 [cit. 12-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.knih-havirov.cz/cz>>.

5. Knihovní řád. *Městská knihovna Havířov* [online]. 2009 [cit. 12-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.knih-havirov.cz/cz/knihovni-rad.html>>.

6. Městské informační centrum Havířov. *Městská knihovna Havířov* [online]. c2008 [cit. 12-11-2010]. Dostupné z www : <<<http://www.knih-havirov.cz/cz>>>.

7. MOLINOVÁ, H. a kol. Regionální knihovna Karviná – moderní, progresivní, perspektivní. In *ITlib. Informačné technológie a knižnice* [online]. 2010, č. 03 [cit. 23-10-2010]. Dostupné z www : <<http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib103/molinova.htm>>. ISSN 1336-0779.

8. JENČOVÁ, H. Karvinská knihovna vydává vlastní časopis Sova. In *Knihovní obzor : čtvrtletník Vědecké knihovny v Olomouci* [online]. 2002, č. 2 [cit. 01-11-2010]. ISSN 1214-6498. Dostupný z www : <<http://www.vkol.cz/cs/dokumenty/knihovni-obzor/ko-2002-2/clanek/karvinska-knihovna-vydava-vlastni-casopis-sova/>>.

9. *Regionální knihovna Karviná* [online]. c2010 [cit. 01-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.rkka.cz/>>.

10. Knihovní řád. *Regionální knihovna Karviná* [online]. 2009 [cit. 22-10-2010]. Dostupné z www : <<http://www.rkka.cz/index.php/cs/knihrad.html>>.

11. *Antikvariát* [online]. [cit. 22-10-2010]. Dostupný z www : <<http://antikvariat.rkka.cz/>>.

12. *Galerie pod Věží* [online]. [cit. 22-10-2010]. Dostupný z www : <<http://galeriepodvezi.rkka.cz/>>.

13. *Filmový klub* [online]. 2010 [cit. 26-10-2010]. Dostupný z www : <<http://www.filmovyklub.rkka.cz/>>.

14. BOUDA, T. Zápis z Konferenc-party ve virtuální Regionální knihovně Karviná. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 2 [cit. 23-10-2010]. Dostupný z www : <<http://www.ikaros.cz/node/5255>>. ISSN 1212-5075.

15. *Biblioset* [online]. 2007-2010 [cit. 23-10-2010]. Dostupný z www : <<http://www.biblioset.cz/>>.
16. *Knihovna Info – informační portál pro knihovny* [online]. [cit. 01-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.knihovna.info/>>.
17. Regionální knihovna Karviná. *Facebook* [online]. c2010 [cit. 02-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.facebook.com/Regionalni.knihovna.Karvina>>.
18. *Městská knihovna Český Těšín* [online]. [cit. 05-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.knihovna.ctesin.cz/>>.
19. Knihovní řád Městské knihovny Český Těšín. *Městská knihovna Český Těšín* [online]. 2007 [cit. 05-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.knihovna.ctesin.cz/?id=230&lang=c>>.
20. NEVELŮŠOVÁ, R. Městská knihovna Český Těšín se pyšní novou literární kavárnou. *Knihy.tv* [online]. 18-07-2010 [05-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.knihy.tv/clanky-mestska-knihovna-cesky-tesin-se-pysni-novou-literarni-kavarnou.html>>.
21. Zvonek – volné o.s. *Dolní Žukov* [online]. c2010 [cit. 06-11-2010]. Dostupné z www : <<http://www.dolnizukov.ctesin.cz/zvonek.php>>.
22. *Kalendář akcí programu AKROPOL* [online]. 2010 [cit. 06-11-2010]. Dostupné z www : <<http://info.kassct.cz/akce.php?lang=c&vazba=143&id=&stranka=akce>>.
23. *Adresář firem, institucí a organizací* [online]. 2010 [cit. 06-11-2010]. Dostupné z www : <<http://info.kassct.cz/adresar.php?lang=c&vazba=&id=&stranka=adresar>>.
24. *Databáze regionálních osobností - Kdo je kdo* [online]. 2010 [cit. 06-11-2010]. Dostupné z www : <<http://info.kassct.cz/osobnosti.php?lang=c&vazba=&id=&stranka=kdojekdo>>.
25. *Literatura o Těšíně* [online]. 2010 [cit. 06-11-2010]. Dostupné z www : <<http://info.kassct.cz/literatura.php?lang=c&vazba=&id=&stranka=literatura>>.
26. *Rešerše* [online]. c2005 [cit. 06-11-2010]. Dostupné z www : <<http://reserse.biblioset.cz/ct/>>.
27. *Hudební rešerše* [online]. c2005 [cit. 06-11-2010]. Dostupné z www : <<http://reserse.biblioset.cz/cthud/>>.
28. *Městská knihovna Třinec* [online]. c2005-2008 [cit. 15-10-2010]. Dostupné z www : <<http://www.knih-trinec.cz/>>.
29. *Průvodce veřejnými knihovnami euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński*. Redakce Jana Galášová. Český Těšín : Městská knihovna, 2005. 72 s. ISBN 80-239-6440-2.
30. *Zřizovací listina příspěvkové organizace Městská knihovna Třinec*. Městská knihovna Třinec [online]. 2001 [cit. 13-10-2010]. Dostupný z www : <www.knih-trinec.cz/informace/ZRZLIS_full_08-10.pdf>.
31. *Interkultura.cz* [online]. c2009 [cit. 17-10-2010]. Dostupné z www : <<http://www.interkultura.cz/>>.
32. Městská knihovna Třinec. *Facebook* [online]. c2010 [cit. 19-10-2010]. Dostupné z www : <<http://www.facebook.com/pages/Trinec-Czech-Republic/Mestska-knihovna-Trinec/126343890023>>.

33. Chceme novou knihovnu v Třinci. *Facebook* [online]. c2010 [cit. 19-10-2010]. Dostupné z www : <<http://www.facebook.com/group.php?gid=121495351219614&v=wall>>.

Kapitola 3

1. Podstawowe informacje o Euroregionie. *Euroregion Śląsk Cieszyński-Těšínské Slezsko* [online]. [cit. 13-01-2011]. Dostupný z www : <<http://www.euregio-teschinensis.org/index2/index.php>>.
2. Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej o działalności bibliotek publicznych w 2009 r. *Biblioteka Narodowa* [online]. 2010 [cit. 13-01-2011]. Dostupný z www : <<http://www.bn.org.pl/zasoby-cyfrowe-i-linki/elektroniczne-publickacje-bn/biblioteki-publiczne-w-liczbach>>.
3. *Biblioteka Miejska w Cieszynie* [online]. 2010 [cit. 4-12-2010]. Dostupné z www : <<http://www.biblioteka.cieszyn.pl/index.php>>.
4. Akademia Orange. *Fundacja Orange* [online]. 2010 [cit. 4-12-2010]. Dostupné z www : <http://fundacja.orange.pl/index.php?LANG=pl&page_ID=129&spage_ID=154&art_ID=228>.
5. *Miejska biblioteka publiczna w Wiśle im. Jana Śniegonia* [online]. [cit. 15-12-2010]. Dostupné z www : <<http://www.biblioteka.wisla.pl/>>.
6. Statut Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Jana Śniegonia. *Biuletyn Informacji Publicznej : Gmina Miejska Wisła* [online]. 2006 [cit. 15-12-2010]. Dostupné z www : <<http://www.bip.wisla.pl/index.php?idmp=19&r=o>>.
7. Regulamin organizacyjny im. Jana Śniegonia. *Biuletyn Informacji Publicznej : Gmina Miejska Wisła* [online]. 2010 [cit. 15-12-2010]. Dostupné z www : <<http://www.bip.wisla.pl/index.php?idmp=19&r=o>>.
8. *Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju* [online]. 2010 [cit. 01-01-2011]. Dostupný z www : <<http://www.mbp.jasnet.pl/>>.
9. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Koło w Jastrzębiu Zdroju. *Jastrzębie-Zdrój* [online]. 2010 [cit. 11-01-2011]. Dostupný z www : <<http://www.jastrzebie.pl/item1119.html>>.
10. *Prolib* [online]. c2005-2010 [cit. 08-01-2011]. Dostupný z www : <<http://www.prolib.pl/PROLIB?id=152734&p1=95072>>.
11. Systemy biblioteczne. *Max Elektronik* [online]. c2009 [cit. 08-01-2011]. Dostupný z www : <http://www.sygnity.pl/maxelektronik/oferta/system_biblioteczny_prolib.aspx>.
12. Jastrzębie-Zdrój. Kultura : Biblioteki. *Wikipedia* [online]. Datum poslední modifikace 11-01-2011 [cit. 03-01-2011]. Dostupný z www : <<http://pl.wikipedia.org/wiki/Jastrz%C4%99bie-Zdr%C3%B3j>>.
13. PRZYBYŁA, M. *Dane dla p. Dagmary. docx* [e-mailová komunikace]. Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju. 11-01-2011 [cit. 11-01-2011].
14. Uniwersytet Trzeciego Wieku Jastrzębie Zdrój. *Uniwersytet Trzeciego Wieku* [online]. c2010 [cit. 09-01-2011]. Dostupný z www : <<http://utw.us.edu.pl/jastrzebie.php>>.

Kapitola 4

1. KADŁUBIEC, D. K. Kulturní souvislosti a závislosti v česko-polském pohraničí ve Slezsku. In *Razem czy osobno - przenikanie kultur polsko-czeskich na kresach południowych : materiały z polsko-czeskiej konferencji Racibórz 22/23 października 2009 r.* 1. vyd. Racibórz : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu, 2009, s. 148-150. ISBN 978-83-910588-2-4.
2. KADŁUBIEC, D. Úvodem. In *Razem czy osobno - przenikanie kultur polsko-czeskich na kresach południowych : materiały z polsko-czeskiej konferencji Racibórz 22/23 października 2009 r.* 1. vyd. Racibórz : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu, 2009, s. 107-108. ISBN 978-83-910588-2-4.
3. Polská národnostní mešina. *Vláda České republiky* [online]. 07-04-2006 [cit. 01-10-2010]. Dostupný z www : <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16124>>.
4. MAŁYSZ, B. Od většiny k menšině : Poláci na Těšínsku ve světle statistiky. *Poláci na Těšínsku : studijní materiál.* 1. vyd. Český Těšín : Kongres Poláků v České republice, 2009, s. 113-119. ISBN 978-80-87381-00-7.
5. Bibliotheca Tessinensis. *Książnica Cieszyńska* [online]. © 2009 [cit. 05-10-2010]. Dostupný z www: <<http://bt.kc-cieszyn.pl/index.php/content,576/>>.
6. SZYMECZEK, J, KASZPER, R. Poláci v České republice v době transformace společnosti po roce 1989. *Poláci na Těšínsku : studijní materiál.* 1. vyd. Český Těšín : Kongres Poláků v České republice, 2009, s. 89. ISBN 978-80-87381-00-7.
7. MAŁYSZ, B. Jsou Poláci přistěhovalci? O haličských imigrantech a slezských starousedlících. *Poláci na Těšínsku : studijní materiál.* 1. vyd. Český Těšín : Kongres Poláků v České republice, 2009, s. 14. ISBN 978-80-87381-00-7.
8. GAŁUSZKA, J. *Sociolingvistický status tradiční mluvy u mladé generace v Trinci.* Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav jazykovědy a baltistiky, 2008, s. 16. Vedoucí práce Marie Krčmová.
9. MAŁYSZ, B. Úřední jazyky a jazyk lidu : o těšínské polštině v dávných dobách. *Poláci na Těšínsku : studijní materiál.* 1. vyd. Český Těšín : Kongres Poláků v České republice, 2009, s. 16. ISBN 978-80-87381-00-7.
10. RASZKA, R. *Zaolzie w historii, mowie i kulturze.* Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, 2005, s. 26. Vedoucí práce Ludvík Štěpán.
11. LEGOWICZ, H. Spolupráce knihoven na česko-polském pohraničí na příkladu Regionální knihovny Karviná a Městské knihovny v Českém Těšíně. In *Razem czy osobno - przenikanie kultur polsko-czeskich na kresach południowych : materiały z polsko-czeskiej konferencji Racibórz 22/23 października 2009 r.* 1. vyd. Racibórz : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu, 2009, s. 169-171. ISBN 978-83-910588-2-4.
12. Projekt Bezgranicznie grafficzni : polsko-czeskie artystyczne spotkania młodzieży. *Standardní formulář žádosti o spolufinancování z Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika pro realizaci mikroprojektů.* IS BENEFIT7 / Středisko hudby a umění Regionální knihovna Karviná. 08-04-2010 (uložení do IS). 18 s. Kopie vypůjčena z RKK.

13. *Osobní rozhovor s Helenou Lechowicz, vedoucí Střediska polské literatury Regionální knihovny Karviná*. Středisko polské literatury, Regionální knihovna Karviná, dne 18-01-2011.
14. *Literatura na Zaozliu : wystawa polskich wydawnictw 1945-1997*. Redakce Helena Legowicz, Kazimierz Kaszper. 1. vyd. Karviná : Oddział Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie, 1998. Poznámka: katalog výstavy.
15. PRZYBYŁA, M. *Oddział Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie*. Diplomová práce pod vedením Krystyny Bednarskiej Ruszajowej (dr hab.) Kraków : Uniwersytet Jagielloński, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, 1999, 86 s.
16. Konkurs plastyczny "Sąsiad zza Olzy". *Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu Zdroju* [online]. 2010 [cit. 24-01-2011]. Dostupný z www : <http://www.mbp.jasnet.pl/wydarzenia.php?dzial=archiwum&r=Wszystko&Y=2010&m=05>.
17. *Bezgranicznie grafficzni : polsko-czeskie artystyczne spotkania młodzieży*. 1. vyd. Jastrzębie-Zdrój : Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju, 2010. Poznámka: katalog projektu.
18. MACHŮ, D. *Konference k projektu "Grafika bez hranic"*. Slezská univerzita v Opavě, Knihovnictví se zaměřením na komunitní knihovny, úkol do předmětu Účast na konferenci, 20-12-2010.
19. Projekt Česko-polské setkávání seniorů - moudré a radostné. *Standardní formulář žádosti o spolufinancování z Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika pro realizaci mikroprojektů*. IS BENEFIT7 nebo Středisko hudby a umění Regionální knihovny Karviná. 08-03-2010 (uložení do IS). 16 s. Kopie vypůjčena z RKK.
20. *Osobní rozhovor s Petrem Ženčem, knihovníkem ze Střediska hudby a umění Regionální knihovna Karviná*. Středisko hudby a umění, Regionální knihovna Karviná, dne 18-01-2011.
21. Projekty EU : Česko-polské setkávání seniorů - moudré a radostné. *RIS : Regionální informační systém* [online]. 2010 [cit. 24-01-2011]. Dostupný z www : http://cygni.risy.cz/index.php?pid=510&id_p=69984&kraj=17&language=cz.
22. O slovníku. *Elektronický biografický slovník Těšínského Slezska* [online]. 2006 [cit. 25-01-2011]. Dostupný z www : <http://rkka.cz:8085/ebs/>.
23. LEGOWICZ, H. Spolupráce knihoven na česko-polském pohraničí na příkladu Regionální knihovny Karviná a Městské knihovny v Českém Těšíně. In *Razem czy osobno - przenikanie kultur polsko-czeskich na kresach południowych : materiały z polsko-czeskiej konferencji Racibórz 22/23 października 2009 r.* 1. vyd. Racibórz : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu, 2009, s. 169-171. ISBN 978-83-910588-2-4.
24. *Osobní rozhovor s Janou Galášovou, ředitelkou Městské knihovny Český Těšín*. Ústřední knihovna, Městská knihovna Český Těšín dne 21-01-2011.
25. *Moje město : provedu tě mým městem*. Sborníček literárně-výtvarné soutěže Moje město. Cieszyn : Biblioteka Miejska Cieszyn, 2001. 20 s. ISBN 83-915660-0-5.
26. *Moje město : přátelství*. Sborníček literárně-výtvarné soutěže Moje město. Cieszyn : Biblioteka Miejska Cieszyn, 2002. 52 s. ISBN 83-915660-1-3.

27. *Moje město Český Těšín : komunikace bez hranic*. Sborníček literárně-výtvarné soutěže Moje město. Cieszyn : Biblioteka Miejska Cieszyn, 2003. 60 s. ISBN 83-915660-2-1.
28. *Moje město Český Těšín : čarodějem ve svém městě*. Sborníček literárně-výtvarné soutěže Moje město. Cieszyn : Biblioteka Miejska Cieszyn, 2004. 52 s. ISBN 83-915660-4-8.
29. *Moje město Český Těšín : těšínské pověsti veršem*. Sborník IX. ročníku mezinárodní soutěže Moje město. Sestavila Jana Galášová. Český Těšín : Městská knihovna Český Těšín, 2006. 48 s.
30. *Moje město Český Těšín : architektem ve svém městě*. Sborník X. ročníku mezinárodní literární a výtvarné soutěže Moje město. Sestavila Jana Galášová. Český Těšín : Městská knihovna Český Těšín, 2007. 44 s.
31. Projekty. *Biblioteka Miejska w Cieszylinie* [online]. 2010 [cit. 26-01-2011]. Dostupný z www : <<http://www.biblioteka.cieszyn.pl/index.php?co=proj>>.
32. Archiv akcí. *Městská knihovna Český Těšín* [online]. 2010 [cit. 26-01-2011]. Dostupný z www : <<http://www.knihovna.ctesin.cz/?id=540&lang=c>>.
33. *Průvodce veřejnými knihovnami Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński*. Redakce Jana Galášová. 1. vyd. Český Těšín : Městská knihovna Český Těšín, 2005. 72 s.
34. *Biblioteka Miejska w Cieszylinie*. Opracowanie Izabela Kula. 1. vyd. Cieszyn : Biblioteka Miejska w Cieszylinie, 2010. 25 s. ISBN 978-83-930493-0-1.
- Městská knihovna Český Těšín*. Zpracování Jana Galášová. 1. vyd. Cieszyn : Biblioteka Miejska w Cieszylinie, 2010. 25 s. ISBN 978-83-930493-0-1.
35. BRAUNOVÁ P., SZPYRC, J. *Český Těšín a Cieszyn - dvě města nad jednou řekou : průvodce pro děti a mimozemšťany*. Český Těšín : Městská knihovna Český Těšín, 2010.
36. *Operační program přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika* (projektový dokument). 2. verze. Evropská unie, Evropský fond pro regionální rozvoj, 2010. Dostupný z www : <<http://www.cz-pl.eu/>>.
37. Projekt Bezgranicznie grafficzní : polsko-czeskie artystyczne spotkania młodzieży. *Standardní formulář žádosti o spolufinancování z Operačního programu přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika pro realizaci mikroprojektů*. IS BENEFIT7 / Středisko hudby a umění Regionální knihovna Karviná. 08-04-2010 (uložení do IS). 18 s. Kopie vypůjčena z RKK.
38. *Operační program přeshraniční spolupráce 2007-2013 Česká republika-Polská republika* [online]. 2011 [cit. 10-02-2011]. Dostupný z www : <<http://www.cz-pl.eu/>>.

Přílohy

Přílohy č. 1 až 7 se vztahují ke kulturním, vzdělávacím, volnočasovým aktivitám jednotlivých knihoven charakterizovaných v diplomové práci za rok 2010. Všechny informace jsou přejaty z webových stránek jednotlivých knihoven.

Příloha č. 1

Městská knihovna Havířov

Akce pro děti a dospělé

V roce 2010 uspořádala Městská knihovna v Havířově řadu akcí pro děti a dospělé, výběrově uvedme některé z nich, a to v chronologickém sledu.

a) Akce pro děti

Pro děti byly v roce 2010 zorganizovány mezi jinými tyto akce:

- *Soutěž o nejvtipnější visačku na kliku* – výtvarná soutěž o nejvtipnější visačku konaná od ledna do března 2010 (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Dnes budu ... kuchař, učitel* – zábavné odpoledne, hra na kuchaře/učitele, uskutečněno 17. února a 17. března (oddělení pro děti a dospělé a ekologický koutek, pobočka J. Seiferta),
- *Andersen versus Hrubín* – zábavné soutěžní klání v rámci celostátní akce „Noc s Andersenem“, uskutečněno 26. března (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Poznáváme přírodu aneb příroda kolem nás* – ekologicky zaměřená soutěž pro děti u příležitosti Dne Země dne 22. dubna (oddělení pro děti a dospělé, pobočka U Jeslí),
- *Dárek pro maminku* – výroba dárků pro maminky u příležitosti Dne matek, uskutečněno 6. května (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Květomluva, aneb, Jací jsme* – výtvarná dílna u příležitosti oslav „Havířova v květech“, realizováno 17. června (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova),

- *Pojď si (nejen) hrát na... hra na kuchaře, hra na zahradníky, hra na detektivy, hra na trosečníky* – série prázdninových akcí vztahujících se vždy ke konkrétnímu povolání/roli (kuchař, zahradník, detektiv, trosečník), uskutečněno ve dnech 14., 21., 28. července a 18. srpna (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Pojď s námi za Vikingy* – zábavné odpoledne s knihou, uspořádáno 29. září (dětské oddělení, pobočka Werichova),
- *Knížní putování* – tříměsíční tematická (říjen – pohádkové bytosti, listopad – báje a pověsti, prosinec – dobrodružství v literatuře) soutěžní akce (oddělení pro děti a dospělé a ekologický koutek, pobočka J. Seiferta),
- *Tady jsme doma* – vědomostní soutěž vztahující se ke městu Havířov, a to u příležitosti 55. výročí jeho založení, termín konání akce: 1. - 30. listopadu (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Vyrábíme z přírodních materiálů* – výtvarná dílna na podzimní motivy, uskutečněno 18. listopadu (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Kouzlo Vánoc* – vánoční soutěž konaná od 2. do 17. prosince (oddělení pro děti a dospělé, pobočka Gen. Svobody),
- *Zazvoňme na Ježíška* – vánoční akce, jejíž náplň tvořila výroba vánočních zvonečků, malování perníčků a další kreativní činnosti, uspořádáno 16. prosince (dětské oddělení, ústřední knihovna Šrámkova).

b) Akce pro dospělé

V roce 2010 byly uspořádány výběrově tyto akce pro dospělé uživatele:

- *Jindřich Pyško „Krize?“* - výstava obrazů J. Pyška probíhající v ledu 2010 (hudební oddělení, pobočka Pavlovova),
- *Magická Antarktida* – beseda s MUDr. Karin Pavloskovou, první českou kapitánkou a lékařkou obeplouvající svět, o její dvouměsíční plavbě do Antarktidy, proběhlo 20. ledna (oddělení pro děti a dospělé a ekologický koutek, pobočka J. Seiferta),
- *Moje město Havířov* – vědomostní soutěž o ceny pro dospělé i dětské uživatele, uskutečněno v únoru 2010 (oddělení pro dospělé, ústřední knihovna Šrámkova),

- *Poznáte dílo autora?* – literární soutěž pro dospělé uskutečněná v březnu (oddělení pro dospělé, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Velikonoční rukodělná dílna* – výroba velikonočních dekorací pro ženy, uskutečněno 10. března (oddělení pro děti a dospělé a ekologický koutek, pobočka J. Seiferta),
- *Proměny mionši* – výstava havířovského fotografa Pavla kosteleckého uskutečněná v měsíci květnu (hudební oddělení, pobočka Pavlovova),
- *60. léta v našem filmu* – soutěžní kvíz, uspořádáno v červnu (oddělení pro dospělé, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Svět kolem nás* – výstava rukodělných výrobků a výtvarných prací Santé – domova pro osoby se zdravotním postižením Havířov, probíhající v červenci a srpnu (hudební oddělení, pobočka Pavlovova),
- *Výstava obrazů havířovské výtvarné skupiny Kvaš* – realizováno v září (hudební oddělení, pobočka Pavlovova)
- *Výstava obrazů Maří Magdaleny Čechové* – akce probíhající od 27. října do 19. listopadu (hudební oddělení, pobočka Pavlovova),
- *Staré civilizace* – tematická výstava knih probíhající od 1. do 30. listopadu (oddělení pro dospělé, ústřední knihovna Šrámkova),
- *O grafoterapii aneb Rukopisem k rozvoji osobnosti* – přednáška Dagmar Kravčíkové uskutečněná dne 30. listopadu (oddělení pro děti a dospělé a ekologický koutek, pobočka J. Seiferta),
- *I dospělí mají rádi pohádky* – zábavný soutěžní kvíz na pohádkové téma, akce probíhající od 1. do 31. prosince (oddělení pro dospělé, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Výstava fotografií u příležitosti 55. výročí založení Havířova* – společná výstava členů Fotoklubu Havířov instalovaná ve vestibulu knihovny, probíhající od 6. prosince 2010 do 3. ledna 2011 (ústředna Šrámkova),
- *Lidový řezbář Klement Brokeš* – setkání s lidovým řezbářem K. Brokešem uskutečněné dne 7. prosince (oddělení pro dospělé, ústřední knihovna Šrámkova),
- *Předvánoční rozjímání* – adventní setkání u kávy a cukroví konané dne 8. prosince (oddělení pro dospělé, pobočka Dlouhá).

Kromě všech výše uvedených akcí zorganizovala havířovská knihovna v rámci výkonu regionálních funkcí několik vzdělávacích akcí pro pověřené knihovny. Uvedme seminář na téma *Novinky v AKIS Clavius* uspořádaný dne 27. ledna a *Inovační kurz pro knihovníky*, který proběhl 14. dubna.

Příloha č. 2

Regionální knihovna Karviná

Pořádané kulturní akce

Regionální knihovna Karviná pořádá každoročně velké množství akcí různého zaměření. Pro názornost uvedme vybrané akce za rok 2010:

- *Vysvědčení v knihovně* – akce uskutečněná u příležitosti pololetního vysvědčení, náplní akce soutěže a zábavné kvízy o ceny,
- *My jsme žáci z III.B* – předčítání knihy Ladou Běláškovou, akce uskutečněna dne 10.2, a to v rámci akce *Celé Česko čte dětem*,
- *Čtvrtek plný pohádek* – pravidelné čtvrtetní čtení z pohádkových knih, akce se konala ve dnech 4., 11., 18., 25.2.,
- *Ilustrujemy książki Jana Brzechwy* – výtvarná soutěž na motivy knih polského spisovatele Jana Brzechwy, akce pořádaná Oddělením polské literatury v měsíci březnu,
- *Mám spisovatele v malíčku aneb Víím co čtu* – literární kvíz o ceny pořádaný v březnu v středisku Karviná-Ráj,
- *Velikonoce v Ráji* – tradiční velikonoční dílny, akce u příležitosti Velikonočních svátků pořádaná ve dnech 29.-31.3.,
- *Naše překrásná planeta* – vědomostní kvíz u příležitosti Dne Země, akce určená dětem ve věku 11-15 let, pořádáno ve dnech 1.-16.4. na oddělení pro děti a mládež Karviná-Ráj,
- *S pastelkou za objevy a kouzly* – výstava prací předškoláků z MŠ Klíček pro zrakově postižené děti v Karviné-Fryštátě uskutečněná v dubnu v Regionální Knihovně Karviné-Ráji,

- *Podróże marzeń – Zygmunt Rakowski – Japonia* – cestovatelská beseda pořádaná Oddělením polské literatury dne 23.4.,
- *Já jsem malý Karviňáček* – výtvarná soutěž a vědomostní test o Karvině pro děti, akce probíhala ve dnech 3.-14.5.,
- *Setkání s Valérií Zawadskou* – beseda se známou herečkou uskutečněná dne 27. 5. 2010 ve Středisku (oddělení) hudby a umění,
- *Buddhistický učitel v karvinské knihovně* – přednáška Jakuba Kadlece, učitele tibetského buddhismu Diamantové cesty o rozvoji buddhismu v Evropě a České republice, uskutečněno dne 18. 5. 2010,
- *Michaela Bartoňová – "Loutka hrou" – návrhy, kresby, obrazy, loutky* – výstava výtvarnice, designerky loutek, loutkařky uskutečněná v červnu v Galerii Pod Věží,
- *Karvinské fotbalové hvězdy čtou dětem* – akce v rámci projektu „Kdo čte, nebloudí - Kdo sportuje, nenudí se!“ uskutečněná dne 2. 6. ve středisku Karviná-Nové Město,
- *Mandaly – relax s pastelkami* – prázdninová výtvarná soutěž pro děti,
- *Knižní jarmark* – 16. ročník tradiční akce, během které mohou návštěvníci shlédnout pestrou nabídku literatury jak v češtině, tak polštině a zakoupit jak nové, tak již vyřazené knihy (z fondu karvinské knihovny). Během jarmarku rovněž prezentují svou činnost jednotlivá pracoviště Regionální knihovny Karviná,
- *Setkání v Vlastimilem Harapesem* – beseda s baletním mistrem a hercem dne 16.9. ve Středisku hudby a umění,
- *Velká poštácká pohádka* – předčítání z knihy Jana Čapka *Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*, akce uskutečněná 21. 9. ve středisku Karviná-Nové Město,
- *Martin Kuchař - "Sochy"* – výstava sochaře Martina Kuchaře, uskutečněná v období od 20. 10. do 24. 11. v Galerii Pod Věží,
- *Strašidlácké čtení* – listování v knihách o strašidlech, netvorech, čertech, přízracích, akce uskutečněná dne 5. 11. v rámci projektu *Celé Česko čte dětem* ve středisku Karviná-Nové Město.

Kromě akcí pro děti, mládež a dospělé pořádá Regionální knihovna v Karvině také různé akce ve spolupráci s Městskou veřejnou knihovnou v Jastrzębiu Zdroju (Miejska Biblioteka

Publiczna w Jastrzębiu Zdroju). Více o těchto akcích v kapitole o příhraniční spolupráci knihoven v Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński.

Příloha č. 3

Městská knihovna Český Těšín

Kulturní a vzdělávací akce pro uživatele Městské knihovny Český Těšín

Městská knihovna Český Těšín každoročně uspořádá velké množství akcí pro širokou veřejnost. Podle posledních statistik za rok 2009 zorganizovala knihovna v uvedeném roce 430 kulturních a 203 vzdělávacích akcí. Uvedme vybrané akce za rok 2010 v chronologickém sledu, přičemž odlišme následující kategorie – akce pro dospělé, akce pro seniory, akce pro děti, vzdělávací akce pro školy.

a) Akce pro dospělé

V roce 2010 připravila Městská knihovna Český Těšín mezi jinými tyto akce pro dospělé:

- *Od Olmeków do Ciudad de México* – akce v rámci cyklu *Cesty blízke i daleké – Podróże bliskie i dalekie* uskutečněná dne 29. ledna (pobočka Havlíčkova),
- *Z tvorby Aloise Bednáře* – výstava umělecké tvorby. A. Bednáře probíhající ve dnech 3. února – 2. dubna v minigalerii Na Plotě (pobočka Svibice),
- *Dyspeptický syndrom – funkční onemocnění trávicího traktu* – přednáška MUDr. Ladislava Langnera uskutečněná dne 17. února (ústřední knihovna, ul. Ostravská),
- *Minuta smíchu = hodina života aneb přijďte si do knihovny prodloužit život* – čtení a poslech audioknih dne 9. března (pobočka Svibice),
- *Boj o Mesiáše – biblická doba a současnost* – setkání s Dr. Mgr. Hanou Blochovou, v programu mluvené slovo, zpěv, středověká harfa, uskutečněno 24. března (ústřední knihovna, ul. Ostravská),
- *Polské stopy ve výzkumu exoplanet* – přednáška Petra Kubala o astronomii, historii, výzkumu planet, uskutečněno 7. dubna (ústřední knihovna, ul. Ostravská),

- *Májové čtení o lásce* – odpolední posezení s krásnou literaturou, romantickou hudbou a vídeňskou kávou, akce proběhla 13. května (pobočka Svibice),
- *"Řehole a smích"* – beseda s Petrem Prokopem Siostrzonkem, převorem Břevnovského kláštera, akce uskutečněná pod záštitou starosty města Český Těšín, a to dne 20. června (pobočka Svibice),
- *3. setkání spisovatelů v Českém Těšíně „Bluesové inspirace“* – akce pořádaná Obcí spisovatelů v Praze a Českým PEN klubem ve spolupráci s Městskou knihovnou Český Těšín ve dnech 25. - 26. června. V rámci akce: a) *Bluesové inspirace I* v Jazz klubu Střelnice – autorské čtení básníků V. Křivánka, M. Hrabala, L. Brožka za doprovodu těšínské bluesové kapely BLUESETTE Rudolfa Marka, b) *Bluesové inspirace II* v čítárně a literární kavárně NOIVA – hudebně poetický večer v podání V. Merty, J. Dědečka a folkové zpěvačky Martiny Trchové,
- *Kapela Szmyrum a Chechuum* – poeticko-minimalistický autorský folklor inspirovaný těšínskou a gorolskou muzikou, akce proběhla dne 13. srpna (čítárna a literární kavárna NOIVA),
- *Výstava plakátů sci-fi a doprovodné akce* – v rámci mezinárodního setkání přátel a příznivců sci-fi, fantasy a hororu TRICON, akce uskutečněné ve dnech 26.8. - 29.8. 2010 (čítárna a literární kavárna NOIVA),
- *Indický večer* – tradiční indická hudba, ochutnávka indické kuchyně a přednáška indické filozofie, akce proběhla 8. září (oddělení hudby a umění, pobočka Svibice),
- *Bronisław Liberda - Počítačová grafika* – výstava počítačové grafiky B. Liberdy v prostorách literární kavárny NOIVA uskutečněná ve dnech 15.10. - 6. 12. 2010,
- *České v polštině a polské v češtině* – výstava knih v překladech uskutečněná v rámci tradičního Týdne knihoven probíhajícího ve dnech 4. - 10. října (pobočka Havlíčkova),
- *Výtvarná dílna pro maminky s dětmi* – akce pro matky s dětmi uskutečněná u příležitosti Týdne knihoven dne 7. října (pobočka Havlíčkova),
- *„Úklid“* – komorní představení s interpretací lidových písní ukrajinských, ruských a židovských, účinkující – Ester Kočičková, Kateryna Kolcová-Tlustá. Akce proběhla v rámci těšínských *Dnů židovské kultury* dne 3. listopadu (čítárna a kavárna NOIVA),

- *Mariana Felnerová – Pastelem a pastelkami* – výstava tvorby M. Felnerové probíhající ve dnech od 19. listopadu 2010 do 14. ledna 2011 v minigalerii Na Plotě (pobočka Svibice).

b) Akce pro seniory

Akce uspořádané pro seniory v roce 2010:

- *Literární kavárna pro seniory – posezení u kávy s knihou* – akce pro seniory uskutečněná dne 20. ledna (ústřední knihovna, ul. Ostravská),
- *Literární kavárna nejen pro seniory – knižní novinky* – posezení u kávy s knihou dne 10. března (ústřední knihovna, ul. Ostravská),
- *Literární kavárna nejen pro seniory – životopisy slavných aneb věděli jste, že ...* – akce uspořádaná 17. května (ústřední knihovna, ul. Ostravská),
- *Literární kavárna nejen pro seniory – současná česká povídka* – akce uskutečněná 15. září (ústřední knihovna, ul. Ostravská),
- Akce v rámci programu AKROPOL – ku příkladu *Nadváha – racionální přístup k nadváze, Co všechno člověk může udělat pro své zdraví, Slepíčí polévka pro každého - čtení tvorby autorů J. Canfielda a M. V. Hansena apod. Dále, Senior INTERNET EURO KLUB a Kurz trénování paměti pro seniory* (viz kapitola Projekty),
- *Malá škola internetu nejen pro seniory* – individuální výuka základů internetu, elektronické pošty, textového editoru Word (zdarma, avšak omezeno na maximálně tři sezení). Nutno předem osobně/elektronicky objednat. Školu internetu organizují v pravidelné hodiny (čtvrtek 10-12,00) ústřední knihovna na ul. Ostravské (studovna), pobočka Havlíčkova (oddělení pro dospělé), pobočka Svibice (oddělení pro dospělé, oddělení hudby a umění).

c) Akce pro děti

V nabídce akcí pro děti v roce 2010 se objevily mezi jinými tyto akce:

- *Hrátky nejen s papírem* – pravidelné čtvrtěční výtvarné dílny (pobočka Havlíčkova),
- *Pasování prvňáčků na čtenáře knihovny a Rytíře knihy* – slavnostní pasování prvňáčků na čtenáře dne 17. února (ústřední knihovna, pobočka Havlíčkova, pobočka Svibice),

- *Třídní schůzky Školy naruby* – hádanky pro školáky, jedna z akcí uskutečněná v rámci Března – měsíce čtenářů, a to dne 11. března,
- *Čteme pejskům* – odborně vedená canisterapeutické setkání se speciálně cvičeným psem uskutečněná ve dnech 4. dubna, 4. května, 15. června, 28. června, dále pak 4., 11., 18., 25. listopadu (oddělení hudby a umění, pobočka Svibice),
- *Dinosaurí expedice* – dramatická dílna s Alenou Štemberkovou a jejími žáky, akce proběhla dne 2. června,
- *Prázdniny 2010* – 8. ročník celoměstského projektu, v jehož rámci bylo zorganizováno mnoho menších akcí pro školáky (ústřední knihovna, pobočka Havlíčkova, pobočka Svibice),
- *Těšínské toulky* – vědomostní soutěž v rámci akce *Poklady z těšínské truhly* uskutečněná dne 17. září (ústřední knihovna, pobočka Havlíčkova, pobočka Svibice),
- *Pohádkování s Halinou Pasekovou* – setkání s herečkou Polské scény Těšínského divadla, akce proběhla za podpory Města Český Těšín dne 2. října (čítárna a literární kavárna NOIVA),
- *3. třídní schůzka ŠKOLY NARUBY* – burza knižních novinek zorganizovaná v rámci Týdne knihoven, a to dne 7. října (ústřední knihovna, pobočka Havlíčkova, pobočka Svibice),
- Předvánoční sbírka dětských knih pro děti z dětských domovů.

d) Vzdělávací akce pro školy

Kromě výše uvedených akcí připravuje Městská knihovna Český Těšín pro každý školní rok vzdělávací akce pro základní a střední školy. Jedná se o širokou nabídku knihovnických lekcí a tematických besed speciálně určených pro konkrétní ročník/y ZŠ a rovněž SŠ. Organizují je následující pobočky: ústřední knihovna (ul. Ostravská), Havlíčkova a Svibice.

Tematická nabídka knihovnických lekcí:

- *Poprvé v knihovně – 1. ročník* – základní pojmy (knih, časopis, autor apod.), co je knihovna a jak se stát čtenářem,
- *Dům plný knih – 2. ročník* – zopakování základních pojmů, zásady chování v knihovně, označení a uspořádání knihovního fondu,

- *Kniha a její tvůrce* – 3. ročník – seznámení s pojmy autor, ilustrátor, překladatel, nakladatel,
- *Už se vyznám v knihovně* – 4. a 5. ročník – seznámení se všemi službami knihovny, vyhledávání knih, výklad o uspořádání beletrie a naučné literatury,
- *Pracujeme s katalogem* – 6. a 7. ročník – práce s listkovým/elektronickým katalogem, pravidla katalogizačního záznamu,
- *Naučná literatura, informační prameny* – 8. a 9. ročník – systematické uspořádání naučné literatury, MDT, primární a sekundární informační prameny, příruční knihovna, informační služby studovny apod.,
- *Člověk a informace* – střední školy – práce i internetem, on-line katalogem knihovny, elektronickými databázemi knihovny, praktické ukázky vyhledávání.

Nabídka tematických besed se liší v závislosti na pobočce, která je realizuje. Ucelená nabídka těchto besed dostupná na webu knihovny.

Příloha č. 4

Městská knihovna Třinec

Kulturní a vzdělávací akce pro veřejnost

Městská knihovna Třinec pořádá každoročně velké množství kulturních a vzdělávacích akcí pro všechny věkové kategorie. Uvedme několik vybraných akcí za rok 2010 v chronologickém sledu, přičemž je pro větší názornost rozdělme do dvou skupin – a) akce pro děti a mládež, b) akce pro dospělé.

a) Akce pro děti a mládež

- *Hledáme velkého Vonta* – akce uskutečněná dne 29.1 u příležitosti pololetních prázdnin,
- *Knihovnický karneval* – na téma Můj oblíbený hrdina z knížek, den konání 17.2.,
- *Pasování prvňáčků na čtenáře* – slavnostní uvedení žáků prvních tříd mezi čtenáře, uskutečněno ve dnech 17. a 18.3.,
- *Noc s Andersenem* – již tradiční a oblíbená akce dne 26.3.,

- *Vlci, rysi a medvědi v ČR i celém světě* – beseda pro mládež o životě šelem, jejich významu pro lesní ekosystém, rizikových faktorech i ochraně apod., den konání – 29.4.,
- *Co se mi líbí/nelíbí na Třinci* – fotografická akce pro mladé pořádaná v období 19.4.-14.5.,
- *Malujeme s Karlem Hynkem* – akce pro děti uskutečněná v měsících květen až září,
- *Tvoříme podle knížek* – den konání 3. 5., akce pořádaná každý měsíc, tentokrát na téma Dárek pro maminku (další témata např. Veselá okna, Veselý šneček, Sklenice plné překvapení, Létaající sloni, Visálci),
- *Můj Mácha* – prožitkový program pro mládež u příležitosti 200. výročí narození K. H. Máchy, uskutečněno v červnu,
- *Pohádkový les 2010* – zábavná akce pro děti v městském lesoparku u příležitosti konce školního roku, den konání 30.6.,
- *Prázdniny v 3nci 2010* – každoroční zábavná akce pro děti a mládež pořádaná v období 1.7. - 31. 8. (v jejím rámci pořádáno mnoho menších akcí),
- *Ekologické vozidlo budoucnosti* – výtvarná soutěž pro děti u příležitosti Dne bez aut, začátek akce 1. září, její konec 20. září,
- *Tajemná knihovna aneb večer oživlých mrtvol* – strašidelné setkání pro děti a jejich rodiče dne 6.10.,
- *Klíčování aneb teta to plete* – akce navazující na Pasování prvňáčků na čtenáře konaná ve dnech 18.-22.10.

b) Akce pro dospělé

- *Výstava obrazů Stanislava Bendy* – kresby Beskyd a portréty známých osobností z rukou třineckého umělce S. Bendy, 4.1. - 30.6.,
- *Efektivní práce s pamětí* – cyklický kurz trénování paměti pro začátečníky, pořádáno v období 12.2. - 2.4.,
- *Expediční kamera* – 1. ročník nekomerčního filmového festivalu s cestovatelskou tematikou, dne 13.3.,
- *Antarktida Terra incognita* – přednáška třineckého cestovatele Tadeáše Franka o své cestě na Antarktidu,
- *Den pro rodinu* – celoměstská akce u příležitosti Mezinárodního dne rodin pořádaná ve dnech 11.-13.5.,
- *Duševní zdraví* – přednáška esoteričky Jany Skácelové uskutečněná dne 16.9.,

- *Týden knihoven* – 4. - 10. 10., celostátní akce na podporu knihoven.

Kromě akcí pro děti/mládež a dospělé pořádá knihovna rovněž akce pro knihovníky (přehled připravovaných akcí viz sekce Pro knihovny – Aktuality). Uvedme dvoudenní seminář „Mladí lidé v knihovně?“ uskutečněný ve dnech 9. - 10. 11. 2010 v Městské knihovně Třinec. Tento seminář se uskutečnil v rámci evropského programu „Mládež v akci“ a jeho organizátory byly Městská knihovna Třinec spolu s Českou národní agenturou. Kromě vzdělávacích akcí pro knihovníky a pravidelných setkání pro knihovny v regionu nabízí třinecká knihovna, jakožto knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí, knihovnám v regionu prostřednictvím svých webových stránek přístup do online katalogu Clavius REKS a vyhledávání literatury v rámci regionálního výměnného fondu, informuje o způsobu vyřizování MVS a poskytuje informační servis pro knihovníky (více webové stránky knihovny).

Příloha č. 5

Městská knihovna v Cieszyne

Kulturní a vzdělávací akce

Rok 2010 byl pro město Cieszyn ve znamení oslav jeho 1200. výročí založení. Rovněž Městská knihovna v Cieszyne se do těchto oslav aktivně zapojila a připravila celou řadu tematických akcí. Jejich přehled spolu s výběrem ostatních událostí a aktivit v chronologickém sledu následuje nyní:

- *1200. čtenář (1200 czytelnik)* – ocenění 1200. zaregistrovaného uživatele knihovny u příležitosti 1200 let založení města Cieszyn, proběhlo v lednu,
- *Město, které neexistuje (Miasto, którego nie ma)* – celoroční mobilní výstava prezentující památky a zajímavá místa Cieszyna, které již zmizely, realizace: leden – prosinec,
- *Tváře těšínských památek (Oblicza cieszyńskich zabytków)* – výtvarná a fotografická soutěž pro dospělé, uskutečněno v období 1. února – 17. března,
- *Koho probouzí jaro (Kogo budzi wiosna)* – regionální dílny pro předškoláky a žáky ZŠ, uskutečněno v březnu,
- *Košík plný Velikonoc (Koszyk pełny Wiosny)* – regionální dílny pro předškoláky a žáky ZŠ, realizováno v květnu,

- *Tváře těšínských památek (Oblicza cieszyńskich zabytków)* – cyklus výstav prezentujících památky Cieszyna literární, výtvarnou a fotografickou tvorbou, probíhalo 1. května až 31. prosince,
- *Lovci těšínských pokladů (Poszukiwacze cieszyńskich skarbów)* – cyklus knihovnických lekcí pro žáky ZŠ, realizováno v květnu a červnu,
- *Legenda o založení Cieszyna (Legenda o założeniu Cieszyna)* – divadelní hra souboru Naše divadýlko (Nasz Teatrzyk) odehraná v Městské knihovně v Cieszynie dne 28. května,
- *Kulturní podoby těšínské země: u příležitosti 1200. výročí založení Cieszyna (Kulturowe oblicza ziemi cieszyńskiej: w 1200-lecie założenia Cieszyna)* – mezinárodní konference pro knihovníky, která proběhla dne 10. června,
- *Lovci těšínských pokladů (Poszukiwacze cieszyńskich skarbów)* – cyklus knihovnických lekcí pro žáky ZŠ, realizováno v červenci a srpnu,
- *Hledání podzimu (W poszukiwaniu jesieni)* – regionální dílny pro předškoláky a žáky ZŠ, realizováno v září,
- *Setkání s ustroňskou knihou (Spotkanie z ustrońską książką)* – přednášky na téma publikační činnosti v Ustroni spojené s multimediální prezentací a výstavou, uskutečněno 14. září,
- *Procházka po Zámeckém návrší (Spacer po Wzgórzu Zamkowym)* – venkovní předčítání pro děti v rámci akce *Poklady z těšínské truhly (Skarby z cieszyńskiej trówy)* dne 17. září,
- *Hodnotím? Odsuzuji? Biju? (Oceniam? Skazuje? Biję)* – vystoupení scény Abeceda (Scena Abecadło) z Krakova ve výstavní síni Městské knihovny v Cieszynie dne 13. října,
- *Halloween 2010* – halloweenská akce pro děti uskutečněná dne 30. října,
- *Počítače pro seniory 55+ (Komputer dla Seniora 55+)* - počítačový kurz pro seniory v čítárně cieszyńské knihovny, realizováno v období říjen – listopad,
- *Moři a pevninami. Literární putování po nejkrásnějších zákoutích světa (Przez morza i lądy. Literackie wędrówki do najpiękniejszych zakątków świata)* – zeměpisně-literární soutěž u příležitosti 25. výročí smrti Arkady Fiedlera, realizováno v období říjen – listopad,

- *Den plyšového medvídky (Dzień Pluszowego Misia)* – integrační dílny v oddělení pro děti, uskutečněno dne 26. listopadu,
- *Pán prstenů, Hvězdné války a Japonsko v literatuře, filmu a kultuře (Władca Pierścieni, Gwiezdne Wojny i Japonia w literaturze, filmie i kulturze)* – tematická výstava probíhající od 8. do 20. listopadu,
- *Literární labužníci (Rozsmakowani w literaturze)* – setkání s Alinou Bańczyk, vedoucí ceněné těšínské restaurace „Targowa“ na téma regionální i světové kuchyně v literatuře, proběhlo v oddělení pro děti dne 22. listopadu,
- *Vánoční besídka pro čtenáře (Wigilijka dla Czytelników)* – setkání s nejaktivnějšími čtenáři roku 2010, a to dne 9. prosince ve výstavním sále centrální knihovny,
- *Sváteční prosinec (Świąteczny Grudzień)* – regionální dílny pro předškoláky a žáky ZŠ, realizováno v prosinci.

Příloha č. 6

Městská veřejná knihovna Jana Śniegonia v Wiśle

Akce pořádané knihovnou

Stejně jako u ostatních knihoven uvedeme chronologicky řazené akce za rok 2010. Jsou jimi :

- *Workshop práce s papírem* – uspořádaný pro žáky gymnázia, doplněný o přednášku z dějin papírenství, uspořádáno 1. února,
- *Čtenářská akce u příležitosti 50 let od vzniku Mikuláše autorství J. J. Sempe* – realizováno 25. února,
- *Čtení s Franklinem* – setkání se želvou Franklinem pro žáky 1. třídy ZČ č. 1 dne 28. dubna,
- *Rodné hnízdo v Evropě (Ojcowski dom w Europie)* – setkání s Mgr. Magorzatou Kiereś, ředitelkou Muzea Beskyd (Muzeum Beskidzkie), akce uspořádaná v rámci Týdne knihoven dne 5. května,
- *Setkání s Annou Onichimovskou* – setkání se spisovatelkou Onichimovskou pro studenty wiślanského gymnázia, uskutečněno 18. října,
- *Julian Ochorowicz* – učenec a spisovatel – výstava věnovaná neobvyklé a kontroverzní polské osobnosti – Julianovi Ochorowiczovi, který část svého života prožil ve Wiśle, uskutečněno 17. listopadu,

- *Senioři v knihovně aneb Překvap vnouče* – první počítačová lekce pro seniory v dějinách knihovny zrealizovaná 9. prosince,
- *Mikulášské setkání* – netypické mikulášské setkání pro předškoláky uskutečněné 9. prosince.

Příloha č. 7

Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju

Kulturní a vzdělávací akce pro veřejnost

V roce 2010 uspořádala Městská veřejná knihovna v Jastrzębiu-Zdroju mimo jiné níže uvedené akce pro veřejnost. Jedná se pouze o zlomek akcí, vždy uvedena jedna akce za měsíc, s výjimkou května, kdy jsou uvedeny dvě události:

- *Zed' nářků (Ściana Placzu)* – putovní výstava fotografií židovské fotografky Michal Ronnen Safdie, Ústřední knihovna (Galeria pod Sową) – od 5. do 30. ledna,
- *Neděj se chytit v síti (Nie daj się złapać w sieć)* – projekt v rámci *Dne bezpečného internetu (Dzień Bezpiecznego Internetu)* realizovaný od 8. do 12. února v Ústřední knihovně,
- *Zelený ostrov v Jastrzębiu-Zdroju (Zielona wyspa w Jastrzębiu-Zdroju)* – programově pestrá akce vztahující se k Irsku realizovaná ve spolupráci Sdružení přátel Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju a samotné knihovny u příležitosti *Dne sv. Patrika*, uskutečněno 16. března v Ústřední knihovně,
- *Autorské setkání s Agnieszką Frączek* – setkání s autorkou četných vědeckých prací z oblasti jazykovědy a zároveň autorkou knih pro děti, Agnieszką Frączek u příležitosti *Mezinárodního dne knihy pro děti*, akce proběhla dne 23. dubna v Ústřední knihovně,
- *Literární piknik s knihovnou (Literacki Piknik z Biblioteką)* – akce uskutečněná v rámci *Dne otevřených dveří knihovny*, a to 9. května v Parku Zdrojowym,
- *Knihovna XXI. století – multimediální znalostní a informační centrum (Biblioteka XXI wieku – multimedialne centrum wiedzy i informacji)* – knihovnická konference uskutečněná pod čestným patronátem prezidenta města Jastrzębie-Zdrój dne 12. května v Ústřední knihovně,
- *Diktát 2010 „Kdo hodně čte – píše správně“ (Dyktando 2010 „Kto dużo czyta – poprawnie pisze“)* – akce uskutečněná u příležitosti *IX. celostátního týdne čtení dětem*

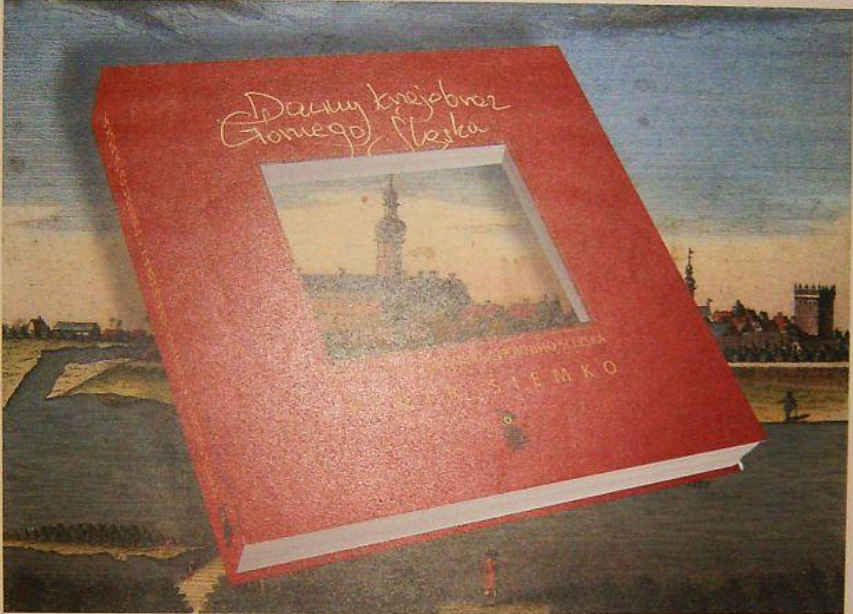
(IX Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom) pro žáky ZŠ č. 19, a to dne 2. června v pobočce č. 1 (ul. Opolska),

- *Itálie a italština na prázdniny (Włochy i język włoski na wakacje)* – jazykový rychlokurz v rámci „Prázdninové akademie – učíme se po celý život“ (Wakacyjna akademia – uczymy się całe życie) určený dospělým a mládeži od 16 let, realizováno od 5. do 9. července, místo konání Ústřední knihovna,
- *Klíč ke štěstí – v harmonii s vlastním tělem (Klucz do szczęścia – w harmonii z własnym ciałem)* – dieteticko kosmetická setkání v rámci „Prázdninové akademie – učíme se po celý život“ (Wakacyjna akademia – uczymy się całe życie) určená široké veřejnosti, probíhalo od 17. do 19. srpna v Ústřední knihovně,
- *FilmOFFisko* – druhý ročník festivalu nezávislých filmů uskutečněný ve spolupráci Městské veřejné knihovny v Jastrzębiu-Zdroju a sdružení „Pozytywka“, probíhající v prostorách Ústřední knihovny a tzv. Masnówki ve dnech 23.-25. září,
- *Zvířátka v knihovně (Zwierzaki w bibliotece)* – projekt zorganizovaný u příležitosti Světového dne zvířat, realizováno ve dnech od 4. do 8. října v Ústřední knihovně,
- *Moudrá hlava (Tęga głowa)* – XVII. ročník znalostního turnaje pro dospělé, uskutečněno 19. listopadu v Ústřední knihovně,
- *Vánoční setkání posluchačů Univerzity třetího věku* – uskutečněno 15. prosince v Hotelu Diament.

Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu Zdroju zaprasza
na otwarcie wystawy oraz promocję książki Piotra Siemko

DAWNY KRAJOBRAZ GÓRNEGO ŚLĄSKA

Biblioteka Główna - Galeria „Pod Sową”

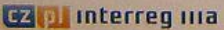
Regionální knihovna Karviná si vás dovoluje pozvat na
vernisáž výstavy a prezentaci knihy Piotra Siemko

STARODÁVNÝ KRAJOBRAZ HORNÍHO SLEZSKA

 Miejska Biblioteka Publiczna
ul. Wielkopolska 1a, 44-335 Jastrzębie Zdrój
tel.: 0-32-47 176 97, 47 167 68; fax: 0-32-47 32 576
e-mail: bibljz@ka.onet.pl www.mbp.jasnet.pl

Partnerem Miejskiej Biblioteki Publicznej
w projekcie jest Regionální knihovna Karviná

 Regionální
knihovna
Karviná
733 01 Karviná-Fryštát
Masarykovo nám. 7/9

 interreg IIIA Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków EFRR - Fundusz Mikroprojektów Interreg IIIA CZ-PL
w obszarze Euroregionu Śląsk Cieszyński.

Plakát k výstavě „Dawny krajobraz Górnego Śląska“, zdroj vlastní

